

17188

De - stea - pta-te Ro - ma-ne

IOAN ATHANASIAȘ

17188

ROMÂNII ȘI UNGURII

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— EDIȚIA IV AUGMENTATA —

— BUCUREȘTI —

Tipografia «Universul», L. Cazzarillan, str. Brezoianu No. 11

1895

ROMÂNII ȘI UNGURII

BCU Cluj, Central University Library Cluj

A. J. Vasulescu. 7705. Mai 6/19 Bucu
Nr. 1871. Viner

Românii și Ungurii

de

22171
IOAN ATHANASIAȘ

ADVOCAT

Licențiat în drept al facultății din București. — Fost Președinte al Trib. Ilfov, Secția
Comercială. — Membru fondator al Societății pentru învățătura poporului
Român. — Membru al Societății geografice Române.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— **EDIȚIA IV AUGMENTATA** —

— BUCUREȘTI —

Tipografia «Universul», L. Cazzavillan, str. Brezoianu No. 11

1895

Ilustrisimului Domn Roberto Fava ✓

Ilustre și scumpe Concetățene,

Mult regretatul, Victor Hugo, a zis că «Parisul este capitala lumii.»

Este de crezut aceasta, căci acolo este întâlnirea generală a tuturilor inteligenților și activităților geniului uman, al frumosului și al gustului rafinat.

Dar sfânta și sempiterna cetate Roma, la rându-î, este leagănul patriotismului și gloria eroismului uman.

Ea este întemeietoarea și conservatricea civilizației omenirii, stăpâna lumii de odinioară, majestatea civilizației actuale și viitoare...

Înaltul Cer este locașul Dumnezeirei, și Roma este locașul reprezentanților Dumnezeirei pe pământ, care, la rându-î, reprezintă civilizațiunea. Iar civilizațiunea reprezintă Bunătatea, Egalitatea, Fraternitatea și Dreptatea; acestea sunt atribuțiile ginteî Latine, a cărei născătoare este Roma, gardianul Dumnezeirei pe pământ.

Suavul nostru poet, Vasile Alexandri, pare că a interpretat mai bine ca orî-cine acest adevăr prin lucrarea sa, *Cântecul Ginteî Latine*, lucrare premiată la Montpellier, și din care împrumutăm următoarea strofă :

In ziua cea de judecată
 Când față'n cer cu Domnul sfînt,
 Latina Gintă a fi 'ntrebată :
 «Ce ai făcut p'acest pămînt ?»
 Ea va răspunde sus și tare :
 «O, Doamne 'n lume cât am stat
 «In ochii sîi plini de-admirare
 «Pe tine te-am reprezentat !...»

Toate căile duc la Roma, fiind-că fiil sîi sunt peste toată fața globului și cu toți au bătătorit potecile și căile conducătoare la Roma, spre a nu se pierde nici-odată unii de alții sau de neperitoarea lor cetate care de uitate veacuri stă în picioare, și va sta încă spre a spune lumii întregi că numai ginta Latine îi este dată puterea legală a reprezenta pe Dumnezeu pe pămînt...

Noi, toți cei din valea Dunărei, Carpați, din Pind și Basarabia, avem documente neperitoare, istoria omenirei întregi, că am plecat din Roma sfîntă pentru paza hotarelor străbune Romane, fără să uităm că în sempiterna cetate am lăsat parte din noi, pe voi pe toți cei din întreaga și frumoasa grădină *Italia*, pe care Roma o ține strînsă, lipită la sînul sîu de mamă duioasă !...

Noi, cu voi dar, cu toți cei din ginta Latină, ori-care fie locul șederei noastre și hotarele statelor ce locuim, cu toții la un loc suntem ginta Latină, suntem cetățenii ai sfintei și sempiternei cetăți *Roma*.

Ca atare, vă rog, ilustrisime concetățene, să primiți a vă dedica această modestă a mea lucrare în care se oglindește toată dorința mea, tot patriotismul meu, tot orgoliul meu național și toate aspirațiunile mele despre un viitor mare și măreț al neamului nostru, adus aci de Marele Trajan, din sfînta și neperitoarea cetate Roma, și pe care atâtea incursiuni barbare de veacuri întregi, n'au putut a'l nimici....

Și aceasta de sigur, fiind-că ne este dat de sus a restabili cu toții vechia splendoare Romană și vechile virtuți civice pe cari Cicerone, atât de mult iubindu-le, a zis :

«*Dulce et decorum est, pro patria mori...*»

Nu am nici un interes de câștigat prin această broșură de cât gloria neamului Românesc; ea nu este patrimoniul nici unui partid politic militant și peritor, fiind-că ea coprinde politica cea mare și neperitoare a liberării fraților noștri scumpi și adorați de sub jugul *sëlbaticilor Hunni*, făcënd ast-fel o politică care este patrimoniul național.

Aprigul și imparțialul vostru condei;

Infocatul și desinteresatul vostru patriotism;

Luminatul și eruditul vostru democratism cu care luptați pentru libertățile și independența națională;

Vigoarea și neîntrecuta voastră luptă pentru sfărîmarea *sëlbaticelor* juguri ale aceloră carî, la finele acestui secol, mai pot crede că se pot comite crime naționale, ca bună-oară conduita Ungurească în fața Românilor de sub administrația lor.

Toate acestea formează în favoru-vă un ansamblu de virtuți, cari captivându-mă, m'ați făcut admiratorul vostru.

Unguri, cât de mult, ferească bunul Dumnezeu, de-ar mai sta în Europa, nu numai că mai bunî nu s'ar putea face, dar din contră ei zilnic dau dovezi că mai răi și mai *sëlbateci* se fac și la anumite timpuri cer rëstignirea unor anume Români.

Așa, acum vr'o 45 ori 50 de ani, ați dat crudei morți, prin flacăra focului, pe neperitorii patrioți Horia, Cloșca, Crișan și pe Regele Munților, Iancu.

Astăzi vor să piarză pe Dr. Rațiu și Lucaci și pe toți cei-l'alți cari gem sub umedele ziduri ale închisorilor Ungurești.

După trecere de ani îndelungați de zile de la moartea lui Iancu, compatrioții săi decid a'î ridica un monument, și în consecință încep între ei strângerea banilor necesari acestei lucrări.

Abia încep strângerea acestor contribuțiuni bănești, și frigurile morței coprind pe guvern și întreaga națiune Ungară.

Guvernul lor pe dată răspândește întregii administrațiuni circulări ca să prohibă cu rigoarea lui

Calman Tiza, în toată Ungaria, strângerea unor atări contribuțiuni, de și se făceau numai între Români și numai pentru Români, ordonând asemenea cu cea mai mare asprime distrugerea orî-căror proiecte de reînvierea suvenirilor mărețe ale lui Iancu.

Iată dar ce este neamul Unguresc!

El pedepsește pe Români când sunt în viață, pedepsindu-î asemenea și după moarte...

Ungurii dar se tem și le este frică și de umbra lui *Iancu Avram*.

Așa se tem pigmeii și culpabilii, dar Iancu este și rămâne de tot mare și chiar după moarte!

Incheind dar aceste câte-va rânduri, vă rog încă odată să primiți această mică și modestă lucrare a vă dedica-o, fiind-că ea este expresiunea sentimentelor mele de bine și iubire ce păstrez valoroasei națiuni Italiene și în particular vouă, ilustre luptător al revendicărilor drepturilor naționale Românești.

BCU Cluj / Central University Library

Al D-voastră care vă afecționează,

Athanasiad.

Hongariser même, les
pierres, pour ne pas périr.
Kossouth.

**Către cititori. — Furia ungurească. — Ramolimentul
unguresc sau Procesul Memorandului. — Presa
streină. — Statistica. — Concluziune. — Cine sunt
Ungurii și cine sunt Români.**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CĂTRE CITITORI

Pe la 1869, M. S. Regele Carol I, era Domn numai de vr'o trei ani pe atunci, pe tronul lui Ștefan cel Mare și Mihaiu Bravul.

Se știe de toți poziția noastră politică de pe atunci cât era de precară, căci mai toată Europa nu privea cu ochi buni actele noastre politice, și mai cu seamă urcarea lui Carol I pe tronul Domniei Românilor, Austro-Ungaria escela în piedicele ce ni se făceau.

Dar faptul împlinit, doamna Austro-Ungaria, închide ochii, și cântă în corul celor-l'alți suverani, Domnului Românilor, *Bene, bene* — *respondere, dignus est intrare, etc.*

Cu toate acestea, totuși nu putea digera ușor hapul înghițit prin recunoașterea politicei române inaurgurată la 1866.

De la această dată, presa Austro-Ungară, n'a înce-

tat un moment d'a arăta că ce au făcut Româniî la 1866 nu era după placul lor.

La 1866, presa Maghiară mai cu seamă, întrece orî-ce marginî d'a escela în arta d'a insulta și maltrata; căci este o artă când cine-va se distinge până la gradul de a nu avea rival!...*)

Ei dar insultă și maltratează până la ridicul, până ce, în mânia lor, devin spasmodici!...

Ei maltratează pe Români și pe Domnul lor. Ei n'au scrupul, nu cunosc cuviința, ignorează istoria lor din dorința d'a insulta.

Eă unul nu am putut tăcea atunci, precum vîd cu o mare mîndrie națională că azi, după 29 de ani, se ridică din nou proteste din România liberă contra sîlbătăciei maghiare, și încep a lucra pentru stringerea la un loc a întregului element românesc, lucru ce de mult trebuia început.

S'a întîrziat... Nu e nimic... Bine că a început și acuma...

Mai bine mai târziu, de cît nicî-odată, mai cu seamă că pentru lucrurile mari nicî-odată nu este târziu... Eă unul nu am putut tăcea atunci, cum nu pot tăcea nicî azi, și am ridicat slaba-mî voce contra insultătorilor neamului nostru și al Domnului nostru.

Protestul meă a fost publicarea broșurei mele de la 1869, ce azi o reproduc aci din nou, pentru a patra oară, după epuizarea ediției a III-a, numai într'un timp foarte scurt de la apariția ei, în 5000 exemplare, aducînd aminte din nou Ungurilor că sunt mai răi și mai sîlbateci de cît la 1869, și că civilizațiunea înaintată a sfîrșitului *veac de aur*, îi lasă tot *aramă, ci nu aur!*...

N'ași fi luat condeiul azi, reproducînd modesta mea lucrare, dacă n'aș fi vîzut că, în această lungă perioadă de 29 de ani, vrășmașii noștri vecinî, în loc să se illustreze prin virtuți și moravuri primitive

*) Și Ungurii au norocul de a nu fi întrecuți de nimeni în impertinențe.

de civilizațiunea actuală, din contră ei devin. mai tenaci în *sălbaticile lor apucături*, persecutând tot ce nu este maghiar.

Luând condeiu în mână a protesta din nou contra neomenoasei conduite maghiare, mă simt dator a'mi arăta marea satisfacere, văzând pe Românii din România-Liberă că s'au deșteptat din *lunga-le somnolență* și, cu curaj și credință în drepturile sfinte românești, încep marea luptă a realizării unirei tuturor Românilor sub un singur sceptru, într'un viitor apropiat, spre a înmuia cerbicia maghiară și a îmbunătăți soarta fraților noștri de sub administrația lor.

Sângele nevinovat al lui Horia, Cloșca și Crișan, și vitejia lui Iancu, cer răzbunare, și Românii cei cu *brațele libere și deslegate* sunt datorii a deslega brațele tuturor Românilor, ca să mărească mai mult *hora unirei*, pe care nemuritorul poet Alexandri a cântat'o întâia oară la 1859.

— Un război de gintă latină pentru noi Românii era cea mai înaltă politică, cea mai mare faptă națională, și cea mai laudabilă acțiune pentru o nație care voește să trăiască prin ea, a cărei voce să fie ascultată și respectată.

Sunt o sumă de Români împrejurul nostru, în toate părțile, încotro te întorci, găsești Români.

Români peste Balcani, Români peste Carpați, Români în Basaraaia, și de veacuri întregi și uni și alții nu numai că stau departe de noi, și noi de ei, ba încă pare că nici că semănăm a *rudenie*, pare că nu avem toți origina din bătrâna și ilustra noastră mamă comună **Roma !...**

Au tăcut veacurile, dar tăcerea nu poate fi eternă, căci pare a se da semnalul recunoașterii acestei sfinte rudeni, în care circulă același sânge, are aceleași oase, carne, obiceiuri, aspirațiuni și limbă.

România independentă și metropola Românismului, cere și voește independența tuturor Românilor.

Limba mai cu seamă este certificatul cel mai neperitor al dovedirii neamului nostru. Este actul stă-

rii civile al filiațiunei române. Și contra acestuî certificat mai cu seamă inamicii noștri se năpustesc cu sëlbatăcia lor *asiatică* a ni-l răpi, știind că fără el nu vom mai putea nici-odată începe marele proces al revendicării naționalității Române.

Contra acestei hrăpiri și noi trebuie să ne sculăm a o nimici, și a ne impune lor, cum am știut a ne impune tot d'a-una.

Toate preocupările acestor rēi vecini au fost și sunt a răpi limba Românilor, și maghiarismul este triumfător.

Sunt anî îndelungați de când sistema persecuțiilor prin școli continuă fără nici o sfială, de când presa română de peste munți nu mai poate vorbi d'ale Românilor, fără să nu'și ia aspre pedepse.

Sunt dator însă, fără a merge mai departe cu apărarea noastră contra Ungurilor, să rog mai înainte de toate pe cititori să bine-voiască a primi recunoștința mea pentru încurajarea și marea simpatie cu care a primit această modestă a mea lucrare în a treia ediție și mai departe chiar.

Grație dar buneî sale primiri, ea ese pentru a patra oară la lumină.

Cred că frumosul succes al acestei modeste lucrări, nu se datorează de cât mareî și nobileî cause ce dēnsa apără.

De sigur s'a încurajat această broșură, fiind-că ea este întâlnirea generală a sentimentelor Românești, hotărîte a apăra cu vigicare drepturile sfinte și imprescriptibile ale *Latinității*, deținută de *usurpatori*.

Această latinitate o reduc la noi, la frații noștri înjugați la carul Statului maghiar.

Căci de alt-fel această chestiune, d'o importanță capitală civilizațiunei actuale, privește pe surora noastră mai mare, pe nobila și majestoasa Franția, pe marele și civilisatorul popor frances, care prin forța, averea, priceperea și neintrecuta sa inteligență poate să facă ce nu pot face nici-odată cei micî.

Franția și cu *Italia* singure pot ridica drapelul

Latinității, lucrând pentru reușita ginteî Latine, lăsată pe pământ ca să reprezinte pe Dumnezeu.*)

Latinitatea reprezintă Dumnezeirea.

Dumnezeirea reprezintă civilizațiunea.

Și civilizațiunea reprezintă *Bunătatea, Egalitatea, Dreptatea și Fraternitatea*. Toate acestea sunt consecințe ale dreptului natural, care se inspiră de la *Puterea Divină*.

În țara *Divului Dante*, în Teatrul popular din Messina, în luna Ianuarie 1891, un nesocotit de cântăreț a încercat să cânte cupiete contra Franciei, dar a fost pus la locul lui.

Spectatorii din întreaga sală s'a ridicat ca un singur om, au fluerat pe îndrăzneț și au strigat: *Trăiască Franca! Trăiască uniunea Latină!...*

Da... Să trăiască Franca, să trăiască Italia, cari cer *uniunea Latină*, căci mână în mână, Franca cu Italia, ambele pot aduce cu succes stabilirea uniunii Latine, care de mult își adastă realizarea ei.

Franca cu menirea-i civilizatoare, Franca, țitorea faclei luminei și progresului, trebuie să întindă mâna surorii sale Italia, și Ele, împreună, să întindă mâinile și să sprijinească pașii tuturilor Latinilor, cari azi stau departe unii de alții, ba unii din ei chiar sunt batjocura și prada celor mai înapoiți din secolul nostru, cari sunt vecinii noștri maghiari,

Latinismul pentru noi, Românii din România liberă, astăzi constă în desrobirea Românilor batjocoriți și schingiuiți de anti-umanii Huni, transformați printr'o eroare diplomatică în popor cu viață pe pământ!...

Românii din toate unghiurile lumii, suntem datorii cu toții să mulțumim cu recunoștință guvernului României libere din Ianuarie 1891, care a încurajat puternic Liga culturală Română, recunoscând'o ca persoană morală, pregătind'o ast-fel pentru realizarea idealului *uniunii Românești*.

*) Cântul *Ginteî Latine*, de Alexandri, premiat la concursul de la Montpellier.

Toate aceste pregătiri pentru noi nu sunt de cât niște acte provocate de înalta nedreptate exercitată zilnic de vecinii noștri Unguri, contra fraților noștri din Transilvania și Ungaria, atât de credincioși Regelui lor Francisc Iosef, care azi, spre culmea nedreptății, s'a făcut și El complicele sâlbătăciilor Ungurești.

Geniul uman, pornit pe calea binelui, cu cât mai mult își exercită activitatea sa în această direcțiune, cu atât mai mult binele crește și lumea folosește de el.

Cu cât însă acest geniū se silește a se desvolta pe calea răului, cu atât mai mult omenirea e forțată să suporte atrocitățile răului, condamnat de dreptul natural, de la care lumea e datoare să se inspire în armonicul său traiū, pentru feliicitatea tutulor în genere.

Porniți, vecinii noștri Unguri, pe calea răului, spiritul lor s'a rafinat, și ast-fel din rēu în mai rēu, în descoperirea mijloacelor lor de persecuție a tot ce nu este maghiar, în adevăr a găsit ce le trebuia spre maghiarisarea nemaghiarilor, prin înființarea asilelor de copii de la 3—6 ani.

Lumea toată s'a revoltat și este în stare de revoltă permanentă, până la stârpirea acestor odioase și degradatoare mēsurī ființei omenestī. Toți au blamat și blamează neomenoasa conduită Ungurească, afară de complicele lor Rege, care și-a exprimat dorința să vadă cât mai curēnd votat proiectul de lege al asilelor de copii, și ca aceste asile să aducă rezultatele dorite.

Ingâmfați prin natura lor, *bolnavii noștri de minte Unguri*, devin și mai ingâmfați, vēzēndu-se sprijiniți de Regele lor, pe care l cāntă zicēndu-i:

«In această direcțiune cuvintele Regelui au o *importantă epocală*. In momentul când Tronul își îndreaptă atențiunea spre aceasta, și și ridică vocea *încuragiatoare*, pe tărîmul vieței noastre publice, pășește un *factor*, pe care îl *salutăm prin înclinarea steagurilor* noastre, pentru că aceasta este o schimbare pe care de veacuri nu am găsit'o și pe care

«de zece ani o adăstăm. Familia Regală, capul în-
«coronat al acestei familii glorioase, dă cuvântul de
«ordine și dorința d'a răspândi limba maghiară.

«Acela care învață ungurește, face pe voia Re-
«gelui. Acela care învață pe altul, este plăcut în-
«aintea Tronului.

«Cu asemenea schimbare ne apropiem (Ungurii) de
«serbarea existenței noastre de una mie ani.»

Maî departe continuând voinicoșii Ungurii, in-
deamnă pe Regele lor să meargă înainte spre *Kis-*
dedöv.

Lumea civilisată și imparțială crede din contră
că, mergând tot înainte pe această cale, în loc de
Kisdedöv veți găsi întunericul, în care veți cădea
spre a adăsta d'acolo marea sărbătoare încă alte
veacuri întregi, fără a mai putea vr'odată eși la
lumină!

Din contră, cuvântul împăratului este cuvântul
de desordine, în care veți cădea în curând prin
deșteptarea celor apăsați de voi, deșteptare care a și
început. Atunci veți adăsta încă veacuri întregi a
câștiga ce în curând, de sigur, veți pierde, după cum
mărturisiți că ați adăstat.

Și fiind-că vorbim de lumea civilisată, care bat-
jocorește *Kisdedovurile* maghiare, vom aduce ca
dovezi, pe lângă conduita maghiară, și Presa stre-
ină, care indeamnă pe nemaghiari a nu se lăsa să
fie învinși.

FURIA UNGUREASCĂ

Maî înainte însă d'a ajunge la luminata și mult
imparțiala presă, și cea franceză maî cu seamă, să
începem cu epileptica conduită ungurească, cu care
cred că se pot stabili și ei în lume, ca popor lu-
minat bine înțeles.

Și vorbind aci de neomenoasa conduită maghiară,
nu voiă vorbi de invecitivele aruncate de jurnalele

lor din Pesta asupra broşurei mele, căci personalitatea mea e o picătură de apă în Ocean, în faţa marilor principii de care aci ne ocupăm şi pe care Ungurii le ignorează cu perfecţiune. Trec dar peste aceste atacuri personale, ca să vii mai repede la mijloacele cu care s'ermanii Unguri cred că pot atinge scopul lor.

Aşa dar lumea se mişcă.

Germanii din Ungaria ţipă. Românii din Ungaria ţipă, cei din Transilvania asemenea. Slovaci, etc., toţi ţipă şi pacinic se adună, toţi protestează contra acestor asile cu tendinţă ucigătoare, toţi lucrează pentru neizbânda ungurească.

Lupta pe tărîmul pacinic şi al legilor este dreaptă şi tolerată de toate popoarele, afară de Unguri.

Iată ce se petrece din partea Ungurilor în localităţile populate de veacuri, de Români.

Românii din Braşov *) şi din comitatul cu acelaşi nume, s'au strîns în mare număr sub preşedinţia d-lui dr. A. Mureşeanu, protestând contra măsurilor distrugătoare a Bisericii Române, a limbii Române şi a asilelor de copii, fiind-că deslipesc cu d'asila pe copii de la părinţii lor, de limbă, de patrie, făcându'i a uita pe viitor patria şi neamul lor.

Această adunare s'a terminat în strigăte: «Să trăiască Româniismul şi împăratul lor!»

Gazeta ungurească, *Pester Lloyd*, după ce batjocoreşte adunarea din Braşov, după ce se încearcă a parodia liga pentru cultura Română din Regatul Românilor, continuând mai departe, s'ermanii devin în urmă *ridiculi*!... Ei ameninţă pe Românii liberi cu intervenţia diplomatică, şi apoi de sigur cu armele, exprimându-se după cum urmează :

«De va fi pusă Austro-Ungaria între alternativa «d'a lăsa să i se pericliteze integritatea de către «un vecin *mic* şi *lacom*, şi între aceea d'a pune la «reson pe turburătorii, ea va lucra atunci conform

*) *Adevărul* de la 14 şi 15 Ianuarie stil vechi, 1891.

«vechilor tradiții Europene, cari vorbesc pentru avantajul unei puteri mari față cu un *parvenit mic*.»

Așa vorbesc vitejii Unguri, punându-se la spatele Austriei, când e vorba de vitejie.

Aceasta este limba ungurească și mijloacele lor, în apărarea pretinselor lor drepturi.

Drepturile se apără cu legea, se apără cu istoria, cu documente, cu tradițiunile, cu cuviința, cu puterea argumentării, iar nu cu *insolență*. Căci insolent este a face parveniți pe Români, pe când voi știți că ei descind din nobila și majestoasa *gintă Latină*.

Parvenit știți că e acela care din mic a ajuns ceva, uitând în urmă ce a fost în trecut.

Aceia dar, cari din nimic au ajuns ceva, sunteți voi Ungurii, căci dintr'un trib de nomazi ați ajuns și voi a trăi ca popor în lume, uitând *noroiul din care ați eșit!*... Voi sunteți dar *parveniți!*...

Cuvântul de popor *mic* e inesact, căci numai în Regatul Românilor suntem peste *cinci milioane de Români*, afară de milioanele de Români cari în curând vă vor fugi din mână. Vom vorbi mai la urmă despre cifrele statistice.

Cât despre amenințările de intervenire sau punere la reson, de orice natură fie ele, nu putem face alt-ceva de cât a rîde și a avea milă de sermanii Ungurii căzuți în așa *mare ridicul*.

Vă adăstăm cu brațele deschise; ne e frică însă că nu veți veni, fiind-că voi știți că Românilor *nu le place carne de porc*.

Mai departe vecinii noștri adaogă:

«Maghiarii trebuie să-și adune toate puterile pentru ca să nu-și piardă toată răbdarea, când citesc articolul câte unei foi Bucureștene, sau al câte unei gazete maghiarofage din Germania, despre situația Românilor din Ungaria.

«Acel conglomerat al minciunilor obraznice, acea supremă fineță a seducerii, care, garnisită cu turbarea urei de rasă, se manifestă în aceasta, e în adevăr fără pereche.

«Ar trebui să le facem proces de calomnie, în

«numele națiunii maghiare, înaintea tribunalului «minții sănătoase și nepreocupate, dacă adversarii «noștri nu ar fugi d'înaintea noastră.»

Este lung și nesărat acest articol, afară de insolenta care la el este din naștere.

Toată epilepsia a dat peste el numai din cauza li-gei pentru cultura uniunii Române din București.

Cum? Ungurilor să le fie permis maghiarisarea celor cari nici în carne, nici în oase, nici în sânge, nici în moravuri nu se aseamănă cu Ungurii, și Românilor să nu le fie permis a se apăra de pericol și de ucigașii cari voesc să exercite carnagiul lor la lumina zilei în fața Europei umanitare, dreaptă și civilisată?!... Sunteți nebuni rău, vai de voi, balamucul vă e adăpostul!...

Nu mai puteți raționa de loc, mintea vă lipsește, și loc în societatea sănătoșilor nu mai aveți; bine ar fi să vă ocupați a maghiarisa pietrile, după po-vața compatriotului vostru Kossuth; căci pe Românii, Slavii sau Germanii de la voi, în vecii vecilor nu 'i veți maghiarisa.

De la Brașov opunerea contra asilelor ajunge la Caransebeș. Adunarea de alegători Români aci este mai mare. Această adunare în primul rind votează omagele și încrederea ei deputatului maghiar *Mac-sary*, care singur în dieta Ungariei a luptat contra acestor asile, singur a văzut cu înțelepciune și dor de țara lui maghiară că aceste asiluri sunt ucigă-toare și că mâine aceste măsuri poate să ucigă pe asasinii de azi ai celor nemaghiari.

Mac-sary singur vede și simte că cine sapă groapa altuia, el cade în ea.

Deși adunarea din Caransebeș n'a avut nimic de nelegal, cu toate astea «*Pester Lloyd*» declară că contra Casinului Românesc din Caransebeș s'a deschis o cercetare judecătorească, fiind-că a discutat ces-tiunii politice.

De la Caransebeș, Românii se adună la Sibiu, unde peste 1000 alegători, în perfectă ordine, pro-

testă și ei tot contra asilelor maghiarisatoare, *) și Ungurii cu jurnalul lor guvernamental din Cluj, *Kolozsvár*, din nou ia la răfuială liga din București.

«Liga din București, zic Maghiarii, s'a înființat pe «față contra lor, visând Ardealul. Dar lucrurile stau «ast-fel, ei pot justifica Europêi cele mai stricte «măsuri. Căci acești domni (noi cei din București) «tot zugrăvind pe dracul pe perete, acesta va eși »odată. Că de vor continua a le face neplăceri, ei «vor ști să și facă datoria.» Să ne explicăm :

Este adevărat că noi Români din București am înființat liga foarte pe față și lucrăm asemenea tot pe față contra voastră Ungurilor, iar nu pe furis, nu pe ascuns, ci nu ca voi la întuneric. Liga maghiară funcționează de șase ani și nimeni n'a știut, până ce legea asilelor n'a venit în Cameră. Au lucrat pe ascuns ca hoții vecinii Unguri, au crezut că prin surprindere au să facă aceea ce știați bine că alt-fel nu vor putea face.

Ce mare deosebire e a lucra pe față și de a lucra pe ascuns !!...

A lucra pe față va să zică a fi onest, a se apăra de un atac nedrept, a-ți arăta armeie de luptă. A lucra pe ascuns va să zică a fi *hoț, neonest, a fi om de rînd, om născut din ordure*. Aceștia sunt vecinii Unguri, căci lucrează pe întuneric !

Vreți să justificați Europei măsuri stricte contra noastră. Dar Europa vă cunoaște, vă vede și vă apreciază îndestul, după justa-vă valoare. Imediat veți vedea ce zice presa Europei despre voi.

Dar nici nu aveți nevoie de Europa, noi vă invităm să poftiți, și fiți siguri că veți găsi pe Români aceiași de sub steagul lui Ștefan cel Mare și Mihail Viteazul.

Iar dracul cel zugrăvit pe perete, de-î va veni gusul să iasă din perete, să fiți siguri că pe voi vă va lua, de nu vă veți apropia de civilizațiunea Europei,

*) Jurnalul *Timpul* din București, 27 Ianuarie st. v., 1891.

care vă tolerează să trăiți în ea, nedeslipiți de asiatică-vă sălbătăcie cu care ați venit.

Cu toate amenințările și grosolanele voastre insulte, Românii își fac loc printre rîndurile voastre inamice, adunându-se neconținut și protestând în fața lumii oneste.

Așa a fost, la 9 Februarie 1891, o mare adunare de Români la Lugos și Zorlentu-mare.

Au luate parte sute de alegători, au vorbit patrioți mari ca d' avocat C. Rădulescu, ca preotul N. Scipion și alți Români, cari știu să înfrunte pericolul, și cari au declarat sus și tare că *Românii se declară gata a se apăra contra orî-cărei tendințe de maghiarizare.*

Așa este că această hotărîre aruncă pe dracu de pe perete în spinarea Ungurilor nebuni??!!

La 26 Februarie 1891 o altă impunătoare adunare de alegători la Cluj, sub președinția d-lui Coriolan.

Adunarea a declarat că dorește înfrățirea cu toate cele-l'alte naționalități, dar se împotrivesc asilurilor de copii și reclamă drepturile lor.

Atâta și nimic n'a mai făcut adunarea.

A făcut Ungurii însă mai mult.

O mare îngrămădire de Unguri ședeau împrejurul sălei și la ușa adunării. În diferite rînduri au voit să intre cu forța în sală. La eșirea din sală toți Românii au fost huiduiți, fluerăți; iar alții cu capetele sparte, căci aruncau cu pietre în ei.

Aceasta va să zică, în năravurile ungurești, *libertatea întrunirilor*. Sărmanii nebuni au și pretențiunii Constituționale!...

La toate aceste crime naționale, tot neamul Unguresc e părtaș, fără deosebire de clase, învățați ori agramatoși.

Studentii academiștii Unguri, ei mai cu seamă ațîță lumea, ei impresoară casinul, unde adunarea era strînsă, ei flueră, ei sparg capete cu pietre.*)

De la capete sparte Ungurii aleargă la întemni

*) Jurnalul *Pester Lloyd* și *Egyetértés* din Martie 1891.

țării. Septimiū Albini, directorul ziarului *Tribuna* din Sibiu, este condamnat la șase luni închisoare și o mare amendă, numai că a zis în jurnalul său următoarele :

«*Această țară (Ardealul) nu este o patrie exclusiv Ungurească, ci este și a Românilor.**) Judece lumea dreaptă și imparțială, dacă aceste cuvinte coprink în ele ceva insultător pentru Maghiari?!

Cu toate astea Albini e de curënd închis într'o umedă celulă a închisorii din Sibiu.

Pe lângă multe încă alte procese scandaloase și vexatorii din partea Ungurilor, nu se poate uita ușor asemenea recentul proces făcut *ilustrului și valorosului cetățean și murele General Doda din Caransabeș!*

Cu un cuvânt pe pământul lui Traian și al urmașilor săi, azi nu mai are nimeni voie a vorbi și cugeta Românește *fără a nu fi ucis de Unguri!...*

Nu are dreptul la viață pe acest pământ al libertăților străbune, de cât Maghiarismul!...

Aide!... mergeți orbilor înainte în prăpastia ce singuri v'o faceți; căci orbirea pe om nici-odată nu îl duce de cât la peire!... Numai ast-fel vom scăpa de voi.

Toate legăturile lor, de orî-ce natură, cu nema-ghiarii sunt odioase, sunt rapace.

Să ne servim, a dovedi ce susținem, d'un fapt al unui magnat ungar.

Acest fapt îl împrumutăm dintr'o broșură a d-lui avocat Periețeanu-Buzău, scrisă în franțuzește și tipărită la Paris în 1870, care este intitulată: «*La Transylvanie et son union forcée avec la Hongrie.*»

Maî întâiu această valoroasă și patriotică lucrare a d-lui Periețeanu este susținută de o mulțime de publiciști distinși, streini și Români, cari au scris despre Români Transcarpatini și despre nedreptățile ce li se fac de Unguri, cari într'o noapte, de frica luminei, au votat în dieta lor, anexarea Transilvaniei la Unguri.

*) *Adevărul*, 17 Februarie 1891 stil vechi.

Publiciștii consultați de d-nu Periețeanu sunt: *Ubicini, M. de Girando, Elias Regnault, Papiu Ilarian* și alții.

Cercetările cele mai minuțioase ale acestei importante lucrări sunt mai cu seamă asupra exceselor și vexațiunilor diverse pe cari Ungurii le exercită mai cu seamă asupra Românilor de sub administrația lor. Printre alte multiple și dureroase exemple, ce ne aduce la cunoștință lucrarea d-lui Periețeanu, merită toată atenția oamenilor onești conduita baronului Ungur, *Apor*.

Baronul *Apor* e un mare proprietar și președintele Curții de apel din Mureș-Ohorheș.

El chiamă în judecată pe niște țărani, cari se cred proprietarii de bună-credință pe câte-va parcele de pământ după domeniile lui *Apor*, situate în apropierea orașului Tofelani.

Baronul mai întâiu nici nu degnia a sta la discuție cu țărani înaintea Tribunalului, dar fiind-că pro-verbul vechiu zice: *interesul poartă fesul*, baronul susține că, după vechile legi neabrogate, indivizii chemați în judecată de el nu sunt alt-ceva de cât niște clăcași revocabili după voință.

Baronul n'a putut presenta judecăței nici un act scris, dar a mai adăogat, pentru rușinea veacului în care trăim, că, «după o oare-care veche organi-zare feodală, acești țărani nu erau de cât niște «deținători cu titlu precariți, în virtutea cărui lu-«cru cere *imediata* expulsare a țărănilor» cari nu erau mai puțin în număr de cât la trei sute persoane.

Tribunalul era compus numai de Unguri, țărani nu știați a vorbi limba Tribunalului, cu toate că, chiar de-ar fi știut, tot nu le era de folos.

Țărani la rîndul lor apărându-se, dovedesc că nu sunt clăcași, ei dovedesc posesia proprietății lor cu documente de pe la începutul veacului trecut.

Apor este crezut pe cuvânt și țărani imediat fură dați afară din averea lor, din pământul lor posedat prin străbunii lor încă de la începutul secolului XVII, fără să știe încotro să apuce!

Rămași fără nici un adăpost, fură siliți locuitorii a se campa pe strade. Autoritățile însă, temându-se ca acest trist spectacol să nu producă vr'o emoțiune generală, primarul din Tofelani, în urma unor ordine severe ale prefectului local, forțează pe nefericiții țeranți ca în 24 de ore să părăsească locul, contrariu toate lucrurile lor vor fi aruncate în foc.

Sărmame ființe!... Abia găsiră adăpost în cimitirul din localitate și protecția carității publice!...

Incidentul acesta se petrecea la 1869, în țara Zulușilor maghiari, cari au pretenția a trăi în Europa ca națiune... *Sălbătăcia acestui incident* a revoltat și pe presa Vieneză.

Așa jurnalul Vienez *Der Osten* (Orientul) feștelește în termenii cei mai energici pe baronul feudal, făcându-l ridicul în opinia publică generală.*)

De la originea lor Ungurii și până azi, și pe viitor, de se va mai întâmpla să trăiască ca nație, lucru aproape de necrezut, n'a fost de cât *zănatică*, ducând șovinismul lor până la ridicul. Așa, în momentul când scrim aceste rânduri, incidentul vamal cu Austria, în dieta lor, încă nu e terminat.

Ungurii, cari au de Rege pe împăratul Austriei, Ungaria care face parte din Austria, și ambele împreună compun imperiul Austro-Ungar, să se răsboiască între ele pe câmpul economic, pe câmpul vamal!! În toate mișcările ei, Ungaria nu transpiră de cât deslipirea de Austria; ea voeste să fie Stat independent și de sine stătător. Această obrăsnicie Ungurească a întrecut marginile orî-cărei toleranțe!

RAMOLISMENTUL UNGURESC SAŢI PROCESUL MEMORANDULUI

Așa ca baronul Apor sunt toți Ungurii, — de la Vlădică până la opincă. Ungurii sunt *sluți de minte, schilozi la sentimente*. Urși la conduită, scârboși

*) Broșura d-lui Periețeanu, pag. 16 și 17.

în viața publică și privată, lucru ce a făcut ca în Ungaria azi populația să se împartă în apăsați cari sunt Români și apăsați cari sunt Unguri.

Această viață a Românilor de sub Unguri a devenit un scandal perpetuu și un focar de desordine pentru Europa, făcând a se naște necesitatea intervenirei oamenilor de ordine pentru stingerea focului ce strimții la minte de vecinii voesc a'l aprinde tocmai în niște momente de grea cumpănă Europeană.

Toată lumea cere pace, numai Ungurii doresc a o turbura sau nimici.

Toți învățații și patrioții lumii se constituiesc regulat în congrese, lucrând pentru desarmare și triumful păcii.

Împerații chiar, cărora zornăitul armelor, bubuitul tunului, vaietele muribunzilor de pe câmpul de bătaie, țipetele atâtor miî de victime ce pare că'i însuflețesc, și ei chiar astă-zî fug cu oroare de rebel, nelăsând ocaziile d'a face apologia păcii și a desarmării.

Junele, dar bătrânul la minte împărat al Germaniei-unite, zilnic discursurile Sale sunt inspirate din sentimentul păcii, manifestând și prin fapte această mare dorința a înlăturării rebelului.

Liberarea celor doi ofițeri Francezi condamnați de justiția Germană pentru spionajii, tocmai când Franția purta marele doliu național pentru pierderea ilustrului și valorosului președinte *Carnot*, este cea mai eloquentă faptă că acest suveran voește cu sinceritate pacea.

Mai mult de cât atâta, noul congres al păcii ce în curând se va întruni la Berlin din inițiativa acestui mintos împărat, sunt dovezi îndestulătoare că pacea este necesară.

În atari momente supreme, când totul concură a stabili pacea lumii, Ungurii singurii sërmanii de ei, doresc să aprindă focul.

Scenele Ungurești din urmă, fără exemple în istoria civilizației omenirii și exercitată fără cru-

țare asupra tuturilor popoarelor căzute sub sëlbaticele lor administrație, și mai cu seamă asupra Românilor, a făcut să se alarmeze lumea cea mai pacnică.

Această viață a Românilor, plină de *persecuțiuni*, de *întemnițări*, de *asasinate*, ducând groaza până chiar în familii, nefiind cruțate nici soțiile oamenilor, nici studenții, ba ce este mai ridicul, nici chiar copilele Românilor.

Unele încă sunt date în judocată fiind că, în inocența lor copilărească, au aruncat flori și cununii în calea spre Cluj a apărătorilor Românismului, apărătorii cari în aceiași vreme erau părinții lor, frații lor, rudele lor.

Acestea toate sunt mai pre sus de orice răbdare și de orice înțelepciune.

Să persecutați și să striviți cu ușa temniței pe cei cari se luptă pentru dreptatea și libertatea unei națiuni întregi.

Să persecutați și să întemnițați pe cei cari simpatizează cu cauza Românească, fiind-că cauza întemnițărilor e cauza tuturilor Românilor, e o cauză sfântă, fiind-că e o nație care luptă contra apăsărilor ei.

Persecutați și dați afară din școli pe toți fiii Românilor fiind-că aderă la propagarea Românismului făcută de părinții lor și de rudele lor.

Persecutați și bruscați chiar în sala judecătoriei din Cluj pe soțiile celor dați în judecată precum și pe toate doamnele Române cari voiau să asculte la judecarea procesului făcut neamului Românesc.

Ați maltratată pe copilele Române cari au aruncat flori părinților lor.

Ați comis toate aceste crime și oribile fapte în fața Europei saă mai bine a lumii întregi, căci toată 'și-a dat întâlnire și a venit la voi acasă să asiste la acest scandal European, făcut de voi cari n'aveți rușine, nici frică și nici o teamă de Dumnezeu saă de Europa care, în puterea dreptului public, vă poate șterge de pe harta sa ca pe niște nebuni și nesocotiți turburători ai ordinii Europei.

A persecuta o nație, persecutorii pot obține o satisfacțiune trecătoare, căci dragostea de patrie și de libertate aprinde mai mult în urmă sufletele persecutaților în flacăra cărora veți cădea și vă veți mistui pentru tot-d'a-una, cu toată îndrăzneala voastră Ungurească.

Ca adevăr că Ungurii nu pedepsesc pe Rațiu, Lucaciū sau pe orî-care din ei pentru niște fapte isolate și personale lor, ci ei vizează mai departe, ei cugetă la strivirea Românismlui,—n'avem altă putere de a face această dovadă de cât aducând de martor în această delicată și arzătoare chestiune, pe unul dintre cei mai valoroși dintre Ungurii, și în aceeași vreme, pe cel mai neîmpăcat inamic al Românismlui, pe d-nu Calman Tisza.

D nu Calman Tisza, la 22 August 1894, într'un discurs ținut la *Oradia Mare*, alegătorilor săi, asupra naționalităților, a spus următoarele :

«Se exagerează pericolul. Nu cred necesar a modifica censul relativ în Transilvania. Poporul Român este bun, pasivitatea sa nu este de aprobat. Statul și societatea au datoria d'a procedea cu rigoare contra «ultra-naționaliștilor, însă cu prudență. Nu trebuie să se persecute o națiune întreagă pentru rătăcirea unor. Agitațiile fac rău Statului Unguresc. Trebuie să se înălțurate luptele de partid. Statul Unguresc va fi puternic, dacă va întrebuința libertatea în mod prudent.

Mai înainte d'a analiza semnificativele cuvinte din discursul d-lui Calman Tisza și a trage convenitele concluzii dintr'ênsele, se constată în mod clar și precis un lucru: Că *poporul Român este bun*, și că *modul cum se lucrează azi de Ungurii, se persecută însă și națiunea Română*, lucru ce susținem și noi prin această lucrare.

Așa dar, martor avem pe un fruntaș al vostru, care în o cuvântare publică la *Oradia-Mare*, dă dreptate celor afirmate de noi.

Și când persecuția Românismlui este mărturisită de oamenii ca Calman Tisza, orî-ce comentarii sunt de prisos.

Să intrăm în luptă pentru restabilirea dreptății perdue.

Se exagerează pericolul, zice d-nu Tisza.

Cu alte cuvinte pericolul este, dar nu este așa de mare.

Așa este, noi credem împreună cu d-nu Calman Tisza, că pericolul există, diferim însă de opinie cu d-sa în ce privește exagerarea. Cetățeanul Ungur nu voeste să spuie alegătorilor săi din Oradia-Mare, cari stau departe de Pesta și de afacerile publice, mărimea pericolului, și care, în momentele în cari el vorbea alegătorilor săi, era foarte mare, și a crescut și crește acest pericol, luând zilnic proporțiuni îngrijitoare.

Și pentru Români acest pericol este de tot mare, fiindu-le în nesiguranță existența lor, din cauza nesocotințelor Ungurești, cari întrec ori-ce răbdare omenească:

Dar și pentru Unguri încă pericolul nu încetează a fi și mai mare, căci dacă focul se va aprinde din neprudența lor, nu se știe de'l vor putea stinge.

Nu se știe dacă nu va fi pielea Ungurească care se va pâli și arde de flacăra acestui foc.

Procesul de la Cluj este cea mai evidentă dovadă de a se vedea dacă vr'o părțică din Europa va fi cu Ungurii...

Asistența aproape a presei întregi din lume, fiindcă era și din America chiar, nu numai din Europa, grămădită la Cluj, cu ocazia judecării Memorandului, și simpatia ce toți reprezentanții lumii civilizate manifestați causei Românișmului, este o puternică și zdrobitoare dovadă că pericolul văzut chiar de d-nu Tisza este foarte mare, căci alt-fel acești aprigi luptători ai celor apăsați n'ar fi venit la Cluj din locuri atât de depărtate spre a vedea lucrul de aproape.

Visita ministrului de interne Ungur făcută prin țară, convorbirile sale cu lumea ce întâlnea în cale, notițele ce culegea de la lume și încercarea sa cu etichetă împăciuitoare, atașată la discursul din

Oradia-Mare al lui Tisza, sunt mărturiile de o mare eloquentă de credința identificată la Unguri, că Europa nu e cu ei.

Această lipsă de simpatie a Europei pentru Unguri, pare să fie primul avertisment al dreptului public ce Europa trimite acestor nebuni îngâmfaiți, de a intra în legalitate dacă nu voesc a'și schimba domiciliul în asiaticele locuri de unde au venit.

Nu cred necesar modificarea censului electoral din Transilvania, adaugă d-nu Tisza.

N'a crezut nici-odată strimtele capete Ungurești în lărgirea drepturilor electorale pentru Români, și de aceea au ajuns așa.

Este de regretat că oamenii ca Tisza, care știe pericolul cât e de mare, care știe că, cauza acestui pericol își are origina tocmai în legea electorală care exclude pe Români din Cameră și de aci din toată viața publică în patria lor, este încă de regretat că oamenii ca d-nu Tisza, care știind cu conștiință de unde vin relele, ascunde și nu spune lumii sale pericolul cât e de mare făcând'o să înțeleagă că fac cu toții rău țerii lor de nu se vor mai potoli și îmblânzi spre a putea da dreptate.

Ascunzând dar adevărul, Tisza la Oradia-Mare, el a înșelat pe alegătorii săi, prin urmare și el este un ordinar ca toți Ungurii care curăță grajdurile cailor Bucureștenilor....

Voiți să evitați pericolul?

Lărgiți legea electorală în mod egal pentru toți. De ce Românul să plătească 18 fiorini și Ungurul numai 6 și cei privilegiați nimic?

Românii sunt în țara lor de la origina lor, voi ați venit din sâlbatica Asie d'odată, ați locuit și locuiți cu toții acelaș teritoriū, politicește, cu hoție sau fără hoție, nu mai voesc aci a mă ocupa de aceasta, ați reușit cu comparul vostru Francisc Iosef de ați luat supremația asupra Românilor; aceasta nu însemnează că ei nu mai sunt Români și nu mai e patria lor pământul ce'l ocupă de la ai lor străbuni.

Ce vă face dar ca pe Români să'î excludeți de la toate drepturile publice și să le lăsați numai datoriile de împlinit către voi?

Veți șterge aceste inegalități, poate veți evita pericolul, îl veți continua, vă veți perde pe voi.

Poporul Român este bun, pasivitatea sa nu este de aprobat.

Inchină-te drace, că te-ai călugărit.

Adică și dracu o dată a vrut și el un moment să fie de ispravă, aducându'și aminte că e mai mic ca Dumnezeu și s'a închinat și el odată.

De sigur că poate așa ceva a dat și peste bietul Calman Tisza de l'a lăsat cugetul să se spovedească publicului său Unguresc, că Românul este *bun!*...

Adevăr ai vorbit, d-le Tisza, poporul Românesc este *foarte bun, de tot bun*. A dat și dă vecinic dovezi de *bunățatea și înțelepciunea sa!*

De n'ar fi fost bun, înțelept, laborios și cu dreptate în sufletul său n'ar fi putut câștiga simpatia Lumei și a Europei în particular, nu v'ar fi făcut chiar pe voi inamicii neîmpăcați și seculari ai neamului Românesc să mărturisiți la Oradia-Mare că poporul Român este *bun*.

Dacă poporul Românesc n'ar fi fost bun, n'ar fi tolerat sëlbatăcia Ungurească, atâtea veacuri, să'si bată joc de legea Românească, de limba Românească, de familie și de tot ce este scump Românilor!...

Dacă Românul n'ar fi bun, n'am avea martiragiul lui *Horia, Cloșca, Crișan și Iancu* scris în istorie pagine întregi cu sângele acestor sfinți cari dovedesc sëlbatăcia voastră strigătoare.

Tocmai că poporul Român este bun, tocmai că pare a avea aerul că voiți a veni la pocăință făcând mărturisiri atât de mari și adevărate ca la Oradia-Mare, atunci de ce abuzați, pigmei de suflete, de această fără margini bunățate, împingând crimele și cruzimele voastre până dincolo de marginele excelsului chiar?!...

Luați aminte ca nu mieii să se transforme în lei,

bunătatea în răutate, și o dată răutatea luând locul bunătății, nu se știe unde vă veți putea ascunde!...

Voți sunteți tari și puternici din cauza bunătății Românești. Nu se știe însă dacă veți putea fi tot ce sunteți azi când poporul Român, din bun, va deveni rău și arzător de setea răsbunării a sângelui supt de sugrumătorii săi seculari!...

Vă plângeți de *pasivitatea poporului Român* pe care Calman Tisza o recomandă a nu fi aprobată. Dar ce voiți să faceți poporul Român când voi, mișelește, i-ați închis toate drumurile pe care ar fi putut veni la luptă egală cu voi?!...

Condamnați pasivitatea Românească fără a vă gândi că în aceiași vreme vă condamnați pe voi; căci cine altul a creat Românii de paste Carpați această situație de pasivitate de cât tot voi Ungurii?!...

Vorbiți publicului de *pasivitatea poporului Român*, fără să vorbiți și de cauzele provocatoare a acestei *pasivități*, de legea voastră electorală care pentru Ungurii e mămă și pentru Românii ciumă!...

Dacă legea voastră electorală creează privilegii și măsuri atât de inegale pentru același popor, căci cu toți Ungurii și celelalte naționalități ne-Ungare, cu toți sunt cetățenii aceluiaș stat.

De ce ați urcat censul pentru poporul Românesc la sume fabuloase în raport cu censul poporului Unguresc propriu zis?!...

Cu arme atât de inegale dar cum se pot prezenta Românii la alegeri? Lupta Românii la alegerile parlamentare ar fi războiul cu morile de vânt ale lui Donchișot Tisza...

Luăți dar piedicele puse de voi corpului electoral în ce privește pe Românii, și apoi să vorbiți de pasivitatea lor. Până atunci o s'o aprobați, căci nu aveți încotro, fiindcă voi și nimeni de cât voi sunteți culpabilii de această pasivitate ce vă place a se menține.

Până azi n'ați pomenit nimic și nici-odată ceva despre această pasivitate, ați păstrat o *ilustră tăcere*

întreruptă de protestele anonime ale întregii Europe indignată de atâtea crime, ce voi, fără sfială de nimic, comiteți la lumina zilei!...

Statul și societatea au datoria a procede cu rigoare contra ultra-naționalilor, însă cu prudență.

Este adevărat că Statul este dator să procedă cu toată rigoarea contra elementelor ce ar provoca deprecieri sa, dar societatea ce treabă are să se amestece în niște afaceri cari ar privi direct pe Stat?

De ce societatea să se amestece în afacerile Statului, ca ambiț să procedă apoi cu toată rigoarea contra ultra-naționalilor?...

Să fie oare Statul Ungar atât de slab în cât să nu poată face față nevoilor sale fără amestecul societății ca să poată procede cu energie contra nemaghiarilor? Nu vede d-nu Tisza că cerând societății sale-Ungurești să vie să ajute pe Stat contra celei-l'alte părți tot a societății Statului lor, dar nemaghiare, prin aceasta el provoacă, atâta și legitimează *rețboiul civil*? Căci când o parte din societatea unui Stat se luptă contra celei-l'alte părți, toată lumea știe că acest fapt se numește *resbel civil*!...

Iată dar care este siguranța vieții Românilor în Ungaria, mărturisită de Calman Tisza, și se mai plânge tontul și ignobilul de el, că poporul Român stă în pasivitate!...

În fine, d-nu Calman Tisza, dând alarma societății Ungare a se năpusti contra Românilor, are naivitatea să se creadă imparțial, fiind-că recomandă Ungurilor săi ca să se năpustească cu *prudență*!....

Prudența Ungurească vom vedea-o numai de cât.

Iată în fine, un Ungur, dar numai unul singur, care din vr'o trei milioane, cât sunt ei cu toții, își permite să pronunțe cuvântul de *prudență* în aceste grave evenimente ce se petrec în regatul Francisc Iosef, acest Ungur este *Calman Tisza*, și care nici el, după cum vom dovedi, nu înțelege cuvântul de *prudență*.

În dicționarul deșențatelor lor fapte, cuvântul de *prudență* este necunoscut.

Calman Tisza, la Oradia-Mare, cere alegătorilor săi ca *Statul și Societatea* să procedă cu *rigoare*, și mai la urmă, tot în același discurs, cere ca această procedură să fie cu *prudență!*...

Curioși creeri au Ungurii în capul lor! Pe de o parte Calman dă alarma ca Statul și Societatea să se ridice ca un singur om și să-și pună toate puterile lor ca cu rigoare să procedeze în lucrarea lor.

Nu-i e de ajuns Statul, adică Ungurimea oficială, ci și întreaga societate, adică Ungurimea neoficială, să se unească cu Ungurimea oficială, și astfel toată Ungaria unită la un loc să se năpustească asupra elementului Românesc și cu toată rigoarea, să 'și dea Ungurimea poalele peste cap spre a le vedea lumea și mai bine rușinea lor ce le lipsește.

A da alarma, d-le Calman, ca Statul și societatea, adică toată Ungaria să se scoale și să procedă cu *rigoare* la excesele voastre, ce zilnic se exercită pe spinarea Românilor, și a mai pomeni cuvântul de *prudență*, este de prisos.

Procedarea întregii Ungarii cu rigoare și cu *prudență*, sunt două lucruri cari se exclud între ele și cari nici-odată nu pot sta la un loc.

A vîri *prudența* în această alarmă dată întregii Ungurimii, însemnează că Ungurul Tisza nu înțelege ce însemnează cuvântul *prudență*.

Dacă Ungurul Calman Tisza înțelege puterea cuvântului *prudență*, de ce n'a deșteptat atențiunea compatrioților săi, spunându-le că nu e prudent ce fac și a'î opri de la comiterea atâtor atrocități cari au speriat lumea civilisată?

A bate pe oamenii cari vin să vază pe condamnați, este prudent?

A bate și a pune la închisoare pe oamenii cari însoțesc la Cluj pe cei ce sunt azi în umedele voastre temnițe, a întemnița pe această lume, a le confisca banii ce aveau asupra-le pentru hrană, dându-le în urmă drumul din închisoare și pornindu-i apoi la casele lor, este prudent aceasta?

A maltrata pe soțiile condamnaților și pe alte

doamne Române cari voiati să asiste la desbaterile acestui proces al părinților și rudelor lor, este prudent aceasta?

A face proces copilelor Române fiind-că au aruncat flori și cunune părinților și rudelor lor cari se duceau la Cluj să și ia osânda ce de mult era hotărâtă, făcând și voi acest simulacru de judecată numai ca să ziceți că aveți și voi judecători.

Aceasta este prudentă?

Ați dat în judecată pe toți advocații Români fiind-că au aderat la memoriul Românesc și mai mult încă advocații Unguri s'au coalisat a nu mai recunoaște de confrății lor pe advocații Români și nici a mai avea ceva de comun cu ei pe viitor. Aceasta este prudentă?

A da în judecată și a da afară odată 40 de școlari Români din școale, fiind-că au simpatizat și vor simpatiza toată viața lor cu lucrările părinților lor, aceasta este prudentă?

A ridica, d-le Calman Tisza, toată ungerimea ta, Statul și societatea contra Românilor cari voesc a se apăra contra atacurilor, contra crimelor și tuturilor fără-de-legilor voastre, apărându-și viața lor și a familiilor lor, aceasta este prudent?

Din contră, toate acestea se numesc imprudențe din cele mai mari de cari vă veți lovi în curând, spărgându-vă capul în care clocotește niște creeri atât de deraiati și clociți!...

Este de părere d-nu Tisza ca să nu se persecute o nație întreagă pentru rătăcirea unora.

Două la mână!... Am mai prins odată în cursă pe d-nu Calman Tisza și cu această dată l'am prins de două ori.

Sermanul d-nu Tisza, ce om de ispravă!... Dacă se poate Ungur și om de ispravă!... Și cu toate astea d-nu Tisza are momente d'a fi de ispravă. Voeste să ne arăte, pentru a doua oară, că și Dracu se poate pocăi, dar un ticălos de Ungur!...

Pentru a doua oară d-nu Tisza mărturisește prin discursul său din Oradia-Mare că națiunea Română

este persecutată, și cere d-nu Tisza să nu se persecute *o nație întreagă pentru rătăcirea unora.*

Prin această mărturisire d-nu Tisza spune un mare adevăr, și acei cari lucrează contra acestui adevăr sunt atât de vinovați în cât n'au loc sub soare!...

D-nu Tisza rostind acest adevăr mai întâiu recunoaște că faptele concetățenilor săi constituiesc o persecuție a întregii națiuni Române, căci alt-fel nu ar fi avut nevoie să aducă aminte alegătorilor săi din Oradea-Mare a nu persecuta o națiune, și când se știe că azi peste Carpați nu există de cât marele proces de naționalitate între Români și Unguri.

Și această recunoaștere atât de precisă, aduce mare lumină în cauză, fiind-că d-nu *Vita Șandor*, procurorul Curții cu jurați din Cluj, a stăruit mult prin concluziile sale orale să arate tutulor, că procesul acesta făcut celor condamnați azi, nu este o *persecuție națională!*... Ei bine, minte procurorul Vita, fiind-că e o *vită*, după cum îl arată și numele său.

Încă o dată, minte această *Vită!*

Dovadă e mărturia d-lui Calman Tisza făcută la Oradea-Mare.

Dacă dar recunoaște și d-nu Calman Tisza că o națiune întreagă se persecută și că aceasta nu trebuie să se facă, de ce tot acelaș Calman Tisza, în acelaș discurs, dă alarma să se scoale *Statul și Societatea* ca să procedeze cu *energie?*

Acest discurs plin de atâtea adevăruri pentru noi și de atâtea contradicțiuni pentru d-nu Tisza, este și rămâne un document de cea mai mare importanță spre a dovedi cu actele Ungurești chiar că ei sunt atât de răi, atât de răsvrătitori și atât de ne-suferiți că nu sunt în stare nici să cugete, nici să lucreze omenește, fiind-că bestialitatea le acoperă mintea, nu le mai dă libertatea a cugeta, și rămân tot ce au fost făcând fapte bestiale.

Agitațiile fac rău Statului Ungor.

Iarăși adevăr grăește d-nu Calman Tisza!...

Este foarte adevărat că agitațiile și mișeliile ce întreprinde Statul Ungar contra Românilor le face rău și încă rău de tot. Sunt recunoscător, profund recunoscător, acestui Calman Tisza, pentru neprețuițele sale mărturisiri, noi nu putem face alt ceva de cât a le ura să meargă din exces în exces, din agitație în agitație, faceți răul să crească cât mai mult și zilnic, căci numai ast-fel se va desface nodul politic ce hotește și tâlhărește l'ați făcut la 1866 cu comparul vostru complice Francisc Iosef, Impărat și Rege...

Dacă știți, d-le Calman Tisza, că agitațiile vă fac rău, de ce le provocați? Ori dacă ați avut imprudența de a le provoca, de ce nu le calmați, de ce nu le stingeți?!...

De ce dați alarma ca *Statul și Societatea*, cu toți împreună, *Ungaria toată*, cu alte vorbe să se scoale și să *proceadă cu energie*?

De ce te-ai făcut complice la toate aceste crime, dacă știți că agitațiile vă fac rău?

Acum este târziu propagarea voastră, vorbiți în pustiū, nu vă aude nimeni, ați făcut tot ce ați voit și ce ați putut, mai mult nu mai puteți face.

Acum s'a apropiat să vă joace ursul în bătătură! Vă puteți culca liniștiți, vecinilor Unguri, că v'ați satisfăcut sëlbaticea poftă de vandalism, de supt sânge omenesc. Vă puteți acum culca și dormi somnul *Ninevi* spre a vă odihni din sângeroasa campanie întreprinsă contra națiunei Române, liniștindu-se ast-fel și lumea agitată de voi prin lipsa de prudență și de patriotism chiar!...

Trebuesc înlăturate luptele de partid.

Partide în țara Ungurească!... Fiind-că vorbim de Români, de sigur d-nu Tisza voește să înțeleagă prin cuvântul partid lupta crâncenă dintre Români și Unguri, luptă vie și lungă, căci Români nu vor să fie striviți de Unguri, înțelege deci d-nu Tisza partidul Unguresc și Românesc. Hazlii oamenii sunt Ungurii, au și ei partid!...

Partide în țara Ungurească!... Ce idee!... Dar cum

se numesc aceste partide, cari sunt principiile lor, cine sunt șefii lor?!... Nimica din toate acestea!

Sau dacă este să reducem cuvântul partid la lupta dintre Unguri și Români, atunci Calman Tisza are dreptate, căci avem în Ungaria două partide. Avem *apăsăți și persecutați și apăsători și persecutori!*

Cei d'întâiu sunt Români și secunzii sunt Unguri!

Sau partida Ungurească compusă din totalitatea suflare Ungurească în cap cu vestitul Wekerle, împreună cu complicele său Rege, năpustită ca lupii pe tot ce este Românesc!

Principiile acestor partide :

Principiul partidului Unguresc este testamentul lui *Kossuth*: «*Hongariser même les pierres, pour ne pa périr.*»

Ca să ajungă sârmanii oamenilor la realizarea acestei *stupide* idei ca să ungarizeze și pietrele dacă nu voesc să piară, fac toate eforturile, nu cruță nici un mijloc fie el cât de anti-uman și cât de sâlbatec, numai toată suflarea de sub administrația lor să nu trăiască de cât Ungurește.

Așa fiind lucrul, aceasta nu se numește partidă, ci brigandagiu. Ungaria o considerăm ca o pădure, pe Unguri toți, de la Rege până la vătășel niște briganzi și pe Români victimele briganzilor!...

Statul Unguresc va fi puternic dacă va întrebuința libertatea cu prudență.

Sunt câți-va ani de zile, și nu de mult, de când noi Români din Regatul Românesc am luat în mână, și mai de aproape, cauza fraților noștri subjugati, arătând-o lumii culte și civilisate așa cum este ea zugrăvită de Unguri. În toată această perioadă nu am făcut alt-ceva de cât am rugat și invitat pe zănaticii noștri vecini să se lase de șovinism și să lucreze cu prudență de nu voesc să provoace complicări Europene, agitări interne statului Unguresc. Le aduceam aminte de dreptul public dat în mâna Europei de a-l aplica.

Așa!... Cu Dracu să stai de vorbă!... La toate aceste adevăruri voinicșii noștri vecini ne amenința

p'atunci cu intervenirea Europei, ca unii ce am îndrăznit să le dăm atari sfaturi!...

Sărmanii nebunii... De cât v'ați lăuda cu voinicia voastră mai bine v'ați cânta legendarele versuri pe cari noi toți Români vi le cântăm într'una spre a vă spune cine sunteți.

Tufă'n cap și tufă'n pungă,
Strimți, fricoși și buni la fugă...

Grație nesocotinței Ungurești, căci n'a trecut mult de la aceste amenințări, și Europa a început a se mișca contra Ungurilor.

A început presa nu numai a Europei, ci chiar aceea din lumea nouă; lucrul acesta l'a văzut Ungurii la Cluj cu ocazia judecării Memorandului, și nu numai presa ci chiar congresele, și mai mult încă și parlamentele streine se agită și sunt anti-maghiare.

La toată această aproape unanimă mișcare a presei, Ungurii, în nesfârșita lor beție de sânge Românesc, clefetesec că ar fi niște jurnale fără nici o importanță, dar pe cari, după judecata Memorandului, s'a dus să cumpere Ungurii aceste jurnale chiar, spre a nu mai susține pe Români, trimițându-i unde li se cuvine pe acești ante-deluvianii fanfaroni.

Prea bine, nu vă plac jurnalele, atunci are să vă placă mărturisirile d-lui Calman Tisza făcute la Oradia Mare.

Agitația dar este mare și d'o parte și de alta, lumea toată știe că provocatorii sunt Ungurii, că conduita lor pe fie-care zi ce a trecut și trece s'a înrăit atâta că flință omenească n'o mai poate răbda și că Români, pe spinarea cărora se exercită azi cu mai multă furie, ca ori-când, nu fac de cât a se apăra; apelul ce cu toții îl facem la dreptatea lumii civilizate nu este alt-ceva de cât a domoli ferocitatea aziatică a Ungurilor spre a putea trăi în pace și Români pe fața pământului și în patria lor!...

Ați avut destule ocazii ca să fiți prudenți și n'ați voit; fără prudență nu puteți fi puternici, din con-

tră sunteți de tot slabi și un stat slab vecinic este în valea pieirei...

Astăzi crez că sfaturile lui Calman Tisza sunt foarte tardive.

Starea de surescitare Ungurească nu se mai poate cu prudență, căci are nevoie d'un antidot mai energic de cât forța prudenței și acest calmant nu este azi de cât învierea suvenirilor lui *Horia, Cloșca, Crișan și Iancu*.

Cu discursuri ca cele de la Oradia-Mare, pace nu poate fi.

Acest discurs a fost pronunțat de Calman Tisza în urma fiascoului Unguresc cu condamnarea autorilor Memorandului.

Spun fiasco acestui proces, fiind-că triumful ce Ungurii au obținut este triumful *fiarei sălbatice* care cu gura plină de sângele încă cald al victimei sale, se uită rizând la ea, spunându-i că a triumfat.

Acest triumf este doliul Ungariei, cu care fii săi chiar o înfășoară !.

Procesul Memorandului este mormântul Ungurilor în care vor intra și în care au stat până la trădărea de la 1866!...

Dar ce să fie acest memorandum?

Ce rău coprinde în el?

În ce pericol eminent a pus el Statul Ungariei, ca Ungaria toată, Statul și Societatea, cum cere D. Tisza, ca un singur om să se năpustească cu atata ură și sălbătăcie asupra întregii națiuni Române spre a o șterge din harta lumii?

Românii din Ungaria, un popor *bun* prin excelență, după chiar mărturisirea d-lui Calman Tisza, care să fie greșala sa ca în atâta de mult să atragă mânia și urgisirea întregii Ungarii?

Ce spuneau Românii în acel memoriu și cui voia ei să-l dea?

Situația Românilor din Ungaria înainte de 1848, serviciile aduse de ei Tronului împăralesc al Habsburgilor la 1848, situația lor de la 1848 până la 1866 și de atunci până azi, este atât de bine cunoscut

tuturilor, că ne putem dispensa de această parte istorică atât de recentă ca să o mai repetăm aci. Un lucru însă îl putem repeta, acela că Ungurii de la punerea mâinilor pe frinele guvernului exclusiv compus din elemente Ungurești, s'au făcut atât de detestați și scârbiți prin conduita lor în fața celorlalte naționalități ne-maghiare și căzute sub administrația lor, și mai cu seamă cu Români, în cât pace între aceste două popoare nu mai poate fi!...

Românul în Cameră să nu poată intra, pe care Calman Tisza o găsește bună.

Românul funcțiilor publice să nu ocupe.

Biserica Românilor să fie subordonată Ungurilor.

Școalele Românești desființate și înlocuite cu școli pure Ungurești.

Limba Românească alungată din toate părțile, și mai presus de toate tentativa de a omorî pentru vecie limba Românească prin înființarea kisdedovurilor Ungurești sau asile, în cari copiii de la șapte ani să înceapă să învețe în Ungurește, ca astfel să poată odată să își renege originea lor, pe părinții lor, legea lor.

Cu acest chip vor să scape sërmanii Unguri de pedeapsa testamentară a lui Kossuth, d'a maghiariza pietrele de nu vor să piară...

Acest sistem de maghiizare, întrecând toate mârșevile Ungurești, Români nu le-a mai putut tolera, le-a scris pe hârtie și a trimis o comisiune compusă din ei, să se ducă la Viena să dea Impăratului lor și Rege această plângere scrisă, cerând îndreptare.

Memoriul dar nu coprindea de cât în resumat suferințele lor ce îndurată de la Unguri, cerând îndreptarea relelor.

O parte din cetățenii Ungariei dar se plâng conform dreptului Constituțional, prin scris, la Regele lor, contra mizeriilor administrației Regatului din cari fac parte.

S'au ridicat pretențiunii, că de ce plângerea să se dea Regelui și nu miniștrilor Ungurești. Pentru un motiv foarte simplu: fiind-că nu se puteau plânge

la aceia contra cărora era îndreptată plângerea, și s'aû adresat șefului Statului Unguresc, ca el să cheme la corecțiune pe miniștrii săi. Și în fine, tot-d'a-una este mai bine să vorbești cu stăpânul de cât cu slugile...

De aci fulgere și trăznete, toate aparatele cerești și pământeste puse în mișcare pentru distrugerea neamului Românesc.

De aci toată lumea Ungurească, nobil și ne-nobil, bogat, sărac, cult și necult, profesori și Parlament, toți tipă că Românii sunt culpabilii de înaltă trădare și deci trebuiesc pedepsiți cu rigoare. Fitiulul propagării urgiei și devastării contra națiunii Române îl dă Parlamentul prin deputatul Ugron, în ședința Camerei de la 13 Iulie 1893. Acesta a interpelat guvernul asupra memoriului, calificând acest fapt de înaltă trădare. Mai mult încă, acest zmintit Ugron regreta simptomele de simpatie ce s'aû produs în România liberă care, zice el, trebuie tot-d'a-una să fie bine cu Ungaria.

Crimă de înaltă trădare!...

Sunt nebuni, nu poți sta de vorbă cu asemenea oameni; de ei trebuie să ai milă, și milă multă, fiindcă le lipsește rațiunea și fără rațiune sunt niște ființe nenorocite, niște viețuitori de cari cei sănătoși la minte sunt datori, după preceptele umanității, tot-d'a-una să aibă milă...

Cum să stai la discuție cu atari oameni cari cred că e o crimă de înaltă trădare punând o parte din populațiunea unui Stat să se plângă prin scris Soveranului lor contra administrației țerei lor, ori cât de nedreaptă ar fi plângerea?!...

Nu știu de ce mai bine Regele Ungariei n'ar da el în judecată pe întregul său guvern, pe ineptul de Ugron, deputatul, pentru faptul de ofensă adusă în persoana Regelui, fiindcă îi neagă dreptul de a primi direct plângerile supușilor săi!...

Nu mai vorbesc de descreeratul de procuror Vita, care a susținut acuzația, căci de la o vită ce poate să se aștepte cine-va!...

Aşa dar, dacă cine-va este culpabil în această afacere, cu mâna pe conştiinţă şi cu mintea sănătoasă, putem decide că faptul Românilor a se plânge printr'un memoriu la Suveranul lor Rege, contra administraţiunei întregi a Regatului lor, nu e trădare nici înaltă nici pitică, ci e un fapt primit de legea Ungară chiar.

Ci vinovat e guvernul pentru ofensa adusă Suveranului său...

Statul maghiar dar nu poate să fie tare, căci nu are prudenţa trâmbitată de Calman Tisza, şi după vederile sale, şi după ale noastre cei din Regatul Românilor, precum şi după faptele Ungureşti, trebuie să cadă!...

Mergeţi dar nebunilor înainte, duceţi-vă în locurile de unde aţi venit, căci lumea e sătulă de scandalele voastre.

În urma acestei crude conduite a Ungurilor, în faţa Europei, să vedem noi Români din Regatul Românilor, cum ne purtăm noi cu Ungurii, azi mai cu seamă când bârfelile lor se întind şi asupra noastră.

Nu putem fi mai zdrobitori în probare, de cât lăsând pe Unguri chiar să vorbească :

«Budapesta, 21 Iulie 1892.

«Aci se află o deputaţiune a Ungurilor din Brăila care colectează pentru o şcoală maghiară ce este «a se înfiinţa acolo. *Magyar Ujsög* zice că cei din «deputaţiune spun că guvernul Românesc nu pune «nici o piedică la înfiinţarea şcolaelor, că guvernul «*Român a conces Bisericeii reformate din Brăila o loterie cu 600.000 losuri cari aduc un venit net de «127.000 lei. **)

Această mărturisire a Ungurilor din Regatul Românilor, urbea Brăila, că noi Români din România

*) *Gazeta Transilvaniei* de la 21 Iulie 1892 şi *Lupta* de la 11 Septembrie acelaş an.

liberă tolerăm inamicilor noștri seculari a 'și face bisericii și școlii pe teritoriul nostru, ca să învețe a ne urî pe noi și pe al noștri, așa e că este o dovadă zdrobitoare?

Și pentru culmea toleranței, fac Ungurii toate acestea cu banii adunați din toată țara noastră prin concursul unei loterii autorizată de guvernul nostru.

S'ar părea că facem o acțiune periculoasă concedând inamicului atâta toleranță și favoare a se bucura egal cu indigenii de foloasele legilor noastre, pare că am crește șarpele în sin, ca să poată a ne mușca mai bine.

Și cu toate astea nu este așa, căci cum am știut în vechime vom ști și azi să sfărîmăm capul șarpeleului când s'ar ridica în sus a mușca.

Cât pentru toleranță, aceasta este o calitate a gîntei Latine prin care a știut tot-d'a-una, și în toate ocaziile, să se menție sus și tare pe d'asupra tuturilor vrășmașilor săi. Este noblețea neamului nostru eșit din Cetatea Sfântă și Eternă, Roma, domiciliul gloriei trecutului și actualității. Prin această toleranță ne conformăm dreptului public și suntem admiși în concertul umanității și civilizațiunii, *alt-fel ne-am asemăna vouă, Ungurilor, schilozii și urîții, și în moralul vostru și în politica voastră.*

Avem dar o mărturie vie și puternică pe Ungurii voștri cari trăesc în țara noastră mai bine ca la voi, căci alt-fel nu s'ar fi stabilit la noi, cari vé spun că 'și fac școlii și bisericii în Brăila, au câștigat 127.000 lei printr'o loterie autorizată de guvernul nostru; și din această mărturie ese prin urmare că noi suntem civilizați și voi tot sêlbateci Huni...

Caută jidanul, baronul *Hirsch*, un refugiu aiurea pentru coreligionarii săi, se va găsi în curênd cineva cred, a căuta și pentru voi aiurea un domiciliu, căci în Europa nu mai aveți loc...

Deputatul *Ugron*, mănios foc ca un cățel continunându'și discursul asupra Memorandului, întrebă pe procurorul regesc de ce nu protege ordinea și constituția, se plînge contra noastră cei din România

liberă de ce ne amestecăm în afacerile lor; mai debitează câte-va delicatete *Ungurești* la adresa noastră și dă în fine semnalul de vandalism contra Românilor spre a le tăia pofta, zic ei, de a mai face memorandumuri.

Noi nu ne amestecăm în treburile Statului Unguresc, se înșeală Ugron cu toată haita sa Ungurească. Noi ne plângem la ai noștri, ne plângem la Europa dreaptă și civilisată, ne plângem la toată lumea umanitară contra voastră care v-ați sculat cu Stat și cu societatea voastră întreagă ca să nimiciți o nație întreagă, după cum mărturisește și D. Calman Tisza, și fără să aveți cel mai mic motiv a lăsa în istoria omenească aceste triste și negre suvenirii despre voi.

În fine discursul lui Ugron își dă efectele sale, căci ministrul justiției dă ordin procurorului său să înceapă urmărirea; studenții colegiali și academici să înceapă dărîmarea caselor Românilor, să arunce cu pietre spargînd capetele oamenilor; poporul Ungar să sară cu câțel cu purcel ajutînd pe studenți; procurorii încep întemnițările, și ast-fel că discursul d-lui Calman Tisza își dă efectele sale, căci Statul și societatea s'a rădicat ca un singur om procedînd cu *rigoare*, conform dorinței lui Tisza... Iar poliția și forța publică bătea din palme și făcea chef mîncînd slănină rîncedă, bînd bere și răsucindu-și mustățile cu seș de luminare, cosmetic privilegiat chiar în palatele magnaților.

Scandalul începe cu dr. Rațiu și Lucaci.

Turda deschide focul.

Casele lui dr. Rațiu din Turda sunt dărîmate într-o clipă în lipsa lui Rațiu d'acasă și în timpul nopții când liniștea mai mult ca orîcînd e necesară omului și când orîcine în timpul nopții e mai susceptibil la frică și spaimă. Familia lui dr. Rațiu abia s'a putut strecura și fugi pentru a nu fi omorîtă de poporul Unguresc protegiat de armată.

De la Turda scandalul trece în *Simleul-Silvaniei*. Aci Ungurii sunt grupați în *haite*, cercînd a face

demonstrații ostile pe lângă casele Românilor, Româniî provocați încep a se apăra și d'aci lupta între Români și Unguri. Numărul Ungurilor fiind superior și tolerați sau mai bine ajutați de administrație s'au făcut că s'au sfărîmat mai multe case Românești și mai mulți Români răniți grav. Teroarea aci e la culme.

Ajutați de beția răsbunării, ei fac ca într'o clipă devastarea să treacă din sat în sat, să ajungă în provincii și chiar în Metropola țerii în Budapesta, capitala Regatului sau *sorgintea sêlbătăciei Ungurești*. Aci înaintea întregii administrațiunii Ungurești—in fața atâtor procurori și judecători, prefecți și miniștri—aci o haită de studenți Unguri întovărășiți de un mare număr de bețivi și fără nici un căpătăiu, au voit să facă o manifestație zgomotoasă contra Românilor; au fost răspândiți de poliție însă, numai de ochii lumii, căci în noaptea următoare, 15 Iunie 1892, această haită și-a făcut satisfacția bestială, au stricat consulatul Român pătrunzând în interior și devastând mai multe camere, iar pe din'afară au mânjit pereții cu lucruri spurcate și murdare ca și Ungurii. *)

S'ar părea că aceste disperate evenimente petrecute în capitala Regatului, au curmat cu ele ori-ce neliniște, căci fiind văzute de guvern cu ochii săi, a luat măsuri de îndreptare.

Din contră Ungurimea se încuragiază mai mult, căci Tisza așa cere să sară societatea și Statul și prin urmare scandalul poate crește.

Așa, tot în Iunie 1892, într'o cafenea din Arad, câți-va Români petreceau cântând șansonete naționale. Ungurii se agită strângându-se în număr mare, parte din ei intră în cafenea și amenință cu moartea pe cântătorii, iar parte din ei se duc la seminarul Român spărgând ușile și geamurile cu pietre și scandalul a ținut toată noaptea.

*) Telegrama sosită din Budapesta la 4 Iunie 1892 și publicată de jurnalul *Adevărul* la 15 Iunie 1892.

În acest tumult un agent polițienesc a fost rănit.

Dovadă puternică care susține în mod energetic petrecerea acestui scandal în Arad, avem pe jurnalul maghiar *Hirlap* din Budapesta care scrie următoarele despre acest sâlbatic act:

«Beleşiu*) și-a ridicat brațul drept rănit și a strigat: «Lăsați-mă, că sunt rănit! Lăsați-l, strigă cineva, pentru azi'i este destul. Cu proxima ocazie le vom da în cap, de vor mai cuteza să cârtească. Așa o pășesc aceia cari 'și vînd patria în pămîntul sfînt al martirilor...»

Reproducînd această mărturisire a jurnalului Unguresc, ori-ce comentariu trebuie să înceteze...

A te plînge la Suveran de nedreptățile administrațiunii, după limba și mintea Ungurească, se numește trădare de patrie!...

Tablou!...

Acestor ne mai pomenite scandale le pune vîrf ministrul Ungur de justiție.

Acesta, interpelat în Cameră, după cum deja știm, de deputatul Ugron Gábor, ministrul justiției Szilagyi, răspunde că a dat ordin procurorului Vita să urmărească ca trădătorii de patrie, pe toți cari au fost la Viena cu memoriul.

Parlamentul întreg, împreună cu ușierii săi, a izbucnit în mari și zgomotoase aplause.

Nu se terminase bine infernalul zgomot și interpelatorul *Ugron Gábor* în unire cu comitele *Albert Appony*, șeful partidului național, *Horvath Gyula*, *Jokorimar*, comitele *Szapory Gyula*, *Linder György*, împreună încă cu alte ființe pierdute din parlamentul Ungar, pe lângă cele declarate de ministrul justiției, cer guvernului lor să intervie diplomaticeste pentru disolvarea *Ligei Culturale* din România liberă și pentru mișcarea națională ce s'a pornit.

Tot în această faimoasă ședință a Camerei maghiare, și tot acești clovni de cârciumă ordinare, mai cer guvernului lor să subvenționeze mai multe jur-

*) Beleş, un funcționar administrativ ungur, păcălit.

nale din țările Europene prin cari să se susție interesele Ungariei. Și mai cu seamă să se puie mâna pe jurnalele *Kreuzzeitung* din Berlin, *L'indépendance Belge*, *La Riforme* din Bruxelles și *La Battaille* din Paris, ca să înceteze de a mai susține acțiunea Română.

În urma acestor nesăbuite și deșuchiate propunerî, ministrul justiției Szilagyî, revenind asupra memoriului, face următoarea propunere ce este bine a fi bine reținută în mintea fie-cărui Român după fața pământului, a nu perde din vedere, la ocaziî, pe acest *derbedeü ordinar*, fiind că faptele sale sunt demne numai de oameni ca ei.

«Din partea mea, zice ministrul, și a guvernului «din care fac parte, declar că față cu cele accentuate de «comitele Appony, în privința coprinsului memoriului și în privința membrilor deputațiunei din Viena, «nu mai poate fi vorba de nici o împăcare, de nici o înțelegere cu Românî, și aceasta cred că este și sentimentul Camerei întregî.»*)

Așa dar Ungurî, în mod oficial, fiind-că vorbește ministrul în Cameră și cu Camera împreună, a declarat rebel de exterminare Românisului; ei nu voesc nici o înțelegere și nici o împăcare cu Românî; *moartea lor e proclamată de Ungurî!*...

Și în fața acestei declarațiunii solemne, făcută de ministru, de Cameră, de întreaga nație Ungară, la ce se mai poate adăsta lumea de la ei de cât continuarea crimelor și asasinatelor fără nici o temere și fără nici o înțelegere a principiilor dreptului public.

Multe învățăminte se pot culege din această memorabilă ședință a parlamentului maghiar în care s'a hotărît exterminarea neamului Românesc!...

Multe amărăciuni vor culege Ungurî în viitor și poate chiar într'un viitor apropiat în urma materialului politic ce și-a procurat în această faimoasă ședință, în care Ungaria, uitându-și trecutul său, lu-

*) Ședința Dietei Ungurești din 7 Iulie 1892.

crează în presinte, spre a se sinucide ea singură în ziua de mâine!

E beție mare pe capul Ungurilor; ei nu se mai pot trezi spre a-și vedea rușinea în care a căzut de voia lor și din care nu se vor mai ridica.

Declarați războiul de rasă și fără speranță de împăcare, cum zice ministru.

Fie!... Noi primim lupta și victoria nu poate să fie de cât a acelor cari au dreptate în ochii lumii civilizate și umanitare. Procesul de la Cluj v'a dovedit aceasta, că ochii Europei și ai lumii întregi v'a văzut căderea voastră morală...

În ce privește însă intervenția voastră pentru desființarea liganței culturale din România liberă și poprirea expansiunii sentimentelor noastre naționale, nu avem alt a vă zice de cât că sunteți niște *nebuni și idioți!*...

Aflați nenorociților că Liga culturală la Români liberi residă în fie-care din ei, ea se află în cinci milioane de Români. Să distrugeți Liga trebuie să distrugeți cinci milioane de Români. Ei bine, se poate una ca aceasta? Așa e că sunteți cu toții beți neputându-vă trezi din beția voastră ca să puteți pricepe ce vorbiți?...

Și care va fi acel guvern care să cugete așa ceva pe placul vostru?

Oricare ar fi cugetările guvernului din București, trebuie să știți că sunt două Români: România oficială numită guvern, pe care îl puteți face papură cu decorațiile și toate tinichelele voastre de ordine și România neoficială în care intră cele cinci milioane de Români, cari la fapte mari se poate deslipi de guvernul său spre a nu periclita interesele naționale ale patriei.

Discursul ministrului, abia terminat, procurorul s'a pus în urmărire, lucru care a încurajat din ce în ce masele Ungare la excese.

În Arad, advocații Unguri, voesc persecuția colegilor lor Români.

Zic Unguri advocați, că cu acest grup (advocații

Românii) de trădători de patrie trebuie rupt ori-ce fel de legătură socială. Cu advocații cari au iscălit memorandumul nu vor mai pertracta înaintea judecătorilor, cari și-au călcat jurământul lor de advocați, intrând în rîndul trădătorilor de patrie. Nimeni să nu mai dea acestor trădători nici pâine, nici băutură, nici măcar pe bani. Să nu mai vorbească nimeni cu ei. Poate pe această cale, să scăpăm de acest gunoii. *)

Advocații, în toată lumea trec de partea cultă și civilisată a unei țări; fapta advocaților Unguri în specie, descrisă mai sus, ne dă un model de civilizație Ungurească, *sui generis*... Tabloti!...

Aceasta este partea Românilor sub legile Ungare!

Să fie exterminați ca niște gunoaie!...

Și de cine?!... De aceia pe cari Români i-au făcut să fie ce sunt azi, afară de o răznicie și sîlbătăcie care, la Unguri, e o proprietate ereditară...

Dobitociile din Arad trec în Brașov.

Aci o societate Românească compusă din 9 profesori ai gimnasiului Românesc, trei comercianți, un absolvent din liceu, plec cu toții într'o excursiune de munte. La întoarcere, pe câmp, sunt așteptați de geandarmii și arestați. În arest au fost bătuiți și maltratați în tot felul sub inculparea că ei nu veniau de la plimbare ci din București spre a face propagandă. **)

În 18 Septembrie 1892, Kossuth moare și Ungurii din Cluj voind să onoreze mai bine memoria naționalizatorului pietrelor, s'au dat spontan și fără nici un motiv la atrocități disprețuite chiar de Zulusi!... Ei se formează cete, se tîmăie bine în templele lui Bachus, trec pe la casele Românilor vociferând moartea lor, maltratează cu cuvintele cele mai indecente pe femeile Românilor, bombardând

*) Jurnalul *Românul* 8 (26) Iulie 1892 și *Egyetértés*, jurnal Unguresc.

**) *Lupta*, 9 Iulie 1892.

la urmă cu pietre casele Românești; și toate acestea în timpul *noptei* !...

Poliția se uită cu mâinile în buzunar. Și ce putea face alt întreaga administrație de cât a privi, căci neactivitatea lor era ordinul expres al ministrului de justiție dat din parlament, «că între Unguri și Români împăcare nu mai este...»

Dacă cine-va este un *mișel* și un *mizerabil* mai mare de cât toți în această titanică și inegală luptă, fiind-că Români au mâinile legate din cauza *prudenței*, și Ungurii sunt înarmați, și beți și imprudenți, acest mizerabil nu este de cât guvernul Ungar, și în special, ministrul de justiție.

Este vinovat acest ministru, căci uitând înalta și delicata sa chemare d'a fi distribuitorul justiției atât în interiorul Statului său cât și în exterior și orbit numai de pasiunea răsbunării de rasă, de tot nemotivată, au dat memorandumul o interpretare cu totul peste câmp, care a în autorisat pe toți agenții săi și de aci pe întreaga societate Ungurească, a se da la toate actele cele mai atroce și la omucideri, fiind-că Români v'au rupt masca de la ochi spre a vă vedea lumea că voi sunteți tot vechii Huni.

Vor Ungurii să piară Români, să piară toți cari nu cred în Dumnezeu Unguresc cu pintenii la picioare, căci ei sunt trădători !...

Căinii când turbează nu mai latră, ci urlă mușcând în dreapta și în stânga tot ce le ese înainte, până ce cad jos și se pierd.

Sărmanii Unguri cad din exces în exces, din paroxism în paroxism, până se vor trezi în locurile de unde au venit, fiind-că în Europa nu le priește aerul. Aerul aci e tare și îi turbează mai rău.

Această turbare a lor se vede lămurit din jurnalul *Pester Lloyd* din 22 Iulie 1892, în care găsim că guvernul din București este dator a asculta de cei din Budapesta ca să revizuiască *imediat Constituția* în sens de a se da guvernului Bucureștean puțința de a împiedica *libertatea presei* și a *întrunirilor publice*. Sărmani Unguri! nu meritați a fi huiduiți, ci

a fi plânși și misericordiați de halul în care vă aflați ! Este destul a se tipări cu litere mari, și mari de tot, această *gugumănie Ungurească* spre a se vedea de toți îndestul la câtă lipsă de inteligență și la câtă mare dosă de nebunie sunteți căzuți. Vă recomand duși de apă rece și cămăși de forță.

PRESA STREINĂ

Să vorbim aci și de câte-va jurnale streine, cari s'au ridicat contra Ungurilor din cauza anti-umanelor lor asile de copii și anume :

Așa jurnalul *Timpul* din București de la 25 Decembrie, stil vechiu, 1890, sub titlul de Germanii în Ungaria, copiază după jurnalele din Berlin următoarele :

«In anul 1869, zice *Timpul*, era în Ungaria 1232 școli *populare curat germane*.

Astăzi acest număr a scăzut la 668, pentru o populație de 1.600.000 locuitori Germani.

Dar și aceste 668 școli nu sunt germane, ci *maghiaro-germane*, de oare-ce a treia parte din timpul școlilor este răpit cu studiul silit al limbei maghiare.

Resultatul acestui fel de instrucțiune este, că elevii nu se pot cultiva în de-ajuns nici într'o limbă nici în alta.

Toate încercările orașelor germane d'a-și înființa școli noi cu cheltuiala lor *au fost refuzate*.

Despre universități *nici nu mai este vorbă !...*

Cele două universități de la Pesta și de la Cluj sunt institute curat Ungurești, din car orî-ce învățământ german este eliminat.

Maghiarii însă nu se mulțumesc cu atât.

După un proiect ce s'a prezentat, Dietei, în viitor toate comunele vor fi îndatorate a înființa asile de

copii, *Maghiare*, în cari va trebui să se trimită orice copil în etate de la 3—6 ani, dacă părinții nu vor justifica că se împărtășește, acasă sau alt-unde, de o supraveghere permanentă.

Scopul acestei măsuri este a *maghiarisa copiii din cea mai fragedă etate.*

Este probabil, adaugă jurnalul din Berlin, că lupta dintre diferitele naționalități ale Ungariei se va încinge pe viitor în întregul Stat ungar cu o violență și mai mare; căci majoritatea populațiunii unui Stat modern nu poate fi multă vreme apăsată de către minoritate, nici mai ales nu se poate răpi *Limba, Obiceiurile și Cultura!*

Aceste desvéliri ale jurnalului German privesc pe toate populațiile din Ungaria și streine de Ungurism, dar mai cu seamă pe Români, cari sunt de tot superiori și la număr și la virtuți pe lângă Unguri, și contra cărora mai cu seamă, excepționala îndrăzneală Ungurească, este pornită.

Tot *Allgemeine Zeitung*, de și cu oare-cari menageri pentru Unguri, totuși nu esită a se pronunța categoric, că Români ai dreptate în plângerile lor contra Ungurilor.

Reproducem aci următoarele din zisul jurnal:

«Numeroasele societăți culturale maghiare, societatea școlară Ungurească, prescripțiile privitoare la instrucția obligătoare a limbei maghiare în toate școlălele țerei, înlăturarea din funcțiuni și din justiție a tot ce nu este maghiar, persecutarea acestora cari rămân credincioși naționalităților, nepermițându-le a înainta în funcțiuni publice, proiectul de asiluri pentru copii, războiul contra teatrelor și societăților nemaghiare, neglijierea a tot ce nu este maghiar din partea autorităților, în știință, artă, în viața publică, etc. sunt dovezi destul de clare că naționalitățile nemaghiare din Ungaria au motiv de a se plânge și de a fi îngrijite și neliniștite.*)

*) *Allgemeine Zeitung*, 16 Ianuarie 1892.

De asemenea *Fraankfurter-Zeitung* afirmă următoarele :

«Nu aŭ nici un motiv Unguriŭ de a se revolta de «înființarea unei societăți culturale în București, «care are un scop eminent cultural, și în zadar «se vor căuta în statutele ei tendințe politice de a- «celea pe care i le substituie cei din Pesta.»*)

Tot în *Allgemeine Zeitung* găsim un articol intitulat *Cechii, Germanii și Ungurii*.

Acest articol este rezultatul unei imposante adunări a partidului bătrânilor Cechi, sau partidul moderat.

Cechii și Germanii, și ei ca și noi Românii, ne îngrijim cu toții de măsurile ucigătoare ale naționalităților, de către Unguri. Se adună, chibzuesc și hotărâsc a se împotrivi, spre a dărâma asilele maghiarisătoare celor nemaghiari.

Guvernul și Germanii, zice acel articol, nu voește alt-ceva de cât germanizare, și Cechii bătrâni le stau în ajutor prin politica lor de împăcare, pe baza nimicirii dreptului de Stat Boem.

«Dinastia însă ar trebui să invoiască acest drept «de Stat *dacă voește să se menție pe tron* ; căci în fața «marei mișcări naționale, care a creat o Germanie «mare și pe Italia, se poate prevedea că în cele din «urmă *Austria se va contopi cu Germania,**) Italienii «cu Italia și Românii din Ungaria cu Românii.***)*

«Singurele reazeme ale dinastiei vor rămânea a- «tunci coroana lui Venceslau și a lui Ștefan, care, «această din urmă, s'a dobândit pentru Austria nu- «mai cu banii și sângele Boemilor.

«Din nefericire însă, Maghiarii procedează într'un «chip *ucigaș și tâlhăresc* față cu compatrioții lor Slavi.

«Copiii Slovaci se smulg părinților de la *etatea de «trei ani, ca să se maghiarizeze.*

*) *Adevărul*, 16 Ianuarie stil vechi 1892.

**) Cu alte vorbe Germania va înghiți pe Austria.

***) Ideia de gintă, ce am emis-o la începutul acestei lucrări, e împărtășită de acest jurnal, și crede că e timpul.

«Acest infanticid național este ceva mai grav de cât «sclavia Africană.»*)

De la presa nemțească trecem la cea franceză și găsim jurnalul «Le Mémorial diplomatique» din Paris, vestejind asemenea conduita vecinilor noștri ast-fel :

«Intreprinderea de asimiliare violentă începută de Unguri în Transilvania, a născut liga de unitate culturală Română din București.

«Un singur lucru însă poate să mire pe cine-va, că această ligă nu s'a format mai curând față cu «liga maghiară, care funcționează sub auspiciile guvernului din Pesta de mult timp, deja contra școlilor, limbei, literaturii a mai bine de trei milioane de Români Transilvăneni.

«Aă trecut aproape șase ani între constituirea societății de instrucție maghiară, care datează de la «30 August 1885, și 5 Februarie 1891 stil nou, ziua inaugurării Ligii Române.

«Dar nu pentru prima oară se va zice : mai bine «mai târziu de cât nici-odată.

«Românii din Ungaria și din Transilvania trebuie «să se felicite că nu aă întârziat mai mult. Ora su- «premă trebuie să sune, și atunci ar fi fost în adevăr prea târziu !...

«Opera de maghiarisare e în adevăr condusă cu «așa activitate de liga maghiară (Erdetz-Magyar- «Kultur-Egylet, că actualmente ea numără mai bine «de douăzeci mii aderenți împărțiți în 71 secțiuni, «și dispune pentru agitație, care 'i este scopul, de «peste un milion lei.

«Să sperăm că în scurt timp Liga pentru unitatea «culturală Română din București va avea cel puțin un «număr egal de membri, dacă nu mai mult.

«Ceea ce ne face să credem în triumful ei viitor, «este absoluta dreptate a cauzei ce a întreprins să «apere.

*) Jurnalul Timpul din București, 8 Februarie 1862, copiat din Allgemeine-Zeitung.

«Fie-care Român liber din România să se gândească mai mult de cât ori-când la această jumătate din rasa lor, *persecutată în ce are mai sacru.*

«*Pseudo-Civilizația-Maghiară îi proscribe limba, îi amenință Biserica națională, aceasta nu se uită nici odată !...*

«Este de datoria nouei Lige-Române să facă, pe d'o parte să se intereseze toate clasele Regatului pentru ca ordinea și pacea să fie impuse, mai cu seamă în *Transilvania*, să nu se uite nici-odată că aceasta fu *leagănul elementului etnic Român.*

«Toți amicii libertății, partisanii unei drepte egalități, vor aplauda la eforturile ei, vor urmări cu simpatie mersul acțiunii ei, dacă aceasta va fi înțeleaptă, fermă, hotărâtă.*)

Tot în *Mémorial Diplomatique* din luna Februarie 1892, găsim sub titlul de *Magyares et Roumains*, următoarele :

«Cele 15 sau 16 milioane de locuitori ai regatului transleithan, departe de a constitui forța Austro-Ungariei, din contra e prima cauză a slăbiciunii sale politice. Afară de Turcia, nici într'un Stat din Europa nu se întâlnește atâtea diversități și puțină cohesiune ca între elementele etnice grupate împrejurul tronului Habsburgilor.

«Treii rase Europene, latină, slavă și germană, și încă o rasă hunofionistă, și unii și alții sunt chemați să își găsească fericirea în acest imperiū, eșit din căsătorii politice, de unde amorul absente nu presintă imaginea Venerii afrodite, eșind în forma sa perfectă din sinul undelor.

«Pe d'o parte vedem pe Germanii cu Cechii, pe Moravii, Polonezii, Ruthenii, Români din Bucovina și pe Ilyro Dalmați; pe d'altă parte sunt Maghiarii în număr de cinci milioane în luptă cu mai mult de cât zece milioane de Sârbi, Croați, Slovaci și Români din Transilvania și Ungaria.

«Reservându-ne d'a trata ulteriormente cestiunea

*) Jurnalul *Voința Națională*, Februarie 26 stil nou 1892.

«cisleitaniă, ne mărginim de astă-dată a consi-
«dera mai de aproape caleidescopul etnic trans-
«leitaniă.

«De sigur nici unul printre aceia cari ne cunoa-
«ște nu ignorează că supremația maghiară pleacă
«de la 1866, data victoriei Prusacilor la Sadowa.

«Maghiarii, popor înzestrat cu o mare energie, dar
«în acelaș timp cu o ambițiune mai mare de cât
«puterile lor, vëzându-se favorisați de circumstanțe,
«și-a pus în gând să asimileze toate elementele ne-
«maghiare.

«Ei invoacă o pretinsă civilizațiune superioară,
«care în realitate *nu este de cât un slab reflect al*
«civilizațiunei.

«Cu alte vorbe nu ați nici civilizațiunea celor trei
«rase de la ei, dar mai cu seamă să aibă forța ci-
«vilizațiunei generale, cu care să poată și ei, la rîn-
«dul lor (Ungurii), să civiliseze pe alții.

«Lipsindu-le dar civilizațiunea, nu le rămâne de
«cât exageratul lor șovinism, *periculos ordinii pu-
«bliche.*

«Ast-fel că nimic nu este mai just și mai logic,
»de cât rezistența Românilor și a Slavilor de a se
«lăsa a fi *civilizați de Maghiari*, când ei pot foarte
«bine și foarte ușor a-și satisface direct necesitățile
«lor morale și intelectuale.

«Maghiarii însă n'aū urechi ca să asculte; ei per-
«sistă în periculoasa lor întreprindere, care fatal-
«mente va cădea într'un lamentabil eșec, din cauza
«violentelor mijloace de cari se servă la desnațio-
«nalisare.

«Nu este oare absurd și temerariū pentru Ma-
«ghiaři, a căror limbă, afară de vre-o cinci ori șase
«sute de cuvinte, este împrumutată din diferite i-
«diome slave, și al căror buletin academic din Buda-
«Pesta se publică în limba germană, ca să poată fi
«priceput cel puțin de o parte a Europei, să caute
«a desnaționalisa cu forța popoare autochtone, im-
«presurate din toate părțile de națiuni surori și in-
«dependente?

» Pentru îndeplinirea acestei lucrări antiumane ei «nu dă îndărăt la nici un mijloc. Presa Română și «Slavă persecutată, școalele de naționalitate nema-«ghiară puse sub sequestru.

«Animositatea lor se manifestă mai cu seamă con-«tra Românilor din Transilvania și Ungaria, cari din «punctul de vedere al numărului, constituie fracțiunea «cea mai importantă a imperiului dualist.

«Mult timp s'a întrebuințat ca Românii să fie pri-«viți la curte ca deloiali, întorcând privirile lor că-«tre București; dar, de când s'a demonstrat că sin-«ceritatea nu este o virtute exclusiv maghiară, Ro-«mânii nu tind de cât să 'și amelioreze soarta în «limitele monarhiei. Decepția lor în acest sens i-a «împins și mai mult pe calea persecuțiilor din ce în «ce mai nedrepte.

«Ast-fel se explică că Românii Transilvănenii, în «număr de trei milioane și jumătate, nu au nici un «representant în parlamentul din Pesta.

«Ei nu au decât trei jurnale politice, din cari «numai două sunt cotidiene. De ce libertate se bu-«cură aceste jurnale?

«La ce prosperitate pot aspira dênsele?

«Le este impusă o cauțiune de 25.000 lei, și pen-«tru orice anunț de inserat plătesc fiscului 75 de «centime.

«Iată dar de ce Românii din Transilvania plătesc «un cens de cinci ori mai mare de cât al celor-l'alți «cetățeni Maghiari.

«Iată pentru ce jurnaliștii Români sunt condam-«nați și aruncați în închisoare, în virtutea legilor «și decretelor imperiale absolutiste ale Austriei, din «1852, cu toate că Transilvania a fost sustrasă de «sub aceste legi prin constituția maghiară din 1867 «și 1868.

«De aceea de curând parlamentul maghiar a vo-«tat o lege, în virtutea căreia opera de *desnaționa-«lizare* va fi de acum înainte accelerată prin crea-«țiunea de școli maghiare pentru copiii Români și «Slavi de la etatea de 3—6 ani.

«Pentru realizarea acestor scopuri, societățile numite «*Kulturegylet*» au obținut dreptul de a percepe «3—5% din impozitul public pentru desnaționalizarea Românilor și a Slavilor, silind ast-fel pe aceste nenorocite popoare să plătească ele însăși măghiarizarea lor!

«Și ce fac aceste popoare în fața atâtor persecuțiuni? Adastă ele remediul răului prin răbdarea lor, sau adastă binele din excesul răului?

«Nimica nu știm, fiind-că suntem departe de ei. «Credem însă că este de datoria lor să nu se isoleze și să nu sufere fără a nu striga.

«Opinia publică Europeană, și mai cu seamă cea franceză, care a contribuit cu atâta curaj și pentru emanciparea Maghiarilor, nu va întârzia a se interesa de cauza lor.»

Mémorial diplomatique aduce deja acestei cauze partea sa de influență, simțindu-se fericit a contribui la o operă așa de generoasă și atât de dreaptă*).

Așa dar, când marii și civilizații noștri vecini vorbesc de intervenția Europei și de civilizația lor fumurie, bine e să citească jurnalele streine, în care vor găsi condamnarea lor de opinia Europeană, condamnare care le spune să nu mai vorbească de civilizație, căci sunt departe de a o înțelege, și să se poarte mai omeneste, dacă nu vor să intre din nou în întunericul din care Franța i-a scos!...

Kreuzzeitung, luna August 1892, ocupându-se de manifestațiile din România liberă, în contra Ungurilor, zice următoarele :

«Manifestațiile din Regatul României, contra Ungurilor, sunt arătate de ziarele jidovești din Austro-Ungaria, ca pe niște îmboldiri contra triplei alianțe, favorabile Rusiei. Noi credem ast-fel că anarhia care domnește în Ungaria, de sigur poate prejudicia pacea Europei.»

Așa dar, ziarul Berlinez constată că Ungaria este mărul discordiei.

La Réforme din Bruxelles, 29 August 1892, sub titlul de «Românii din Ungaria», scrie următoarele:

«Am semnalat de repetite ori situațiunea *neegală, oprimată și nefericită* în care se găesc 3.000.000 de Români din Transilvania și Banat, supuși coroanei Ungariei. Studenții Români au protestat, noi am re-sumat și publicat memoriul lor și guvernul Unguresc a răspuns prin persecuțiuni de tot felul, care nu dovedește alt-ceva de cât că este vinovat și nedrept.

«Românii din Ungaria nu se bucură de nici o autonomie administrativă, de nici o dreptate, nici de dreptul d'ași cultiva limba lor strămoșească. Corpul electoral este repartizat într'un mod atât de arbitrar, în cât nici un deputat Român nu poate pătrunde în Camera din Pesta, pe când în statele coroanei Austriace, Români se bucură ca și cele-l'alte popoare, având și denșii reprezentanții lor în Cameră.

«Când Români reclamă pacea de la Unguri, ei sunt întemnițați.»

Curriere della Sera din Milano, din August 1892:

«Lupta dintre naționalități este istoria de toate «zilele în monarhia Austro-Ungară.

«Românii de la 1867 au fost dați Ungurilor și a-«ceștia le-au răpit privilegiurile, le-au confiscat pă-«mânturile, le-au suprimat jurnalele, într'un cuvânt «întrebuințează tot felul de asupriți contra elemen-«tului Românesc, care este cu deosebire exclus de »la toate carierile publice. Și mai presus de toate «arbitrariul electoral se exercită pe o scară mare «contra elementului Românesc.»

Iarăși *La Réforme* din Bruxelles mai zice:

«Intr'o ședință ținută de curând în Camera Un-«gară, comitele Aponny, șeful partidului național, «s'a urcat la tribună cerând guvernului să subven-«ționeze un număr mai mare de ziare din diferite țări.

«Contele stăruia mai cu seamă să intervie pe lângă «*Kreuzzeitung* din Berlin, *L'indépendance Belge*, *La «Réforme* din Bruxelles și *La Battaille* din Paris, ca «să nu mai susție interesele Românești.

«Dacă reprezentantul guvernului Unguresc se va prezenta la noi, adăugă *La Réforme*, cu ast-fel de însărcinări, va fi primit după cum merită.

«Adică va primi ceva în centrul de gravitate.

«Această atitudine Ungurească ne îndreptățește a apăra cu mai mult foc cauza Românilor apăsați.»

Simpaticul și ilustrul cetățian, D-nu *Roberto Fava*, într'un articol de jurnal, vorbind de cestiunea Românească, afirmă că o luptă lungă de veacuri există între Români și Unguri. Această luptă a ajuns în timpurile din urmă în stadiul cel mai acut și a luat ast-fel de proporțiuni în cât trebuie să dea *serios de gândit* națiunilor din Europa occidentală.

Condițiunile de viață ce Ungurii fac Românilor, sunt imposibil de suportat.

Maghiarii, un popor de rasă Turenică, a conceput *nebuună idee* de a funda *un stat național*, și pentru a ajunge la acest scop, nu lasă nici un mijloc neîntrebuințat.

Dacă Slavi învață și adoptă limba Ungurească, putându-se ast-fel contopi cu Maghiarii, nu este tot așa cu Români, un popor mândru, aparținând rasei latine care simțind vechile legături ale Latinității, voește azi să se ridice la personalitatea sa. De aci încep toate preocupările maghiare contra elementului Românesc.

Partea orientală a Ungariei este populată de trei milioane de Români.

La 1874 s'a făcut o lege excepțională electorală pentru regiunile populate de Români, cerându-li-se un cens de 18 florini, și cea mai mare parte din populațiunea Maghiară, din aceste localități, e dispensată de orî-ce cens, grație unui titlu de nobleță, iar restul dintre Unguri abia plătesc un cens de 5 florini. Cu această lege Români nu pot trimete în Cameră nici un reprezentant al lor.

Viața publică e închisă Românilor în Ungaria. Administrația și justiția sunt exercitate în limba maghiară, limbă cu totul neînțeleasă în cea mai

mare parte a populației, justiția devine o formalitate cu totul derisorie.

Viața intelectuală pentru Românii, în Ungaria, este închiderea școalelor și crearea de asile pentru copii de 6 ani, spre a-i educa în limba Maghiară pentru a uita limba părinților lor. Această lege se numește lege de *les-naționalitate*, care nu este alt ceva decât *continuarea vechei și nenorocitei lupte a barbariei Turcești în contra civilizației Europene.*

Il Fara Romagnolo, jurnal italian, sub titlul de «Românii și Ungurii» e cu totul de acord cu jurnalul *La Réforme*, și biciuește sever sălbătăcia Ungurească exercitată contra Românilor.

La République Française, No. 7499 din 1892, Iulie 4, scrie următoarele :

«Regatul Italiei este azi teatrul unei agitațiuni naționale, care tinde a deveni tot așa de serioasă ca și agitațiunea *Cecă* din Austria.

«Românii și Ungurii formează o grupă etnică foarte însemnată, de oare-ce ei sunt un număr de trei milioane, față de șase milioane Maghiare. Restul supușilor coroanei sfântului Ștefan se compune din Germanii, Croații, Sârbii și Rutenii, într'o astfel de proporție că totalitatea elementului ne-maghiar a regatului întrece cu mai bine de un milion de suflete elementul pur maghiar.

«Acești Români din Transilvania, Bucovina și Banat, cari sperați să ajungă la o viață națională în imperiū, au fost anexați pur și simplu la Regatul Ungariei prin Ausgleihul din 1866, luna Noembre, care consacra dualismul Austriac și supuși exclusivei autorității Maghiare, în virtutea vorbeii rostite atunci de Beust către Francisc Diak : *«păstrați-vă voi holdele voastre și noi pe-ale noastre.»*

«De atunci Ungurii au conceput *nebuna idee de a maghiariza pe Români.*

«Compatrioții lui Kossuth, lui Gergey și ai lui Klapka, uitând suferințele lor trecute, au inaugurat în Transilvania un *regim de opresiune* pe care pa-

trioții Români îl suportă cu eroism pentru revendicările drepturilor lor.»

Maî vorbește în fine acest jurnal despre neegalitatea electorală dintre Ungurî și Români, despre înălțurarea Românilor de la funcțiile publice și termină sfătuind pe Ungurî să nu aprinză focul, căci nu se știe de nu se vor pârli.

Kreuzzeitung: «Conduita Maghiarilor față de celelalte naționalități din Ungaria și mai cu seamă cu Români, este ne maî pomenită; purtarea Ungurilor nu numai că e o sfidare a tutulor principiilor și a egalei îndreptățiri exprimată în dreptul public, dar încă acest sistem amenință ca într'un timp nu tocmaî depărtat să poată duce lucrurile la o catastrofă care va zguduî temelile regatului Sfântului Ștefan.

Neue-Freie Presse de și oare-cum simpatisează pe Ungurî, totuși într'un articol din 22 August 1892, «Despre Ungurî și Români», nu se poate abține de a sfătui pe Ungurî ca să se liniștească spre a 'și șterge păcatele săvârșite de ani îndelungați, față de popoarele nemaghiare.

Berna, 14 August 1892.—Astăzi cauza naționalităților a avut un nou succes. Congresul a votat alegerea unei comisiuni însărcinată cu studiarea revendicărilor naționalităților apăsate și depunerea unui raport în această privință. Studentii Români au depus în mod oficial actele cestiunei Române.

Berna, 15 August 1892.—Congresul a desaprobat azi atitudinea jurnalului «*Neue-Freie-Prese*», care a făcut o dare de seamă defavorabilă cauzei Românilor în congres. Corespondentul numitului jurnal a fost expulsat din sala ședințelor.

Sărmanii Ungurî, s'a dus vestea până chiar în America despre dobitociile și sêlbătăciile lor săvârșite în Europa. Să vedem și pe Americanii ce zic despre Ungurî:

La Prensa din Buenos Aires, vorbind despre chestia Română din Ungaria, zice:

«Români, în număr de patru milioane, locuiesc în Transilvania, o țară Română stăpânită de Ungurî.

Românii și-au păstrat cu tenacitate, în cursul veacurilor, limba și naționalitatea, deși Ungurii au recurs la toate persecuțiunile și fără-de-legile, ca să îi desnaționalizeze. În timpul din urmă Românii au trimis o delegație la Viena, ca să ceară împăratului încetarea persecuțiilor.

«Acest fapt a surescitat și mai mult *barbaria Ungurilor*, și azi se petrec scene îngrozitoare în Transilvania.»

Ne întorcem din America spre a vizita Lipsca, pentru a citi în «*Neue Deutsche Zeitung*» un articol intitulat: «*Lupta națională în Ungaria.*»

«Dacă supui unui examen mai amănunțit tactica pe care o întrebuițează Maghiarii față cu popoarele nemaghiare pentru a le *desnaționaliza și a le reduce la starea de iloși*, trebuie să mărturisești că mai că n'ar fi fost cu putință, să procedezi cu mai mare *brutalitate*, cu mai mult *rafinament* și cu o *ușurință mai nepăsătoare* de toate principiile de dreptate și umanitate, de cât s'a făcut în Ungaria. Presa maghiară a născocit lozinca: «Ungaria orî va deveni maghiară, orî va peri!» *Sunt două căi*, pe cari ar fi cu putință unirea tuturilor elementelor, atât de eterogene, din monarhia Austro-Ungară: *calea absolutismului prin violență sau calea federalismului bazat pe libertăți*. Maghiarii au recurs la violență pentru a crea un stat maghiar, sub eghemonia maghiaro-jidovească. Ungaria e glorificată de către presa evreiască ca *un stat model de libertăți*. Ei bine, să vedem cum stă cu libertățile în Ungaria!

Actuala stare de lucruri din Ungaria a fost creată numai exclusiv în favoarea elementului maghiar și în contra voinței popoarelor nemaghiare, cărora politicește li s'a astupat gura. În anul 1848 dieta din Cluj hotărîse unirea Transilvaniei cu Ungaria. Această hotărîre însă a fost și este încă și azi ilegală, căci majoritatea absolută a populațiunii din Transilvania nici n'a fost reprezentată în acea dietă, și aceia cari au luat-o erau numai membrii aristocrației maghiare. *Voința majorității* nu și-a putut găsi expre-

siunea în acea dietă; expresiunea și a găsit'o pe *Câmpul Libertății* în *adunarea națională* de la 15 și 16 Maiu 1848, în care s'a protestat în modul cel mai solemn în contra unirei Transilvaniei cu Ungaria. Și în anul 1863 s'a și restabilit autonomia Transilvaniei, dar în 1865 Maghiarii isbutiră, prin influența lor, de a obține o convocare a dietei, care, în compozițiunea ei, a fost o *batjocură* adusă egalei îndreptățiri, care s'a călcat în picioare. Căci printre cei 322 membri ai dietei se găsesc, cu toate că proporțiunea populațiunei maghiare la cea românească este de 28 la 72, Maghiari 278, Sași 31 și Români numai 13. Acea dietă hotărî dar din nou unirea Transilvaniei cu Ungaria, și printr'aceasta dete pradă regimului de violență maghiar pe Sași și pe Români.

«Ast-fel fu îndeplinită partea principală a lucrărei și nemaghiarii au fost despuiati, rînd pe rînd, de toate drepturile lor, sau li s'au furat prin vicleșug. Așa zisa *lege a naționalităților*, cu care preinșii liberali maghiaro-jidovești au obiceiul d'a se îngâmfa atât de mult, nu e nimic alt-ceva de cât un șir de *păcate îngrozitoare în contra egalei îndreptățiri*. Deja proclamarea limbei maghiare ca *limbă de stat* a fost o monstruositate. Dar chiar și dispozițiunile ceva mai favorabile ale legii au devenit cu totul iluzorii prin practică, ast-fel că un deputat sas, național, s'a exprimat, zicînd: «că egala îndreptățire ori că există numai pe hârtie, ori că a fost cu totul restrînsă.»*)

«Cât de *dreaptă* și cât de *umană* este însă legea maghiară a naționalităților, se poate vedea de alt-mintrelea din cele ce avem să expunem.

«Intr'un stat, care se pretinde a avea de bază regimul constituțional, care prin urmare are o reprezentățiune a poporului, trebuie să existe o *lege electorală*, atât în privința dreptului pasiv cât și celui activ, așezată pe principiul comune, de o perfectă egalitate și dreptate pentru toți. Se cere însă, în acelaș timp, ca posibilitatea, d'așî exercita dreptul

*) *Lupta* 20 Septembre 1892.

d'a alege, ca să fie garantată tutulor cetățenilor, pentru ca ei să fie în stare să'și poată manifesta opiniunile lor politice prin alegeri libere și neinfluențate. Din toate acestea, în *liberala Ungarie*, nu găsești absolut nimic !

«Impărțirea colegiilor electorale s'a făcut de către guvern într'un mod așa de favorabil pentru scopurile și tendințele sale, că 2—3000 de Maghiari dau deja un deputat pe când Românii d'abia au dreptul să'și aleagă unul la 50.000—70.000, ba chiar și la 100.000 !

«Dar aceasta încă nu a fost de ajuns ! Și *censul* e pentru naționalități cu totul deosebit, ast-fel că *mii de maghiari* se bucur de dreptul electoral, *liberi de orice cens*. În orașele din Transilvania, în care, în mare parte Maghiarii sunt în majoritate, censul este de la 3—6 ori *mai mic* ca în *comunele rurale*, în care populația română este în mare majoritate. Dar chiar și acolo, unde proporțiunea între naționalități, cu toată nedreptatea *Censul Ungariei*, este ast-fel că candidatul român ar trebui neapărat să fie ales, aceasta este peste putință, căci Românii sunt *alungați de la urnă prin baionetele pandurilor*. Ast-fel s'a întâmplat în 1884, în cercul electoral, Cahul Silvaniei, și de atunci încoace nenumărate cazuri. A *înving* candidatul Evreilor și al Maghiarilor, izraelitul Ambros Neményi (mai înainte Neuman) cu toate că n'a obținut de cât 140 de voturi pe când *900 de alegători români nu și-au putut exercita dreptul lor*, de oare-ce au fost oprii prin geandarmerie și armată de a intra în orașul în care se făcea alegerea.

«Inșă și atunci când alegătorii români ar fi isbutit într'adevăr să voteze, aceasta tot nu le-ar fi folosit la nimic, căci președintele biuroului, îndată ce vede că candidatul român a întrunit majoritatea voturilor, rupe filele din protocolul de votare, și transformă ast-fel majoritatea în minoritate și minoritatea în majoritate, după trebuință. Așa se face, că în Ungaria nu decide voința poporului, ci arbitriul organelor guvernamentale în alegeri ; ast-fel

se face, că un *popor de trei milioane* nu e în stare să-și producă măcar *printr'un singur deputat*, cea mai mică plângere d'inaintea reprezentățiunei poporului!

«Nu tocmai pe deplin 6 milioane de Maghiari, — printre cari 630.000 de Evrei — trimit 417 deputați în legislativă, iar 10 milioane de Nemaghiari nu trimit *nicî măcar unul!* Și aceasta este mult lăudata libertate ungurească!

«Dar nu numai de la drepturile politice sunt excluși cetățenii aparținând Ungariei, cari n'au avut fericirea să se nască ca filii ai «cavalereștei națiuni», sau cari nu sunt Evrei și cari au talentul de a se transforma repede în Maghiari neaoși, ci ei sunt despoiați și de toate cele-lalte drepturi, ba li se interzice chiar să rămăie credincioși poporului din care fac parte!»

În interesul cauzei trebuie să ne întoarcem în America pentru a citi ziarul *American Liberte*, ce apare în Cleveland și care face răspunzători pe Unguri de turburările cari există la ei.

«Maghiarii sunt descendenții Hunilor, zice numitul jurnal; ei sunt *barbări* ca și Hunii, sunt niște oameni revoluționari gâlcevoși, neputând nimeni trăi cu ei.

«Maghiarul nu are nicî măcar acel simțiment creștinesc ca să-i fie milă și să îngrijească de bolnavi, de răniți, etc.

«Nu e de mirat, adaogă numitul jurnal, dacă orî și ce societate dorește să se mântuiască de ei.»

Deutsches-Volksblatt, jurnal din Viena, indignat de infamiile comise de Unguri la Cluj, cu condamnarea Românilor de peste Carpați, publică următoarele:

«Ceea ce se credea imposibil s'a întemplat! Sângeroșii judecători au declarat pe reprezentanții poporului român de vinovați și i-au condamnat la închisoare de ani de zile! Și pentru ce? Pentru că acești bravi bărbați, inspirați de simț adevărat patriotic, în fața actelor brutale, ne mai pomenite și la care erau expuși atât ei cât și orî-ce altă națiune nemaghiară din țara, așa numită a *libertății*, au cutezat a expune plângerile și suferințele fraților lor

chinuiți până la sânge, într'un Memorand, pe care l'au așternut Tronului prea înalt! De aceea, pentru că acești bărbați în încrederea lor nestrămutată față de Impăratul, înaintea căruia toți sunt egali, s'au adresat lui, pentru aceasta ei au fost tiriți și judecați de jidano-maghiari înaintea tribunalului care nu este condus de dreptate ci de niște pasiuni ne-bune. Ultimul cuvânt însă în acest proces nu s'a spus. Ori-care ar fi însă răspunsul Curței de Casație, 'acest proces va rămâne tot-d'a-una o pată rușinoasă pentru justiția maghiară.»*)

«Jurnalele parisiene *La justice, L'Europe, Le Siècle, Les Debats, L'Intransigent*, publică articole fulgerătoare la adresa juraților din Cluj în urma condamnării eroilor Români; aceste articole sunt semnate de foști miniștri, s. ex. ca D-nii *Flourens, Clemeuceau, Rochefort, Ives Guyo.* **)

Italia pare că voește să întreaacă pe toată lumea în sprijinul dat cauzei Românilor. *R. Diritto*, jurnal din Roma, publică o moțiune a Camerei Italiane din inițiativa meritosului și ilustrului deputat, D-nu *Imbriani*, contra sëlbaticeii condamnării de la Cluj; moțiunea e următoarea:

«Camera Italiană, inspirată de dreptul public, în «virtutea căruia Italia își are rațiunea de a fi, își «exprimă înaltele sale simpatii poporului Românesc, «care luptă atât de nobil pentru a'si apăra independența sa și comuna naționalitate Italiană.»***)

La congresul socialiștilor Unguri, care s'a ținut zilele trecute la Pesta, delegatul Auselm din Agram, a propus o moțiune de protestare în numele muncitorilor unguri, împotriva brutalităților guvernului unguresc față de Românii din Transilvania. Propunerea se termină prin o declarație de solidaritate cu partidul socialist din România și cu partidul naționalist român din Ungaria.

Propunerea a fost viú aplaudată, și când congre-

*) *Naționalul* din 18 Maiú 1892.

***) *Lupta*, 1894 Maiú 17.

***)) Jurnalul *Lumina*, 25 Maiú 1894.

sul a voit să o ia în discuție, comisarul polițienesc *Tóth Lajos* a oprit discuția. Toți delegații. au protestat și au strigat: *cu toate acestea luăm cunoștință de această propunere; jos guvernul, trăiască frații noștri proletari români!* *)

Fără comentarii din partea noastră.

Toată Europa, după cum vedem, chiar și America, dar mai cu seamă presa Italiană, a luat o poziție uimitoare în favorul Românilor; mai toate ziarele din Roma, Neapole, Milano, Turin, etc., au deschis o rubrică permanentă pentru procesul din Cluj.

D. Ovary, directorul arhivei Statului, fiind trimis în Italia de către guvernul unguresc pentru a câștiga presa Italiană în favorul Ungurilor, trimite primului ministru *Wekerle*, următorul raport publicat în «*Budapesti Hirnap*» de la 13 Maiu asupra misiunii sale:

«Ziarele din Roma și Milano, în număr de 15, nu mi-au dat nici un răspuns sau mi-au răspuns în mod evaziv, cu toate propunerile ce le-am făcut; ba *Corriere della Sera* din Roma,—drept răspuns—a atacat cu o extremă violență pe Unguri pentru apăsarea Românilor.

«Numai *Secolo* din Milano mi-a dat un răspuns simplu și hotărât. Mi-a spus că un *Biuro* de presă din Cluj i-a făcut propunerii ca să-l întrețină în mod gratuit cu depeși și corespondențe asupra procesului din Cluj, accentuând că aceste propunerii au fost deja primite de marile ziare franceze, germane și engleze. *Secolo* n'a răspuns nimic, nici n'a trimis la Cluj vr'un redactor și nici n'a deschis vr'o rubrică specială în coloanele sale pentru procesul din Cluj. Cele-lalte ziare italiene, însă, toate au primit concursul *Biuroului de presă* din Cluj, care este al *Ligei* din București.

«In Pavia sunt chiar câți-va iredentiști valahî, cari au o tipografie proprie a lor, de unde răspândesc miș de broșuri, circulări și ziare prin toate părțile lumii. Nu de mult s'au distribuit de aici

*) *Lupta* din 1894, luna August.

niște cărți voluminoase deputaților și senatorilor italieni în care unghiul sunt descriși în culorile cele mai oribile.

«În urma agitațiilor și a banilor *Ligei* române, opinia publică italiană este revoltată în contra Ungurilor și nu se găsește nici un om, care ar desminți aceste grosolane calomnii; națiunea noastră este tratată cu epitete de *barbară, tirană, călăul fraților noștri români*, etc.»

«Cestiunea română din Ardeal, și în special procesul Memorandului, preocupă foarte mult presa Europeană.

«Ast-fel jurnalele franceze sunt unanime întru a simpatiza pe români. Menționăm noi pe cele mai principale dintre acestea, cari cu deosebire se preocupă pe ziua de ieri de marea cestiune a românismului:

«*Journal des Debats* din 7 Mai st. n., coprinde un lung articol pe pagina I-a care cu multă competență face istoricul procesului de la Cluj și termină zicând că «Dr. Rățiu și cei 24 din colegii săi, compar înaintea justiției de la Cluj. Soarta lor, de-altminterlea, este puțin îndoelnică, de oare-ce guvernul și-a rezervat dreptul de a compune Curțile cu jurați, prin ordonanțe ministeriale, din magistrați exclusivamente maghiari și în procesele de tendințe ce s'aū făcut în mare număr în aceste din urmă luni jurnaliștilor români, juriul a arătat în deajuns câtă pasiune aducea el în această ceartă, unde se simte el însuși judecător și împincinat.

«*L'Independance Belge* de la 7 Mai, coprinde și ea un foarte lung articol, făcând istoricul procesului de la Cluj și a persecuțiunilor de tot felul la care Români ardeleni sunt supuși, care a făcut că, «neîncrederea românilor în administrațiunea ungurească crește din zi în zi și ei nu vęd în funcționarii maghiari de cât niște dușmani cumpliti ai rasei lor. În administrațiunea tribunalelor unde e vorba de a se face dreptate, în întreaga viață publică, Români sunt înteminați de niște oameni cari nu vorbesc de cât ungureasca și cari nu cunosc limba, nici fi-

rea, nici obiceiurile, nici interesele particulare ale Românilor. În limba ungurească este Românul chemat înaintea Justiției civile sau criminale, în această limbă se înstruesc procesele și se pronunță sentința : «de cele mai multe ori Românul se pomenește condamnat fără a pricepe textul judecății.» Iată încă extrase din acest articol unde se vede marea simpatie cu care acest jurnal vorbește de Românii ardeleni. «Dacă vre-un țeran român adresează unei autorități o petițiune în limba sa maternă, el e scurt dat afară sub pretext că trebuie să-și scrie petițiunea în Ungurește. Nenorocitul se vede atunci silit să plătească un traducător, ca să facă acest serviciu. Reclamațiunile și protestațiunile contra unor asemenea nedreptăți nu sunt nici-odată ascultate.»

«În fine *L'Indépendance Belge* încheie lungul său articol asupra acestei mari chestiuni, prin următoarele prevederi generale relative la rezultatul actualei stări de lucruri în Ardeal : «Guvernul Unguresc se mângâie cu speranța că procesul din Cluj va aduce o schimbare a situației. Dar după toată aparența, în loc de a opri agitațiunea națională în Transilvania, o va face mai activă. Partidul național Român nu va ceda asupra nici unui punct din programul său, mai puțin asupra celui relativ la autonomia Transilvaniei. El e convins că fără obținerea acestei autonomii, lupta dintre rase nu va înceta.»

«Acelaș jurnal mai continuă a scrie : «Măine trebuie să se deschidă la Cluj, în Ungaria, marele proces politic intentat membrilor comitetului românilor din Transilvania, cari au semnat memorandumul, enumerând necazurile supușilor Români de sub coroana Sf. Ștefan contra administrațiunei maghiare... Guvernul unguresc, urmărind pe patrioții români se pune dintr'un punct de vedere de sigur legitim, dar puțin legat cu necesitatea menținerii unității regatului. Românii reclamă autonomia lor ca și Croații, Cechii, și pretind că în ținuturile unde rasa lor formează majoritatea populațiunei să nu sufere domina-

țiunea poruncitoare și parțială a maghiarilor. Dar nu ni se pare că a fost bine inspirat cabinetul din Pesta făcând dintr'untâiu să se refuze de către împărat audiența ce o cerea delegațiunea Românilor pentru a'î înmâna memorandumul în cestiune, în fine făcând să se urmărească membrii acestei delegațiuni pentru crima de înaltă trădare dinaintea unui tribunal a cărui imparțialitate este foarte supusă cauziunii.

«La începutul sesiunii Parlamentului din Pesta, D-nu Hieroymi, ministrul justiției, interpelat de opozițiune asupra situațiunii Românilor din Transilvania, pronunțase cuvinte pline de înțelepciune, animate de spiritul cel mai conciliant. Din nefericire actele cabinetului nu corespund cu vorbele sale și procesul ce se deschide mâine, este o probă despre aceasta. Aceasta e din toate privințele un act regretabil și de rea politică.

«*La France* din 8 Maiu publică o telegramă a corespondentului său particular din Buda-Pesta asupra procesului început la Cluj. Lunea trecută corespondentul face istoricul procesului și recunoaște că cu dreptate poporul român se simte lovit în drepturile sale istorice și naționale prin uniunea Transilvaniei cu Ungaria.

«Uniunea și inaugurățiunea sa prin art. 43 al legii din 1868, constituie o desconsiderare a tuturilor drepturilor poporului român, ca element care compune în majoritate absolută vechia Transilvanie, cât și a tuturilor legilor fundamentale cari asigură autonomia acestui principat. Ele constituiesc o completă înlăturare a elementului românesc și o nedreptate din punctul de vedere atât juridic cât și politic.»

La Libre parole de la 8 Maiu scrie între altele despre afacerile Românilor din Ardeal următoarele sub titlul: «*Un procès historique.*» Europa întreagă a răsunat de gemetele lui Kossuth și ale amicilor săi, apărătorii ai drepturilor poporului unguresc. Dar acest popor unguresc și Kossuth, și amicii săi politici, nu au încetat niciodată de a fi apăsătorii cei

mai sëlbateci ai naționalităților asupra cărora ei și-aũ întins mâna. E o monstruoziitate permanentă existența acestui regat unguresc, unde maghiarii cari constituiesc o a treia parte a populațiunei, tiranisează milioane de Români și de Slavi cu o ferocitate demnă de despotismul turcilor.

«Nimic mai revoltător ca regimul instituit de liberalismul maghiar și de judaism, nimic mai *admirabil ca indestructibila rezistență a românilor*. Lipsiți de drepturi politice și de toată libertatea, ei nu aũ perdut nici-odată curagiul, nici odată n'aũ încetat de a protesta, de a trece în judecată, de a merge în închisoare, de a apăra, fie cu orî-ce preț, drepturile nenorocitei lor naționalități.

«Impăratul îi dădu afară, miniștri făcură de asemenea. Preșa jidovească din Viena, complicea celei din Buda-Pesta, îi acoperi de injurii. Ei s'ar fi culcat afară dacă bravii antisemiți Louger și Schneider nu le-ar fi întins mâna.

«Preșa independentă se ocupă deja de soarta acestei naționalități, pe care ungurii se străduiesc să o asasineze încetul cu încetul. Români resistă ca și Bohemia, ca și Polonia, ca și Irlanda, ca și Lorraine, și Europa începe a găsi soarta lor demnă de simpatii în deajuns, pentru ca să se urmărească cu interes această luptă care este, cu siguranță, una din cele mai eroice ale istoriei.

«Cu trenul de la Brașov, după amiază la 5, a sosit o parte mare de valachi.

«Ce priveliște întristătoare ne-a făcut trenul ce venia din spre Brașov cu o mulțime de popor. Om lângă om înghesuit, sta în compartimentele vagoanelor.

«Aũ sosit români de prin comitatele Hunedoarei, ale Sibiului, de pe la Seliște, toți se rînduiseră în șiruri de câte 4, și astfel aũ intrat în oraș.

«Publicul maghiar sta pe trotuare și la ferestre și privea defilarea aceasta înăbușind în sine cu uimitoare răbdare orî și ce porniri de demonstrații.

«Fie-care grup de români venise cu câte un con-

ducător. Când i-am întrebat că de unde au avut parale pentru drum, ei răspundeau : avem noi parale destule, căci ce! bogată e nația românească.

«Românii, bărbații și femeii, poartă cocarde în tricolor național românesc, atârându-le de pept în chip demonstrativ ori de câte ori ese la stradă.

«Românii provoacă fără încetare demonstrații prin faptul că poartă cocarde românești.

«Junimea universitară română demonstrează mereu și provoacă pe junimea maghiară. Dar și conducătorii români se poartă nu ca condamnați ci ca oameni cu influență imensă.

«In curtea bisericii românești și în curtea casinei românești, românii și-au tocmit o bandă de lăutari cari le cântă cântece naționale.»

Tot în *Egyetértés* de la 7 Maiu găsim un raport foarte lung din care extragem următoarele :

«De ieri până astăzi dimineață au mai sosit vr'o patru mii de români la Cluj, cei mai mulți sunt mici *gospodari* și *agronomi*. Marea mulțime a intrat în grupe dese în Cluj mergând spre Piața-Mare pe care a coprins-o întreagă ; mare parte din mulțime a trebuit să treacă în strada Monăsturului spre Redută, la această mulțime se asociază toate grupurile românilor sosiți de mai înainte, ast-fel că mulțimea se făcu atât de mare în cât ea umplu cu desăvârșire strada Monăsturului, strada Maghiară și strada Mijlociă.

«O altă parte a mulțimei se adună în grădinile orașului, unde preoții și învățătorii împărțeau scrieri agitatoare și rosteau cuvinte ațîțitoare.

«Când acuzații, în frunte cu d. Rațiu, porniră spre palatul justiției, mulțimea îi primi cu strigăte de : «să trăiască!» de mai multe minute și tot asemenea ovațiunii s'au făcut damelor române cari veniau într'un mare grup în urma acuzaților.

«De oare-ce neconținutele strigări de «să trăiască» degenerară într'un zgomot infernal și însuflețirea zgomotoasă a mulțimei produsese o larmă de nesuferit, polițiștii și geandarmeria împinse poporul îndărăt din fața palatului.

«Intr'aceia aū mai sosit din comunele invecinate vr'o 2 mii de români și cu aceștia mulțimea manifestațiilor crescuse atât de mult, în cât orî-ce comunicație era împedicată.

«Românimea respinsă din fața palatului justiției, se retrase în grădina Banfy. Aici aranjatorii îi administră cantități mari de țuică și vin. Băutura avu repede rezultat la românii cu suman, ei se grupară în cete-cete, în frunte cu câte un popă și învățator; apoi li se citi *apelul junimei române* în care se *blestema maghiarii* pe un ton ce nu putem reproduce, și provocă Românimea a nu mai suferi robia.

«Mereu se auzea exclamațiile: *nu lăsăm oamenii noștri! Trăiască țara Românilor! Trăiască tata românilor: Ion Rațiu!* De-odată se lăți știrea, că Rațiu și cei-l'alți acușați vor veni în mijlocul poporului. Imediat mulțimea *deschide drum și formează colonade*. Acuzații vin, *mulțimea uriașă* îi primește cu «*trăiască*» puternice. *Dr. Rațiu, Diamandi Manole, Dr. Lucaciū,* se urcă rînd pe rînd pe niște vase și d'acolo rostesc cuvântări însuflețitoare către mulțime, care primește cuvintele acuzaților în *strigăte asurzitoare de bucurie*. De-odată sosește căpitanul poliției, *Deák,* cu o companie de geandarmi.

«Viî parlamentării reciproce, larmă, din public se aude exclamații de felul aceasta: **Un cuvânt și punem întreg orașul în foc!**»

*

Hazánk din 5 l. c. publică următoarele mișelii:

«Când în Sibiu aū fost ospătați Românii din provincie, pe banii Ligei, Moții aū întreat pe corifei, cui aū ei să mulțumească toate acestea? Corifeii le-a răspuns, că d-rului Ioan Rațiu, *principelui nou al Valahilor,* pe care îl vor încorona în ziua următoare. Apoi aū făcut pe popor să creadă că pe Rațiu de aceea nu l'aū putut încorona, de oare-ce nu le-aū conces Maghiarii, ba i-aū făcut și proces tribunului, pentru că el a voit să fie tată bun al poporului valah.

«E lătită faima între Valachii, că pe Rațiū voiesc să'l spânzure pe piața din Cluj. Corifeii făcu pe țărănimea valahă să creadă, că pe cei 25 membrii ai deputațiunei Memorandului, cari constituie *ministerul principelui* dr. I. Rațiū, după pertractare îl vor închide în temnițele suterane ale unei biserici catolice.

«Moșii din Munți sunt de tot fanatisați. Au apărut în oraș cu bâte mari și cu buzdugane cu cuie, și fie-care are ascunse în curele cuțite mari și iatagane. Poliția din Cluj ziua-noaptea e trează.

«Prin birturi, mai ales prin cârciumi, Moșii îmbătați de vin și bere, urlă note valahe. Cei mai pricepuți nu se prea arată, ci numai din ferestre asmuță plebea prin falfăirea batistelor albe și alte semne plăcute de simpatie.»

*

Magyar Hirnap bârfește următoarele :

«Suntem convinși, că ori-cum va fi sentința, Valachii vor folosi-o contra Maghiarilor. Dacă va fi achitătoare, atunci se vor provoca la infestarea fără cauză a guvernului maghiar în puterea dreptului; dacă va fi grea, atunci vor sta înainte cu tirania maghiară și presiunea judecătoriei.

«Poate că bunii domni vor voi să fie pedepsiți cât de greu, ca să se poată reîntoarce acasă cu cununii mari și marcante de martiri.

«Sărmanul popor valah, blând, cum e el, a împlinit cu răbdare rolul de demonstrare. Pop George, Lucaciu Vasile, Coroianu, Rațiū, etc., și partizanii lor, urmați de miile poporului lor, își vor apăra cu *grobianități* cauza, vor provoca judecătoria și publicul, și vor provoca și demonstrații.

«Acuzații sunt Valachii fanatici, cari și-au dus plângerile lor la împăratul austriac, ca să vadă că Maghiarii, barbari, călcători de drepturi și nemiloși, voiesc să'î sugrume, voiesc să'î stingă de pe suprafața pământului, să'î nimicească așa, că nici urmă să nu le rămână.

«Scopul Valachilor este, ca să amâne pertractările până la 15 Maiu, ca publicarea sentinței să se întempele chiar în ziua aniversării adunării marii populare valache din Balșiu.»

«Erdély Hirado» din Cluj, debutează cu următoarele infamii :

«Noi nu am causat starea de asediū, nu ne temem de ea și nici nu ne e neplăcută. Pe noi nu ne deprimează zornăitul săbiilor husarilor, cari sunt feciori ungurii din comitatul Murēs-Turda.

«Să bage bine de seamă acei, a căror conștiință nu e curată. Să bage de seamă acei, cari au aruncat scânteile, ca fiacările să nu consume casa deasupra lor.

«Se zice, că Valachiī beți au spus noaptea, că capătă 30 cr. la zi, drept plată pentru demonstrare. Sunt frumoși bani 30 cr., însă detrag foarte mult din demnitatea demonstrării.

«Bunul popor nu știe ce e demonstrația. Inșă o știu acei cari îi conduc. Vedeți aceia au umblat la noi în școală, au învățat de la noi a demonstra.

«Vă spun însă acestea, bunule popor român, ca nu cum-va să creadă conducătorii tăi, că noi luăm în serios fanfaronade de acestea.»

Dar moțiunea Camerei Italiană ce o vëzurăm, ea nu s'a mărginit a sta pe loc, ci ilustra noastră soră, Italia, a voit să se știe de toată lumea marea sa simpatie ce poartă surorii sale mai mică România și a tuturilor Românilor, pe unde ar fi ei răspândiți, și a comunicat Camerei din București, prin biuroū, moțiunea sa, ca să se știe încă odată că Italia dorește emanciparea elementului Românesc de sub sëlbatecul jug unguresc.

Dreptatea Românilor pëtrunde în Camera austriacă chiar; aci antisemitul deputat, d-nu Schneider, ridică glasul său contra atrocităților ungurești exercitate contra Românilor.

Iată ce găsim în *Lupta* din 11 Iulie 1892 :

«Deputatul antisemit Schneider, pe care cititorii

noștri îl cunosc din relațiunea ce am făcut la timp, despre primirea deputațiunei române în Viena, și-a ridicat glasul în Camera austriacă din Viena contra barbariilor ce comit zilnic Unguriî contra Românilor din Transilvania, Banat și Ungaria, citând între altele și infamia ungurească cu afacerea Babiçi, despre care am vorbit la timp și prin care autoritățile ungurești vroiaă să implice și pe bravul preot din Lișesca, dr. V. Lucaci, în atentatul cu dinamită contra notarului Popp.

«Unguriî sunt furioși. «Egyetértés» de Miercuri 8 (20) Iulie tună și fulgeră într'un articol de trei coloane contra deputatului austriac, care a îndrăsnit să ridice nițel vëlul mârșăveniilor ungurești și se miră cum este cu puțință ca «în Camera soră (din Viena) să se poată insulta (?) națiunea maghiară, fără protestare din partea președintelui și guvernului austriac, ba chiar cu aprobarea și în aplauzele Camerei. U Cluj / Central University Library Cluj

«Cere apoi guvernului unguresc să intervie pe lângă cel austriac, ca «să dea satisfacție onoarei (?) națiunei maghiare, bârfită (?) și insultată (?) de deputatul Schneider.»

De la exces omul tot-d'a-una trece în ridicul, astfel și Unguriî, cu gura plină de spumele turbărei contra Românilor, trec în ridicul.

Așa s. ex. : cu darea în judecată a fetelor Române cari au aruncat flori și cununî în calea ilustrațiilor patriotiși Lucaci, Rațiū și cei-l'altî pe când se duceau la Cluj să'si ia pedeapsa. Tot asemenea și cu darea în judecată a advocaților Români cari au aderat la memorandum.

Ca să se vadă și mai bine această dobitocie fără seamên pe lume a Ungurilor, să copiem mai bine aici pe propriile lor jurnale :

Jurnalul » Egyetértés anunță darea în judecată a consiliului disciplinar al baroului din Cluj, a advocaților Români dr. Ion Rațiū, Iuliū Coroianu și Theodor Mihail, și îndeamnă pe consiliul de disciplină să le ridice dreptul de avocat, de oare-ce ei au comis

crima de trădare către patrie prin faptul că contrariu jurământului depus pe Constituția Ungurească, s'aû dus să se plângă împăratului Austriei contra regelui Ungariei!!!!...

Inchipuiți-vă cât de mare zevzeclie în capul Ungurilor cari aû și ei pretenția de a fi oameni. Crimă de înaltă trădare, că s'aû plâns la împăratul Austriei contra regelui Ungariei!...

Dar cine e regele vostru, nenorociților? Cum îl chiamă și unde șeade el?!...

Dar regele vostru nu e tot împăratul Austriei și nu șeade El la Viena?

Către cine era adresată plângerea? Nu era adresată lui Francisc Iosef, împărat și rege?

Împăratul Austriei și regele Ungariei nu e una și aceeași persoană? Nu aveți dualismul? Ei... cum făcurăți atuncî dintr'unul singur doi? Nu vă e rușine, ființe pierdute, de voi înșiși vă, de vorbiți atât de mari nerozii și absurdități?

Mergeți înainte, faceți excese și crime cât se poate mai mari și mai hidoase, căci acestea sunt pieirea voastră!...

S T A T I S T I C A

Maî înainte însă de a arăta cu țifre populația fiecărei naționalități din care se compune imperiul Austro-Ungar, și în parte al Ungariei, ne vor da voie *vitejii* noștri Unguri să le spunem, că știm noi cum fac ei statistica lor, maî cu seamă perioada ultimă; ca să umfle țifra populației, propriu zisă Ungurească, dovedind în același timp câte suflete laudă și iubesc pe drăguțul de împărat, fiind-că nu voește de cât în limba ungurească să auză, acest drăguț de împărat, lingușirile lacheilor săi.

Funcționarii statisticeî dar umblă din casă în casă, și după ce scrie numărul aflat în casă saû șeful

unei familii, întreabă pe fie-care dacă știe ungurește, și'l trece că știe ungurește, *decî este Ungur!*

Toți răspund că *știi ungurește.*

Să zică omul că nu știe, este persecutat în toată viața lui și în tot neamul lui; căci neștiind, nu iubește pe drăguțul de împărat.

Și afară de aceasta, chiar de ar îndrăzni să zică că nu știe, în protocoalele statistice este trecut că știe, fiind-că le trebuie populație mare maghiară, ca să scape de condamnarea lui Kossuth: a *maghiarisa pietrele.*

Cu acest mod Unguriî cresc mereu. Populația dualistului imperiū este împărțită după limbă și după cult, și vom arăta aci în parte populația Austriei și în parte a Ungariei, arătând în urmă ce teritoriū ocupă fie-care din aceste populații ale dualistului imperiū, atît în partea din Austria cît și din Ungaria.

Așa avem :

Populația după limbă în Austria

Germani	8.005.452
Bohemia	5 181.611
Moravia și Slavonia }	3.239.356
Polonezi	
Rutheni	2.794.554
Slovaci	1.140.548
Sârbi Croați	563.371
Italieni	668.653
Români	190.799
Maghiari	9.887
Total	<u>21.794.231</u>

După limbă în Ungaria

Această populație este în total de 15.642.102. Dintr'aceștia vorbesc :

Ungurește	6.206.872
Românește	2.325.838
Germânește.	1.887.371
Slovaci	1.797.563
Sârbi și Croați	2.325.747
Rutheni	345.187
Țigănește	79.393
Wenzî	83.150
Armeneste	5.523
Alte limbi	33.668
Limbi streine	56.892
Carî nu vorbesc (copii mici).	499.898
Total.	<u>15.647.202</u>

Populația după cult în Austria

Catolici Români	17.693.692
Catolici-Greci-Armeni	2.536.177
Orientali-Greci-Armeni	493.542
Protestanți	401.479
Israeliti	1.005.394
Alte religii	14.004
Din carî vechi catolici	6.134
Total.	<u>22.150.412</u>

Populația după cult în Ungaria

Catolici Români	7.849.629
Catolici Greci.	1.497.268
Catolici Armeni	3.223
Orientali Greci	2.434.890
Evangelisti	1.122.849
Calvini	2.031.803
Uniți	55.792
Alte secte creștine	4.645
Israeliti	638.314
Altele	3.626
Total.	<u>15.642.102</u>

Populația și suprafața de teritoriu

	<i>Populația</i>	<i>Chilom. patr.</i>
Austria de jos	2.330.621	19.893
Austria de sus	759.620	11.983.41
Salzburg.	163.570	7 152.19
Stiria.	1.213.597	22.427.77
Carintia.	349.730	10.327.71
Istria.	292.006	4.953.72
Carniola.	481.234	9.955 33
Georiz și Gradisca	211.084	2.917.71
Triest și Teridor.	144.844	9.462.00
Tyrol.	805.176	26.685.94
Voralberg	107.373	2.602 28
Bohemia	5.560.819	51.948.18
Moravia	2.153.407	22.222.90
Silesia	565.475	5.146.85
Galiția	5.958.907	78.496.99
Bucovina	571.671	10.451.61
Dalmația	476.101	1.232.57
Total.	<u>22.144.235</u>	<u>297.860.15</u>

Populație și suprafață de teritoriu în Ungaria

Ungaria și Transilvania.	13.728.622	279.749.7
Fiume	20.981	19.6
Croația și Slavonia	1.194.415	23.277.9*)
Total	<u>14.944.018</u>	<u>303.047.2</u>

Așa dar populația ungară, alături cu celelalte populații ne-maghiare, luate din punctul de vedere al vorbirii limbii Maghiare, ei sunt mai mulți la număr; și apoi am arătat mai sus în ce mod această țifără de 6.206.872 este formată, ca să ajungă a da față superiorității Ungurilor la număr.

De vom scoate din această țifără și o sumă de Români, Slavi și Germani, afară de frații lor (Un-

*) *Almanach de Gotha* pe anul 1889.

guri), Țiganii, în număr de 79.393, pe cari 'i dăruim marelui familii Ungare, cât rămân Ungurii proprii zis?

De vom consulta orî-ce geografie Europeană și declarațiile jurnalelor *Allgemeine Zeitung* și *Mémorial Diplomatique*, abia să rămâie cinci milioane de Unguri.

Atunci ce fac ei în față cu 3¹/₂ milioane de Români de sub administrația lor, și mai ales în față formidabilei țifre de peste zece milioane, adunate la un loc toate naționalitățile ne-maghiare și administrate asemenea de Unguri?!

O coaliție a tuturilor acestor naționalități făcându-se, așa este că voi, Ungurii, impresurați de toate părțile de inamici, fiind-că inamicii sunt voe toți ne maghiarii sugrumați de voi la lumina zilei, involuntar veți deveni, apăsătorii de azi, apăsații de mâine, fiind-că nimeni nu se poate lăsa a fi asasinat fără a se apăra? Și dintr'o luptă încinsă de zece milioane cu cinci milioane, vai va fi de voi! Mai cu seamă când cauza ce apăra cele zece milioane este dreaptă și sfântă ca însuși Dumnezeu!...

Am adaos aci aceste țifre statistice, spre a demonstra că, din punctul de vedere numeric, nu sunt mai fericiți sêlbaticii noștri vecini, spre a'și însuși supremația asupra celor ne-maghiari, necum să poată reuși, cu toată legea lor votată, ca să stingă într'un viitor oare-care orî-ce naționalitate streină prin kisedovurile lor, spre a nu exista de cât Unguri!.....

Sunteți dar prea urîți, prea rău năraviți, prea sêlbatici, ca Europa să vă primească în sînul ei, așa cum voi voiți!...

C O N C L U S I U N E

Din întregul conținut al acestei broșuri, din istoria trecută și cea prezentă a vieții Ungariei, se poate decide despre viitorul acestei națiuni și des-

pre soarta Românilor și a tuturilor celor-l'alte naționalități de sub administrația Ungurească.

Din felul judecăței-spoială a procesului de la Cluj.

Din discursul lui Calman Tisza la Oradia-Mare.

Discursul ministrului de justiție în Camera Ungurească, unde se declară strict și cu vigoare, a-lă Calman, că pace cu Româniil nu se mai poate face.

Din asistența atâtor oameni streini și de valoare veniți din toate unghiurile lumii să asiste la scandalul de la Cluj, supranumit de Ungurii procesul memorandumului.

Din întreaga corespondență telegrafică până chiar și din America, care toată vestejește crud și fără părtinire conduita Ungurilor față cu Româniil de sub ei, mai cu seamă.

Din îndrăzneala saă obrăznicia Ungurească, croită în Camera lor, a se cumpăra presa Europeană spre a nu mai susține cauza Românilor, impertinență care a fost trimisă la plimbare printr'o atingere la centrul de gravitate.

Din sfidarea Ungurească după vicleimul lor de la Cluj.

Din nepermiterea soțiilor condamnaților a veni măcar odată pe săptămână a se întreține cu soții lor pentru afacerile cauzei lor.

Din darea în judecată a copilelor Române cari au întâmpinat cu flori și cununii pe părinții și pe rudele lor în trecerea spre Cluj, spre a'și lua pedeapsa și fără judecată, care nu era de cât un simulacru de judecată.

Din darea în judecată a tuturilor cari au simpatizat și aderat la memorandum.

Din proscierea advocaților Români de către confrății lor Ungurii, jurând între ei a nu mai da advocaților Români nimica spre mâncare nici chiar pe bani.

Din interzicerea Românilor de ambe-sexe a mai purta pe viitor, în toată Ungaria, bete cu tricolor Românesc.

Din prohibirea ridicărei statuei lui Iancu, regele

munților, cum se numește el și azi în localitate.

Toate acestea adunate la un loc și o repede căutătură de ochi aruncată asupra lor, judecata cea mai puțin slabă, nu poate decide alt-fel de cât că Ungurii sunt o nație care nu poate trăi prin sine, e periculoasă bucurându-se de libertăți.

Locul unei atarî națiunii nu este și nu poate fi în Europa.

Aceștia dar sunt Ungurii!... Dacă aceștia sunt Ungurii, nu poate să fie tot ce este și azi soarta Românilor de sub schiloada și scârboasa administrație a ignobililor Unguri.

Nu poate dăinui mai departe această stare de lucruri și nici nu se mai poate suporta mai mult aceste sâlbătăcii comise de Unguri sfidând și morala și dreptul public.

S'a mișcat Europa, s'a mișcat întreaga lume, asociindu-se a da alarma pentru înfrânarea acestor odioase și bestiale crime ungurești sorbind sângele a tot ce nu e Ungur și mai cu seamă al Românilor.

Deci mai mult de cât ori și cine suntem datorî, noi Români din România liberă, să ne mișcăm, să lucrăm, să agităm, să punem în mișcare vie și perpetuă pe toți ai noștri, pe întregul neam Românesc, a lua parte la această mișcare națională, ne-depunând armele de cât atunci când pe Ungur îl vom reduce la aceea ce'î redusese strămoșii noștri, Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul mai cu seamă. Să nu depunem armele de cât când vom pune sub sceptrul suveranului României libere pe toți Români de sub jugul barbar Unguresc!...

Până atunci lupte lungi și puternice, căci Dumnezeu ajută pe Latini.

Și toate aceste sâlbătăcii, Ungurii le exercită sub ochii civilizațiunii!...

La toate acestea ne mai pomenite și ne mai auzite fapte ungurești, tăcea-va oare încă multă vreme bătrâna și civilizata Europă, ca să nu dea mână de ajutor apăsătorilor contra apăsătorilor?...

Uita-se-va încă multă vreme Europa la aceste cruzimă, cari se exercită înaintea ochilor ei, asupra unui popor care voește să'și apere *Biserica*, limba și naționalitatea?!...

Nobila și generoasa Franță, țară bine-cuvântată de Dumnezeu, născătoarea atâtor iluștri cetățeni și apărători ai dreptăței, îndura-va ea ca neamul Românesc să fie batjocorit de Huni sau de Ungurii de astă-zî?!...

Forța cea mare a Cristianismului este a indulcii moravurile, a apropia pe om de semenul său, a împărți dreptatea și veritatea egal între ei, formând ast-fel cu toții marea societate numită: *Omenire*.

Ei bine, asupra Ungurilor nici Cristianismul nu poate avea nici o influență; ei au rămas tot sălbatici, cari se încălzesc de la sângele semenilor lor versat de ei, ci nu de la povețele blânde și duioase ale Cristianismului, care zice: «Ce ție nu'ți place, altuia nu face»...

Prestigiul ce și-a câștigat Cristianismul azi, suferi-va el să asiste la scene atât de săngeroase, vîzînd cum se asasinează lumea, numai fiind-că își apără copiii, familia și drepturile lor?!...

La toate aceste măsuri de moarte ale Ungurilor toți tac, stau cu mâinile în posunar, ne zicînd nimic.

Lumea a făcut răsboaie religioase, cestiuni de diverse persecuțiuni, aducînd ca exemple pe Ebreii din diferite State ca victime.

Astă-zî chiar Marea Engliteră voește să impuie Marei Rusii o linie de conduită relativ la Ebreii Ruși.

Dar cînd naționalitatea unui popor 'i este răpită, să nu se ridice nici o voce pentru apărarea ei?!...

De ce tace regele Ungariei?...

Nu crede el că trebuie să fie egal părinte pentru toate naționalitățile, cari i-a dat puterea de a le fi rege?!...

De ce oare, cînd se strivesc naționalitățile, nu se scandalizează protectorii civilizațiunii? Să fie oare

religia mai mare ca naționalitatea, de i se dă preferință?!

Dacă naționalitățile nu însemnează nimic, atunci amorul de patrie și cuvântul patriotism sunt niște lucruri deșerte!.. Și dacă ar fi ast-fel, atunci de ce atâtea răsboaie, cari consumă atâta sânge omenesc, și atâția bani pentru apărarea de teritorii, independență, lege și naționalitate?

Religia ori patriotismul nu pot trăi de cât împreună, ambele es din sentimentul amorului pentru bine și frumos, un ideal și aceeași poezie simte o-mul în sufletul său pentru amândouă.

La noi Români, *Biserica*, unde se cultivă religia, și *școala*, unde se cultivă limba și patriotismul, tot-d'a-una au fost una și aceeași. În timp de restriști politice, când școalele nu 'și puteau exercita libertatea lor, tindele Bisericelor tot-d'a-una erau transformate în școli, cari egalmente protegia religia și cultura Românilor...

Dacă la strigătul dureros al pierzaniei naționalităților nimeni nu se ridică a împiedica pe apăsătorii, atunci cei apesați să se ridice,—atunci Români liberi, toți ca unul singur, să se scoale a apăra drepturile fraților lor Români de sub coroana regelui Ungariei, care nu are destulă putere să 'i apere El contra sugrumătorilor lor.

Trebue dar a nu mai adăsta de la nimeni, ci numai prin noi să lucrăm, și să încuragiăm ori-ce încercare de emancipare *generală-națională*; căci Ungurii de la 1869 nu numai că sunt aceeași azi, ba chiar mai îndrăzneți și mai nesocotiți ca ori-când...

Cred din convingere că natura Ungurului a dovedit îndestul *imparțialei Europe*, că ei nu pot locui între popoare cu *legi, virtute și cu dreptate*. Ei sunt departe de a înțelege toate acestea...

Și, fiind-că natura lor îi pune în imposibilitate a înțelege și practica dreptatea, pe care residă întreaga lume, nepricere care este îndreptată în contra noastră mai mult de cât contra ori-cui, de aceea

am luat condeiu în mână, nu a'l transforma într'o armă de război contra Ungariei, căci în momentul când savanții și sapienții lumii țin congrese de pace, nu putem fi pentru război.

Voesc dar pacea, fiind-că o voește toată lumea, ci nu doară că m'ași teme de răzucitele mustăți ale hovenzilor Unguri.

Istoria spune că, de câte ori s'aũ măsurat cu Români, aceștia le-aũ dat dovezi că știu să'și fie sus și tare mândria națională.

Pace dar voim, căci ea este darul activității geniului omenesc în edificarea lucrurilor mari și utile omenirei, și rebelul este distrugerea.

Dacă însă condeiu nostru pare a fi muiat în sânge în loc de cerneală,—și sângele amintește războiul,—războiul facem atunci în a ne apãra Biserica și limba cu puterea logice și a dreptului natural, ce'l are fie-care în sufletul sãu, drept pentru care lumea întregă se asociază să'l apere, când uragane se ivesc a'l nimici!... Rolul acesta e al dreptului ginților, nãscut din necesitatea de a pãzi ordinea marelui familii «omenirea.»

Ordinea publică a marelui familii e turburată, când o pãrticică, cât de mică chiar dintr'õnsa fie, este apesată.

Nu voim a cuceri, și Liga Bucureșteană pentru cultura unității Române, nũ voește, și cu toți noi Români din România Liberă, nu voim de cât câștigarea drepturilor fraților noștri de sub administrația Maghiară, hrãpită hoțește și tâlhãrește de acești venali vecini.

Lupta noastră dar este înțeleaptă și prudentă; căci nu tinde la nimic de cât la revendicarea drepturilor neamului nostru, ci nu la revendicare de teritorii.

Lupta noastră pe acest tãrim, departe d'a se intimidă de aiurările și strigătele sãlbatică ale epilepticilor noștri vecini, din contrã, ea se va încinge cu mai multă dragoste și căldură, ne oprindu-se de cât atunci, când vom fi terminat campania, făcând

pe frații noștri sugrumați, să respire același aer al sfintei Libertăți, ce neamul românesc este învățat a respira !...

Dacă însă soarta va facea ca condeile să se transforme în arme de foc, acest foc va mistui pe vitejii noștri vecini, precum tot-d'a-una i-a mistuit : de câte ori armele s'au încrucișat.

Voi decî o vecinătate pacinică, nu pentru că suntem mici și lacomi, cum ne numesc ei, ci fiind-că, cum am mai zis, nu voim cuceriri de *teritoriū*, ci de *drepturi*.

Lăcomie e atunci, când tot dai cui-va la bunuri, și tot nu se mai satură ; fraților noștri li s'a luat tot, voind acum să le ia și limba, — ca să se piarză ori-ce urmă de Români în țara *Divului Trajan*, *pângărit de scârbosul și ante-deluvianul Ungur !*

De suntem un vecin mic, suntem așa în ochii injectați de boala epileptică a Ungurilor, cari în disperarea lor furibundă nici nu ved nici n'aud nimic din ce spune veritatea. Ei sunt 5.000.000 locuitori, și noi trecem peste această țifră ; dacă nu suntem mai mari, dar cel puțin egali.

Dacă vă socotiți mai mari, ori și chiar mai puternici poate, în slaba voastră minte, de cât noi, atunci de ce vă dați la spatele împăratului vostru, ținându-vă încă de pulpanele peticelor naționale, din care dualistul imperiu-regal este compus. Sunteți caraghioși atunci, sunteți niște clowni de circ d'a patra mână.

Sunteți de plâns asemenea, dacă vă bizuiți a vă declara vecin mare și puternic în puterea diverselor naționalități, cari fatalmente se găsesc înhămate la jugul vostru, și pentru cari o încrucișare de arme cu voi ar fi, matematiceste sigur, un desnodământ general al lanțului de sclavie, care ține legate atâtea popoare pline de viață și de viitor, de voi, Huni ori Țigani !...

Ar fi cea mai mare sərbătoare pentru toate aceste diverse naționalități ași cânta fie-care imnul libertății lor.

Este curioasă trufia acestor nesocotiți.

Inchipuiți-vă că le-a intrat în cap și lor, că sunt un popor, orî o națiune, și, voind a se mai mări la număr, să maghiarizeze și pe ne-ungurii dintre ei.

Ne aducem aminte că ceva mai sus am reprodus, după jurnalul *Mémorial diplomatique*, între altele și faptul că jurnalul Academiei Ungare din Budapesta se publică în limba germană, spre a fi priceput d'o parte numai din Europa.

Ei, ce fel de națiune sunteți atunci voi, când nu aveți limbă! dacă aveți, unde vă e mândria națională, ca să publicați lucrările savanților voștri în limba voastră proprie?

Unde vă e pretinsa civilizație, pe care voiți a o impune și altora, când voi sunteți condamnați a imprumuta altă limbă, pentru ca să vă poată citi lumea proștile voastre.

Voiți să impuneți asilurile voastre Germanilor, cu a căror limbă vă făliți?!

Voiți să dați civilizație Slavilor și Românilor, cari toți de la origina lor au avut și au și limba și literatura lor proprie?!...

Aceasta nu se poate, voi sunteți de plâns!...

Națiune fără limba sa proprie nu se poate, saă, de s'ar admite că se poate, atunci trebuie alăturată altei națiuni, care are titule vechi și legale a justifica înaintea lumii civilisate că are dreptul a sta într'ênsa.

Și Țiganiî au limbă, dar sunt tot Țiganî, trăind și ei, cum dă Dumnezeu, pe la ușile oamenilor.

Limba Ungurului dar este limba Țiganului, și de aceea Ungurului îi șeade mai bine și'l prinde a slugări la grajdurile cailor românilor, ci nu să'și ia ton de civilizație.

Vă recomand dar să nu continuați a turbura ordinea și pacea acelora cari întru nimic nu v'a prejudiciat; căci alt-fel intervenirea diplomatică se poate întoarce contra voastră conform dreptului gintelor, și în interesul ordinii publice Europene.

Ungurii au pus imposite pe toată suflarea Rega-

tului lor, ca să aibă fondurile necesarii pentru realizarea maghiarisării tuturilor. *Cu bani Românești dar ei omoară pe Români.*

Eu rog și conjur pe toți Români liberă, să lupte toți din toate puterile lor pe tărîmul păcii, al legalității și dreptății, dând fie-care obolul său, ca să scape de moarte pe Români subjugată.

Ungurii, până astăzi, au strîns peste două milioane pentru succesul mișeliei lor.

Dar noi, cari apărăm o cauză atât de mare și de sfântă, să nu facem în scurtă vreme milioane pentru cultura neamului Românesc?!...

La lucru dar, Români, și să nu încetăm până ce cauza Românismului nu va triumfa, aruncând în negura uitării kisedovurile Ungurești împreună cu autorii lor.

Tenacitatea ungurească nu se poate învinge de cât cu perseveranță și iubire de Românism, de noi înși-ne, de neamul și de gloria noastră străbună.

Neamul din care se trag ei, n'a cunoscut în viața lor noblețea sufletului, și nu cunosc nici urmașii lor de azi, și nici nu vor avea sentimentele lor; nu cunosc cea mai mică poezie; toată activitatea lor nu este condusă de cât de prosa cea murdară, ca și originea neamului lor. Voiți dovedi și aceasta mai la vale.

T U R D A *)

Da!... La Turda... La Turda... vom face un tur, căci acolo este pământul sfințit cu sângele eroului Român Mihai Viteazul, și de unde Ungurul păgân, sêlbatec, trebuie să piară în neagra vecinicie, spre a nu se mai vedea de lumea creștină și civilisată pângăritele lor acte și înfierate de umanitate ca nedemne a trăi la lumina zilei!...

*) *Lupta* din 12 Iulie 1892.

Aceasta este cugetarea, simțirea mea toată, dorința mea unică ce cred că este a tuturilor Românilor.

De sigur că tot aceasta era și dorința tuturilor acelor mii de români cari au înfierat faptele Hunilor sâlbatici prin *impunătoarea, înțeleapta și mult patriotică manifestațiune din 14 Iunie a. c.*

Va rămâne pururea mare, sfântă și neperitoare ziua de 14 Iunie. Capitala statului Român n'a văzut de mult o atare adevărată zi de sărbătoare, căci sărbătoare este atunci când urile se uită, deosebirile de vederi politice se pierd, ochii toți se întâlnesc între ei udați de lacrimile bucuriei și brațele se întind spre cer spre a bine-cuvânta aspirațiunile Românești.

Am mai văzut Bucureștiul într'o mare sărbătoare și care era prima ochilor noștri, a fost ziua intrării triumfale a lui Cuza care venia din Iași cu *unirea țărilor surorî.*

Cine n'a văzut acele sutimi de mii de oameni îmbrăcați în haine de sărbătoare, încărcati de flori și de entusiasm, n'a văzut nimic!

Cine n'a văzut acea lume d'atunci tână și bătrână, pe acea lume încă divizată din cauza privilegiurilor posedate numai d'o parte din societate, îmbrățișându-se și uitându-și rangurile lor, fraternizând cu poporul, și cu toții luând parte la danțul unirei și la banchetul bucuriei generale Românești, nimic n'a văzut!...

Cine n'a văzut marea zi a intrării lui Vodă Cuza în București, are satisfacerea a fi văzut ziua de Duminică 14 Iunie a. c., care întru toate a amintit triumful patriotismului pur și desinteresat, triumful unirei adus de Vodă Cuza, care ne-a pregătit de sigur calea la viitorul danț al unirei transcarpatine...

A fost frumoasă această zi de 14 Iunie, a fost plină de învățăminte mari și înțelepte.

Natura însăși luase sub augusta sa protecțiune majestatea manifestațiunii, prin seninătatea acelei zile; toate în fine au contribuit ca să facă ziua de 14 Iunie o adevărată zi de sărbătoare pentru între-

gul neam Românesc, succesorul legitim al Divului Trajan...

Și când ne gândim că această frumoasă zi de sărbătoare care, plecând din București, a îmbucurat toată țara, nu se datorește altei părți a societății de cât numai studenților din tot regatul României, bucuria, mulțumirea sufletească și siguranța viitorimei bune, ne coprinde și mai mult.

Tinerii la vârstă și experiență, neîncercați în ale politicei, tari însă în patriotism și în dreptatea cauzei ce ei apără, le-a dat înțelepciunea bătrânilor și iubirea de țară, calități cari, unite la un loc, sunt armele puternice cu cari tinerimea studioasă română a știut electrisa și pasiona pe întregul public Bucureștean a'î urma pentru creșterea majestății zilei de 14 Iunie...

Transportat peste marginile bucuriei și mulțumit sufletește de avântul Românesc și în parte de iubirea nesfârșită a patriotismului tinerimei studioase, nu pot de cât să zic din toată sinceritatea inimei mele :

Trăiască România !...

Trăiască tinerimea studioasă a întregului Regat Român !

Trăiască cetățenii de mâine ai României Libere !...

Patriotismul vostru tînăr a îmbărbătat patriotismul țării întregi !...

Sapiența voastră de Duminecă, 14 Iunie, arată bărbăția voastră, aptitudinea voastră pentru conducerea statului de mâine care vă adastă !...

Sapiența voastră a îmbărbătat la înțelepciune și patriotism țara întreagă, impunându-ne ast-fel prin *civilizațiune, barbarismului Unguresc...*

Curagiū dar și înainte, că țara e cu voi !...

Și nici nu poate fi alt-fel, căci începutul cauzelor mari tot-d'a-una au fost și vor fi *patrimoniul tinerimei studioase :*

Tinerimea cultă și inteligentă a fost în capul mișcării de la 1848, și țara întreagă i-a urmat.

Asemenea tinerimea studioasă a fost în capul tu-

tulor actelor anului 1859 care a făcut unirea menită a crea statul Român și Regatul Românilor de azi, și țara i-a urmat!...

Tot tinerimea studioasă a contribuit la gonirea limbii grecești din biserica română.

Tot tinerimea studioasă a fost în capul revoluțiunii de la 1866, primită apoi de toată țara prin plebiscitul său; și tot tinerimea studioasă va fi pururea în capul mișcărilor, pure naționale și desinteresate, și tot-d'a-una țara îi va urma, fiind-că al lor este viitorul!...

Lume nouă, lume mare și plină de viață, lume menită a se pune în capul mișcărilor mari care ating existența națională chiar, lume care nu știe a ceda nici a da înapoi și tot mereu a merge înainte, este tinerimea studioasă! Țara vă salută și vă zice:

«*Trăiască tinerimea studioasă!*...»

Al vostru este viitorul, mergeți înainte cu curaj, încrezători în forțele voastre tinerești, în dreptatea cauzei ce ați luat asupra-vă a apăsă, în Dumnezeu, tipul virtuții și al civilizației ce cu toții voim a face să triumfe; și cu aceste arme intrați în luptă, victoria este a voastră, e a noastră a tuturor, fiind-că voi sunteți ai noștri și noi ai voștri!...

Uniți dar cu toții să nu ne oprim de cât atunci când dreptatea fraților noștri se va recunoaște de sugrumătorii lor.

Dreptate ce cred că nu se poate face de cât când Ungurul sâlbatec va fi alungat din moșia străbunului nostru *Divul Traian*.

De aceea eu nu'mi pot ascunde dorințele, pe care le cred că sunt în aceiași vreme ale întregii mele țări.

Românul, din firea lui, nu este fățarnic; românul nu mai poate sta sub spurcatul jug Hun.

Acest jug nu trebuie mai mult tolerat. Suntem profani în misterele politice ale guvernului nostru. Nu știm cum privește el această mare și arzătoare cestiune națională, care de la prima crimă comisă

pe pământul Turdeii și până azi, nici-odată nu am încetat a lucra când s'a putut, și a cugeta la revendicarea drepturilor noastre croite de sabia eroului Mihail...

Dacă ar fi să ne orientăm din asvêrlirea milioanelor, pentru fortificații;

Dacă ar fi să dăm crezământ șoptelor amicilor puterii și culiselor;

Dacă ar fi să plecăm cu judecata de la raporturile de amicie, rudenie și diverse legături oculte ale suveranilor, atunci avem destule prognostice din cari cu ușurință se poate conchide că grele vor fi luptele noastre a *salva barca națională*. Patriotismul Românesc însă care a învins tot-d'a-una pe vrăjmașii Românilor, va eși și de astă-dată triumfător ca tot-d'a-una; fiind-că Românul nu știe a se întoarce rușinos acasă din luptele sale pentru patrie!...

Guvernul din parte-i, înainte de a fi guvern, sunt români miniștrii țerei.

Și când voința țerei, voința națiunii întregă, voința a mai multor milioane va voi să *Dărîme Carpații* cum a știut să *sece Milcovul*, guvern și Suveran, nu vor putea face de cât a se pună în capul națiunii, de nu vor voi să rămâie singuri.

Suveranul, în capul națiunii la Balcani, și-a câștigat titlul de Rege și de astă dată voind a urma avântului și voinței națiunii la Carpați, în loc de Carol I, își va schimba titlul în *Carolus Magnus* ca Mihail Viteazul și Ștefan cel Mare...

Lucrul început de ei, trebuie dus la sfârșit.

Și noi Români din România liberă cu atât mai mult trebuie să ne agităm și să lucrăm în consecință, cu cât mai mult *murdari* de Unguri își vor exercita scârboasa lor meserie de asasinii, de sêlbateci și turburători ai *ordinei sociale generale*.

Români tot d'a-una au fost un gardian al ordinei publice, de cari atâția sêlbateci ai antichității s'au lovit neputându-și stabili domiciliul în Europa.

Prin urmare, prin înțelepciune, voință și patriotism, descendenții ai acelorași Români din vechime,

vor ști și vor putea și de astă dată să înfrîne poftele nesățioase ale murdarilor noștri vecini Unguri.

Dacă ar trebui să ne luăm după indemnul indignărei provocată de acțiunile lor *anti-creștine* și a sfidărilor, ar trebui să plătim trivialilor noștri vecini cu *legea talionului, dinte pentru dinte*.

Ați dărîmat casa valorosului nostru frate *Rațiu*, să dărîmăm și noi școala voastră unjurească din *București, strada Calvină*.

A amenințat Ungurii consulatul nostru din Pesta, ați *ultragiat Majestatea națională Românească a Regatului Român* care nu v'a făcut nimic.

În orbirea voastră dobitocească nu voiți a ține seamă de regulile stabilite de *dreptul Ginților* în puterea cărora sunteți tolerați a domicilia în Europa!...

Dacă dar legitima noastră mânie de azi după nesocotitele voastre provocări, ar dărîma consulatul vostru din București, credeți voi că s'ar găsi cineva în Europa să nu vă spuie că ați meritat această soartă?!...

Dar această sêlbatecă națiune Maghiară nu numai provoacă, ea sfidează chiar!

Studentii noștri întorcându-se de la liniștita manifestare de Duminecă pe la casele lor, au fost uniți din ei atacați de haite de Unguri cari în țara noastră nu sunt de cât niște rîndași de cai și potcovari; ei *fug de sărăcia unjurească ca să poată trăi la noi*.

Maî mult încă :

Jurnalul ungar din București, *Bukarester-Tagblatt*,*) vorbind de manifestarea Românească din București de la 14 Iunie a. c., își varsă veninul zicînd următoarele :

«*Românii au jucat pe bulevard hora în sunetul unei orchestre Țigănești.*»

Cine dintre Români și Unguri sunt Țigani, eu am dovedit aceasta cu prisosință Ungurilor printr'o lucrare a mea, intitulată : «*Cine sunt Ungurii și cine*

*) *Voința Națională* din 17 Iunie 1892.

sunt Români!» De voesc Unguriî să împrăpătez cunoștința originii lor de *Țigani*, promit a reveni.

Până atunci ce vrea să zică această obrăznicie a gazetei Ungurești? Uită că sunt în casa noastră chiar, și că dreptul de ospitalitate când este violat, avem dreptul să'l retragem?...

Dar dacă mânia noastră provocată de obrăznicia gazetei, ne-ar duce la distrugerea redacției și a redactorilor, cu ce curagiū ați putea să ne trageți la răspundere?!...

Dacă Ungurul aci în casa noastră este obraznic și sêlbatec, ce trebuie să fie la el acasă?!...

Este destul acest fapt al nesocotitei gazete Ungurești, ca să poată vedea orî-ce nepărtinitor cât de îndărătnic și murdar, este Ungurul de la opincă și până la îngâmfatul lor magnat!...

V'a poruncit Kossuth să maghiarizați pietrele chiar dacă voiți a nu peri.

Sêrmanul Kossuth!... El știe nefericitul că nu veți putea ungarisa naționalitățile căzute pentru nenorocirea lor, sub sêlbateca voastră administrație, și de aceea vă trimete la pietre ca să nu pieriți!...

Este o soartă fatală cu toate astea care vă împinge spre peire, căci modul vostru de viață între oameni, este afară de obiceiul oamenilor cari voesc a trăi în *ordine, progres și prosperitate*, lucruri necunoscute vouă!...

Civilizația Europeană însă, sub auspicele căreia noi trăim și suntem admiși în concertul armoniei generale, ne împiedică a ne măsura cu armele voastre.

Voi cu *foc*, — *topoare, asasinate*; iar noi cu pacea și ordinea, vom învinge *asiatica voastră ferocitate*.

Nu numai n'am ofensat măcar cu cuvântul pe nimeni din ai voștri, cari trăesc la noi, dar chiar n'am voit să trecem măcar pe strada consulatului vostru, spre a nu fi bănuți măcar că am fi avut cea mai mică ostilitate către autoritățile voastre, pe când voi n'ați respectat pe ale noastre.

Această faptă are toată elocința a dovedi prudența

și sapiența noastră, sapiență cu care vom înfrânge arbitrariul vostru exercitat la lumina zilei contra unor oameni cari n'au făcut nici o crimă, voind să spuie Suveranului lor asupririle Ungurești...

Durerile lor sunt atât de mari și crude, că vă e frică să fie auzite de Impăratul și Regele vostru; vă e frică să le știe lumea, căci știți voi atunci că trebuie să intervie alții să vă pună la locul vostru.

Dar asupra acestui punct jurnalele ungare găsesc vină tot Românilor, inculpându-și de ce nu s'a dus cu plângere la ministerul Unguresc, iar nu la Franț-Iosef?

Dar dacă se duc direct la Suveran, iar nu la guvernul său, ce vină s'a făcut cu aceasta?...

Oare Impăratul Austriei nu este el și Regele Ungariei?

Oare Ungurii, în sëlbateca lor îngâmfare, nu mai voesc să știe nici de Regele lor? Unde or fi voind să ajungă sërmanii rătăciți?

Aceasta îi privește pe ei și pe Regele lor, dar de altmintrelea ei bine fac; căci grăbesc desnodământul acestei chestiuni, care nu mai poate sta multă vreme înăbușită.

Neamului românesc i-a venit vremea să se constituie în *Gintă* și să înlătore dintr'ensul elementele atât de *ordinare* ca neamul unguresc.

CINE SUNT UNGURII ȘI CINE SUNT ROMÂNII

Sub aceste chestiuni voim a răspunde unor pretențiunii Austro-Maghiare publicate în jurnalele din Viena și Pesta, și reproduse de jurnalul *Românul*. Așa pretind acele jurnale că poporul Român e un popor de porci. Domnul Român e un principe omogen poporului său. Aristocrația Română își trage genealogia din cotetele porcilor. Insultă pe oficerii români și întregul popor român, că este un popor de Țigani.

Ca să răspundem acestor cestiuni, vom face fotografia istorică a ambelor acestor națiuni, și datele și faptele istorice, iar nu noi, vor spune cine sunt fie-care din ele. Am fi lăsat acest adevăr, ce avem a-l reproduce, să rămâie scris numai pe paginile istoriei fie-cărei națiuni chiar. Cine sunt Ungurii și și cine sunt Românii, și pe cari ei, inamicii noștri mortali, îl știe bine,—dacă am fi fost dispensați de provocările lor triviale de prin jurnalele lor infecte din Viena și Pesta.

Ar fi trebuit ca cine-va să nu fi fost Român, ca să tolereze insultele lor temerare; și ar fi trebuit ca cine-va iar să fie Austro-Maghiar, ca să fie capabil d'ascenți aserțiunii vile și meschine.

Numai o conduită nesocotită a guvernanților Unguri permite jurnalisticeii lor a crea țerii lor o atare situațiune de inamicia, în loc de concordie și pace, pe care Europa întreagă o caută, și pe care civilizațiunea crescândă a globului o dorește.

Dar să pășim în a demonstra cine sunt ei și cine suntem noi, lăsând toate acele expresiuni vile, cari infectă și aerul pe unde trec, pe seama autorilor lor și a toleranților lor, autori de nu pe față, dar certamente cotiși ai acestor calomnii și injurii, demne și bine meritate pentru Austro-Maghiari!...

Publicăm acest răspuns, și știm că n'are să străbată Carpații; dar cel puțin slugile Austro-Maghiare din România îl vor comunica stăpânilor lor imbecili, că sunt înșelați în cele publicate în infectele lor jurnale.

Aci nu este o națiune de porci, ci o națiune din coloniile marelui Trajan.—Aci sunt descendenții Romanilor, cuceritori ai tuturor națiunii, Domnii Lumii și dictatorii aproape ai Universului.—Aci este poporul lui Negru-Vodă, pe care Ungurul știe bine și de unde a venit. (An. de la Hristos 1274. Cantemir T. I. p. 11).

Aci e poporul atâtor iluștri Domni Români, cari n'au cruțat ocazia a strivi pe Ungur și a-l face a'și răsuci mustața, gândindu-se ce-i de făcut, nu a ne

învinge, dar a ne împăca, ca să le dăm pacea d'a trăi în armonie cu noi.—Aci în fine, aci e țara lui Mihaiu și Ștefan, cari au dat lecții Ungurului a ține minte pe Român, cât Dumnezeu va ține pe pământ pe Ungur!... Aci,—aci este acea țară și acel popor, pe care istoricii voștri, Istvan și Bencö, o recunosc și zic, Istvan : *«Cele două Valahii, cari astă-zî se numesc Moldova și Țara Muntenească, cu Transilvania, le numia cei vechi Dacia. Și cum că s'au adus acolo coloniile Romane într'ênsa, afară de monumentele cele nenumărate ale antiquității, tăiate în piatră și în marmură, cari se află și acum, este mărturie și aceasta, că locuitorii se servesc cu limba Romană, care de și stricată, însă este așa de asemenea limbei Italice—Spanice—Galice,—în cât vorbind împreună, se înțeleg între sine fără multă greutate»*, și continuând Istvan cu descripția sa, arată vecinătățile acestor țări.

Asemenea Bencö zice : *«Ar trebui să se compună o carte întregă, despre obiceiurile, morala și ceremoniile Românilor, prin cari s'ar putea arăta Romanitatea lor.»*—Tot Bencö, continuând, face un resumat de traiul, morii și danțurile Românilor, prin care se dovedește, clar ca și lumina zilei, descendența lor din nobila gintă Romană. (Vezi Magazinul istoric de d-nii Laurian și Bălcescu, pag. 46—49).

Acesta este dar poporul Român, D-lor Unguri ; istoricii voștri o spun, și voi astă-zî, pigmeii de suflete, vă contraziceți permițând jurnalisticiei voastre a insulta o națiune, un popor, de la care și prin care chiar voi astă-zî existați!... Da!... Istoria afirmă că din ginta Romană a trebuit să nască un Jónne Uniade,—să se ridice pe tronul vostru căzut sub Turci, și să vă ridice,—să vă desubjuge, să vă facă mari ; și să plângeți și astă-zî chiar moartea lui, dacă v'a mai rămas scânteie de recunoștință, vouă, oamenii căzuți!—Să'l plângeți, cum l'ați plâns în trecut, după cum afirmă istoria și istoricii voștri Unguri.—Imi place a vă pune înainte tot compatrioții voștri, ca ei, iar nu noi—să vă spui că sunteți suflete pigmee. Așa, Ungurul Thurutz, zice : *«Era*

în Regatul Ungariei un militar generos, născut din o familie nobilă și luminată, din gintă Muntenească, Jónne Uniade, om războinic, și născut spre purtarea armelor și spre dreptarea lucrurilor de război.»

«Se zice că regele Sigismund, ațâțat de numele și virtuțile tatălui acestui militar, îl aduce din părți Muntenești, făcându-l locuitor al regatului său, dăruindu-i și posesiune perpetuă a fortăreței Uniade, și astfel acest Jónne Uniade, din dignitate în dignitate Maghiară, ajunse să fie pentru Unguri, omul care să-i facă a repurta atâtea victorii, să le umple templele de prada inamicilor, și să fie în fine primul dintre Unguri, care a arătat că armata Turcilor se poate înfrânge și se poate învinge».—Această lecțiune mare de brav militar și de eroi, un Român a trebuit s'o dea Ungurilor.—Un Român a trebuit să vie în mijlocul Ungurilor, ca să'î învețe arma, să'î învețe cum se câștigă victorii, să 'î învețe cum să scuture jugul și să țină Independința !... Iată ce este poporul Român, D-lor Unguri, istoricii voștri o spun ; am lăsat pe ai noștri, ca să nu ziceți că ne favoresc.

Thurotz continuând, și în acord cu Bonfin, tot Ungur, zice :

«Jónne Uniade, născut din părinți Români, locuitor în locurile Dacilor, întunecă pe cei-l'alți bărbați Unguri, în lucrurile militare.—Moartea lui Uniade a fost plânsă de toată lumea, amar de toate popoarele Ungariei, de Turci chiar, inamicii lui.—Sultanul Mahomed, auzind de moartea acestui mare om, și-a aplecat capul, și plângând a zis, că de la începutul veacului nu a mai fost un asemenea om sub vre-un alt rege.» Aceștia dar sunt Români, și plângeți mai bine din noți pe Jónne Uniade, care nu mai este între voi, să vă ridice încă odată din sălbătăcia și mizeria, în care v'a lăsat civilizațiunea și progresul, trecând pe lângă voi ca pe lângă niște elemente ne-primitoare de civilizațiune, lăsându-vă în imbecilitatea care vă duce la peire, său la ce ați fost mai înainte d'a fi Românul Uniade între voi, prada și batjocura celui mai forte !...

Să continuăm cu istoria, ca să luminăm cestiunea și mai bine, demonstrând D-lor Maghiarii, că toate cele pretinse de ei sunt inerente Austro-Maghiarilor, și se potrivesc foarte bine cu portretul lor. Așa zic Austro-Maghiarii, că poporul Român e un popor de porci!... De și am zis destul până acum asupra acestui punct, dovedind nobila origină Română, dar să continuăm, ca să imbuibăm pe orbii noștri inamicii cine sunt și cine suntem. — Așa vă întrebăm noi, cine sunteți voi?—Și cu istoria vă răspundem: Sunteți o națiune **barbară**, cărora destinul vostru v'a dat sentimentul **mişeliei**, **devastațiunii**, **despotismului**, **distrugerei**, toate condițiunile barbariei; vă trageți din neam barbar, din **Hunnii**, — și aceștia din Calmuși, așa zice Ungurul Anton Bonfin. (V. Cantemir, t. 2., p. 42).

V'am zis barbarii, și aceasta am învățat-o tot de la Ungurii voștri; așa un istoric Ungur zice: «*Atila, Domnul Hunnilor (Unguri de azi), sculându-se cu toată ceata barbară asupra Răsăritului, ca să intre cu pradă în Misia și Srachia, cetățile ce erau pe malul Dunării pentru paza împărăției contra Barbarilor, pe unele dintr'aceste cetăți, Hunnii (Ungurii), le-au jărîmat; iar Theodosius, sculându-se cu oaste contră-le, i-a învins și respins.* (An. 427, V. Cantemir 2. p. 45).

Am căutat cu multă scrupulositate, împins de zelul d'a ști adevărul, să vedem dacă istoria coprinde vre-o dată istorică, veche sau mai recentă, când Ungurii să fi fost stăpâni pe aceste locuri, pe al căror popor azi îl calomniază cu atâta furoare și aroganță, demnă d'un barbar, și mărturisesc că n'am găsit. Nemulțumindu-mă însă a lăsa lucrul numai cu această a mea declarațiune, am recurs la autorități istorice, luând în ajutoru-mi pe Domnul Moldovei, Dimitrie Cantemir. Negreșit că acest istoric, împins de același sentiment de a stabili adevărul, a căutat, tot ca să se convingă, dacă acești barbarii au avut vre odinioară aceste țări în stăpânirea lor, și cu multă siguranță, în opul său istoric, T. 2., p.

25, începând de la germinarea Maghiară, se exprimă ast-fel :

«*Voind a face istoria lui Atila mai pe larg, a vedea toți cititorii că, de și mare și lat a fost pojarul acestui bărbat, însă toți scriitorii căți noi am putut vedea, cât și alții, unul măcar nu pomeneste că Atila să fi fost stăpân, ci numai că a ajuns și ajungea din când în când pe aci cu prada, ca niște barbari, și repede erau alungați.*»

Să pășim la alte dovezi : Trajan cotropind cu desăvârșire locurile Dace, învingând umilitisim pe Decabal, îngâmfatul rege Dac, și exterminând orî-ce speranță Dacă de reînviere, spun istoricii în acord, că spada Romană redusese pe acești belatori la cea mai simplă expresiune, ast-fel în cât, de și Trajan coronă astă victorie cu lauri și columna sa, ce i-o ridică Senatul, a trebuit însă să'si rupă vestmintele sale chiar, ca să lege plagele bravilor săi soldați, căci nu mai avea nici pânză, atât de mulți erau vulnerații ; tot pe atâta însă Dacii nu mai rămăsese nici cine să cultive pământul chiar, ceea ce decise pe marele împărat Trajan a aduce coloni din Roma, a popula deșertele locuri Dace. Aceasta este atât de adevărat, că istoricii se întrec care mai de care a-i da niște culori mai vii.

Împăratul Trajan, minunat în luptele și victoriile sale, bătând crunt pe Daci, deșartă Dacia de toate puterile sale, o face provincie, umplând'o de cetățeni și de veterani belatori, și ast-fel toată Dacia s'a descălicat de Romani ; iar Dacii ce mai rămăsese în viață, s'a retras până la unul în fundurile țerei Ungare. Aceasta ce s'a zis până aci, s'a zis de Jónne Sambucius, istoric Ungur, care s'a ocupat cu istoria nației sale.

Trecând de aci în Cronica Românilor, iată ce găsim în T. I. p. 17 : «*Terminând Trajan faimosul pod de peste Dunăre, trece în Dacia și'i bate atât de crunt, că n'a mai rămas nici cine să lucreze pământul, și ast-fel Trajan fu nevoit să aducă locuitori în Dacia, oameni bravi și femei din toată lumea Romană.*»

«Locul acesta, unde astăzi este Moldova, Țara Muntenescă, tot Ardealul cu Maramureșul și țara Oltului, drept Dacia este.—Trajan, împăratul Romei, al șaptelea după August Cesare, de neamul său Spaniol, coprinzând scaunul împărăției după Domițian, cugetarea sa intimă pentru interesele imperiului său prima fu la slăbirea Dacilor, cari țară se făcuse cu predecesorii săi, în cât bir chiar lua de la Romani din timpul lui Domițian. Acum Trajan se decide atât să scuture astă rușine de plata birului, cât și să extermine odată ăst popor supărător imperiului său. — Și după mai multe lupte cu Decebal, craiul Dacilor, bate mortal pierind chiar Decebal, și Dacii rămași în viață sunt goniți în fundurile țerei Ungare, și ast-fel atunci marele Trajan aduce coloniă Romane, mai mulți ostași, să locuiască țara Munteniei și Moldovei până la Dunăre, până pe sub Munți și până la Marea Neagră, și de la apa Nistrului până iar sub Munți, și ast-fel s'a făcut descălicătura Romană.» (Vezi Letopisițile Moldovei de D-nu M. Cogălniceanu. T. I. Cap. III, p. 15). Acest adevăr se poate vedea mai pe larg în istoricil caril aș scris viața lui Trajan și în istoricil ungar Bonfin.

Tot v'am zis, D-lor Unguri, că sunteți barbari, sălbatici, și spuindu-vă că am învățat-o tot de la voi, probându-vă aceasta; ei bine, mai vă dăm aci o dovadă culeasă tot de la istoricil voștri; iată cum se exprimă unгурul Thurotz: «Către anul 376, un nou soi de barbari se vârsă peste Dacia și sili pe Goți să treacă Dunărea. Aceștia fură Hunni, cei mai sălbatici dintre toți căți aș cunoscut veacul de mijloc; cu toate acestea Romani nu se putură îndupleca nici de aceste fiare de oameni, ca să și părăsească patria lor.»

Ast-fel dar, vedeți că Hunni aș fost singuril cei mai sălbateci din evul mediu, apoi am probat, de și o să mai probăm mai la vale, că Hunni descind din Calmuți și aceștia din Mongoli, azi Țiganii, răspândiți mai în toate unghiurile Europei, și din Hunni apoi făcuți voi, priu urmare Țiganii, și cei

mai sălbatică, după declarațiunea lui *Thurotz*, sunteți voi, D-lor Unguri.

Cred că v'am arătat destul, D-lor Unguri, cine sunt Românii și cine sunteți voi? V'au spus-o destul de clar Ungurii voștri, că sunteți sămânță **Hunnă-Calmucă-Mongolă-Țigană**, și Românii, tot Ungurii voștri au spus-o, sunt de gintă Latină, sămânță nobilă.

Să mai vă dăm încă o dovadă, și ultima, despre toată demonstrațiunea până aci, care nu face de cât a fi în concordanță cu declarațiunile istoricilor voștri.

Așa, D-nu J. T. de Saint-Germain, în cartea sa intitulată: «*La Trêve de Dieu*» în titlul «*Invaziunea barbarilor*», zice că:

«*Hunnii sunt un popor feroce al Asiei centrale și cari se suposă a fi Mongolii; au capul mare și diform, ochii mici, spatele strîmb, ei sunt Nomazi și foarte murdari!...*»

Tot D-nul Saint-Germain mai adaogă: «*Nu voiți da signalmentele celor de astă zi, pentru ca să nu lovesc pe nimeni. Contactul civilizațiunei a amendat și a ameliorat aparența lor; de și întâlnim până chiar în saloane **Mongolii** (Maghiari) foarte presentabili, cari consimt a saluta, dar ei au conservat vechile lor obiceiuri, și se recunosc încă după fisionomia și obiceiurile lor: Căci cine se trânteste p'un fotoliu cu aroganță, fără a fi prezentat? Maghiarul!...*»

«*Cine dă brânci trecătorului, ca să treacă el?—Maghiarul!... Cine îți dă fumul țigărei pe la nas fără a se inchieta?—Maghiarul!... Cine în fine comite tot felul de impertinențe fără a voi să știe ce face?—Tot Maghiarul!...*»

Ei bine, iată ce sunt Maghiarii.

Lăsând această parte până aci, trecem înainte la altă imbecilă și infamă pretenție Austro-Maghiară.

Obiceiurile, limba, etc., încă sunt trăsuri intime ale portretului unei națiuni.—Ei bine, limba voastră, cu care vă presentați pe scena jurnalistică, acolo unde se cere eleganța vorbelor, veracitatea

faptelor, etc., încă este o dovadă că aparțineți gin-telor barbare, strămoșilor voștri Hunni.

Aci voim să vă spunem lipsa voastră de respect, care se datorează unui cap coronat, ori-care ar fi, expresiunii ce eu nu le mai repet, și pe cari pana voastră vilă le aruncă asupra suveranului Românilor.—Expresiuni aruncate asupra suveranului, fiind aceleași aruncate și peste poporul său; căci este evident că, poporul și suveranul săi fiind una, este identitate între el. Suveranul nu este de cât esența unei națiuni, sau acumularea suveranității morale și de exercițiul a unui popor încredințate unei singure persoane, destinată de acea națiune a conduce aceea ce se poate numi carul social. — Ast-fel dar, fiind unul și același lucru, Poporul și Suveranul, voi inamici, ați fost consecinți a ne insulta în tot; dar și noi la rîndul nostru suntem tot consecinți spunându-vă, că v'am arătat cine este poporul Român și care este origina sa.

Mai aceleași argumente avem dar a vă da, culese tot din istoriă, spre a vă demonstra cine sunt și ați fost suveranii Românilor.

Așa dar nu sunt atât de departe timpurile lui Ștefan cel Mare și Mihai Bravul, și nu s'a șters de loc suvenirea intrării lui Mihai Bravul în Alba-Iulia, și nici că se va șterge vre-odată !!!...

Nu s'a șters de loc suvenirea anului 1600, Maiu 6, când acest erou se întoarce în Alba-Iulia cu coroana a trei țeri surori.—Luptele și victoriile repurtate de acești Suverani contră-vă, nu sunt uitate încă.

Dacă reproduc lupte și date istorice, în cari voi ați înghițit veninul morții, aceasta o fac pentru a spune generațiilor viitoare, ce ați fost și cine sunteți. Asemenea, dacă adăogim câte-va cuvinte în apărarea suveranului nostru maltratată de voi, este a vă pune pe voi în cunoștință de fapte, ce pare că cu intenție le ignorați. Genealogia familiei sale destul de cunoscută numai orbii și stupizii vo pot vedea și pricepe!—Și voi chiar în inimile voastre inamice nouă, când în viața voastră veți avea un mo-

ment de sinceritate (de se va putea aceasta), pe care nu'l veți putea confia nici chiar singurătății camerei voastre de repaos, nu veți putea nega că este fiul unei familii regale, un nobil prin ereditate, și Suveranul unui popor dintr'o gintă nobilă și bravă, după cum s'a demonstrat până aci, și căruia foarte cu drept i s'a conflat coroana lui Ștefan și spada lui Mihael Bravul!...

Nu s'a șters nici suvenirea, și în istorie tot stă data 1683, Iulie 13, când a trebuit să înduplecați pe Domnul Românilor, Șerban Cantacuzino, să fie aliatul vostru, ca să scăpați Viena de Turcii cari o înconjurase.

Aduceți-vă aminte de crâncena bătălie de la Baia, unde regele vostru Mathias a fost greș vulnerat, fiul lui Mainat Han, comandante, prins rob. Asemenea comandantele vostru Hrotin împreună cu alții, tăiați.

Aceștia dar sunt Domniî Românilor. Deschideți istoria voastră, nu cea generală, și vedeți cum ungurul Bonfin vă spune că sunteți Hunni căzuți din Calmucii și aceștia Mongolii, azi Țiganii! — Ne faceți că suntem țigani!? Fără să vă aduceți aminte că ungurii voștri vă spun că voi sunteți Țiganii și Țiganii are să vă lase civilizațiunea, care trece pe lângă voi ca și valurile furtunoase ale unei mări înfuriate, care izbite de câte o stâncă se sparg fără de nici un efect!

Să trecem deja a vedea care este genealogia aristocrației la Români.—Să vedem, este așa cum o brevetează ungurii, sau sunt pure calomniî, și cu mult curagiū și siguranță istorică răspundem, că este calomnie și ignoranță Maghiară-Hunnă-Calmucă-Mongolă, azi Țigană.

Să definim vorba aristocrație ca să putem veni treptat la probațiunea genealogiei sale.

Așa dar, vorba aristocrație — vine de la vorba elenă Aristos, care însemnează cel mai bun, cel mai capabil, cel mai virtuos.

De unde apoi, fiind-că acești virtuoși făceau ser-

viciile țerei în toate ramurile de serviciu, s'a numit Cratia, direcție tare, aceia cari aveau direcția, de unde apoi, combinate aceste două vorbe de Aristos și Cratia, adică cel virtos care avea cărma, s'a numit aristocrat, și în fine aristocrație, — un drept, care aparține fie-cărui Român, și nu un drept de nascere; căci onestitatea, probitatea, caritatea și cu un cuvânt virtutea, de și se nasc o dată cu individul, însă nici o regulă fără excepțiune, căci mulți oameni sunt și malhonesti.—Așa un tată poate fi virtuos și fiul său nu. (V. Isahar, p. 34). Aceasta dar este aristocrația. — Apoi, după vremuri și circumstanțe, individul Aristos, Virtuos, care era pus în treburile țerei, în miliție, în justiție, administrație sau cler, etc.,—pentru zelul, activitatea și onestitatea sa ce punea în exercițiul funcțiunei ce'i era încredințată, Suveranul de pe atunci, le oferea câte o o dignitate, care era alipită persoanei virtuozului său aristos,—care o meritase. Ast-fel că, cu moartea persoanei investită, pentru serviciile sale, cu vre-o dignitate oare-care, murea cu sine și acea dignitate; aceste dignități diferea în mai multe grade, și treptat individul se urca pe scara ierarchiei, atingând cele mai mari dignități; așa Aprodul Purice debută ca aprod și termină cariera sa ca Movilă.

Popa Stoica debută ca popă și devine Farcaș.

Răreși e urcat la tron abandonându'și plasa pescăritului.

Nestor lasă plugul, debută ca paracliser la Sărindar, și termină ca mare jurisconsult și mare vornic.

Ast-fel dar, încă o dată, cei aristos, virtuoși, luați la cărma statului pentru serviciile lor, li se alipea personalmente câte o dignitate, care apoi mergea de atingea, după circumstanțe, cele mai înalte dignități. Aceste grade adunate la un loc, forma aceea ce numim și astăzi *clasa Boerească* sau a *Boerilor*; prin consecință dar am venit a vedea ce este Boer, care este genealogia sa, și de unde venea el?

Boer mai vine de la substantivul *Belum*, răsboi, și

Belator, răsboinic; căci toți cari ducea răsboiul țării contra inamicilor, erau boeri, și toți Români sunt boeri; căci, când țara avea păs, toți lăsați plugurile, lăsați afacerile lor de țară sau oraș, încingea spada, lua arma a scăpa moșia de vrăjmași!...

Toți dară erau boeri și belatori, prin urmare aristocrații!... Bellum dar este origina *Aristocrației Române*, și boeri și aristocrații au fost toți acei cari au intrat cu *Mihai Bravul* în *Alba Iulia*, și boer mare a fost acel *Mihaiu* care v'a făcut a înghiți veninul morței, când dânsul ridica spada asupra-vă și pe care voi, în mod mișelesc, l'ați omorât.

Un boer mare era un oștean mare, un boer mic un oștean mic; o casă de boer mare era o școală unde se învăța arta belică și, în pace, artele, științele, literile și propagarea limbei, singura armă care poate învinge arma fizică cea mai abilă.

Câți Ruși nu se educară după urma boerilor noștri în Universitățile Române. Nu e locul aci, c'am pune măcar în resumat cât a contribuit pentru arte, științe, litere, etc., *Boerii Enachie Văcărescu, Goleșcu, Brâncoveanu, Câmpineanu, Scarlat Grădișteanu* și alții. Aceștia dar sunt aristocrații și boerii Români; în timp de rezbél umilea pe cutezătorul ce ridica arma asupra moșiei lor, și în timp de pace se ocupa a nobila și civilisa inimele Române, pregătindu-le pentru viitor a fi mai tinere și mai ardinte pentru dorul țării lor!... (Pentru toate aceste comentarii ale genealogiei aristocrației vezi *Isahar, de venerabilul D-nu Ioan Heliade Rădulescu*, titlul *Boerii și Ciocoi*).

În fine, și boer mare și aristocrat mare, a fost Domnul Moldovei *Ștefan cel Mare*, care v'a arătat a ținea minte, și voi și copiii copiilor voștri, origina aristocrației și boeriei române la crâncena luptă de la *Baia*, unde aprodul *Purice*, dintr'un purice se face *Movilă*, pedepsind amar cu moartea pe comandantele voștru *Hrotin*, care, înșelat în speranțele sale că va bate pe *Moldoveni*, a cutezat să turbure pacea și să calce hotarul lor. Luați istoria și citiți ceea ce s'atinge de

această luptă, și vedeți ce a zis Enric IV armatei sale :
«Imi va sluji de lecțiune și de ertare, căci i-am pus
în gura eroului Român !»

Da, luați istoria și o citiți, de nu voiți să cre-
deți ce vă spunem noi tot cu istoria. Indivizii pier,
istoria însă rămâne și ea este sinceră, spune și dă
fie-căruia ce este al său.

